

A Weöres Sándor Országos Gyermekszínházi Találkozó hosszú sorában a tizennyolcadikon egy öt főből álló grémium feladata volt az, hogy a megyei és a regionális bemutatókat végignézve javaslatot tegyen az országos gálaműsorra történő meghívásra. Igen: a fentiek szerint akár a megyei bemutatóról is javasolhattak csoportot és előadást, azzal a kitételrel, hogy a meghívottak listáját nem teszik közzé a regionális bemutatók lezárultáig – ezzel is megadva a felmenő rendszerű találkozó második lépcsőjének a tétjét. Sok esetben szükség is volt arra, hogy másodszor is, illetve az időszaki szakmai testületből mások is, többen is lássák az előadásokat. Szembetűnő jelenség a gyermekszínházi produkciók instabil volta: egyrészt az előadások pár hét alatt is nagy változásokon mennek át, másrészt erősen függenek a csoportok napi formájától, annak ingadozásától. (A megyeiben még kiválóan szereplő, az akkori és ottani zsűri számára emlékezetes előadás eltűnik a regionális mezőnyében. És fordítva, a regionálison tűnik fel, akkor és addigra futja ki magát...)

A szerkesztő – az országos rendezvénysorozat kezdete előtt – műfajilag „zsűrinaplót” kért az előzsűri tagjaitól, vagyis szubjektív élménybeszámolót: mégpedig a megyei gyermekszínházi bemutatókról. Ezek elhanyagoltsága a hazai szakirodalom zömét jelentő Drámapedagógiai Magazinban egyértelműnek mondható: az utóbbi években jelent kritikák, ismertetők a regionális bemutatókat és az országos gálaműsort részletezték.

Döntés hoztunk, nem is volt könnyű. Lemondtunk a regionális bemutatók méltatásáról, itt és most nem foglalkozunk az országos gálaműsorral sem. Mindenképpen veszítünk a fentiekkel, sokat is, de ezzel talán teret kaphatnak olyan csoportok, amelyekről az utóbbi években nem esett szó folyóiratunk oldalain. Pedig ezek a csoportok jelentik a derékhadat, már csak létszámuk miatt is. (Létük, tevékenységük a szakmai visszajelzések esetében is legalább annyira fontos kell legyen, mint a mindenkor élgárdáé...) Azokról a jelenségekről vagy éppen tendenciákról sem volt szó, amelyek a munkájukkal kapcsolatosak, a darabválasztástól a színházi nyelven át a megjelenítés minőségéig, vagy más megközelítésben a helyi fesztiválok szervezéséig, lebonyolításáig. Igen, a megyei bemutatók szervezéséről is legfeljebb elvett esett szó: most megnézzük azt is, hogy hol és hogyan működik, milyen örömmel és gondokkal jár az, ami fesztiválrendszerünk alapja, vagyis a megyei bemutatók sora. Ha nem is rendszeres/módszeres visszajelzés az, ami a továbbiakban olvasható, de híradás lesz a gyermekszínházi ezen fórumairól, szubjektív körkép az idei találkozó előzsűrijétől.

A részből persze most sem lesz egész: az olvasó joggal hiányolhatja, hogy nem kap alaposan megrajzolt képet az országos gálaműsorról, miközben a rutinos szervezőcsapat és a rendezvénybe szívüket-lelküket adó debreceni házigazdák munkájának köszönhetően az utóbbi évek egyik legjobban szervezett fesztiválját zárhattuk, ahol magas volt az átlagszínvonal, és volt néhány kiemelkedő előadás is.

Ezekről – ígérjük – szó lesz majd a későbbiekben. Következő „rendes számunkban” (vagyis nem a különszámok egyikében) visszatérünk a debreceni gálaműsor tapasztalataira.

(A szerkesztő)

Kicsik és nagyok játéka

Nyári Arnold

A szerző jegyzete: igyekeztem nem csak a látott előadások, hanem az egyes megyei fordulók teljes eseménysorának tapasztalatait megosztani az olvasókkal.

Pécs, Szivárvány Gyermekház, 2009. március 21.

Szervezők: Óvári Csaba, Bagossy László

Zsűri: Sramó Gábor (Bóbita Bábszínház igazgatója, Pécs), Nyári Arnold

Többször zsűriztem már Pécsen, ugyanebben az épületben. Eddig mindig a nagyterem szolgált helyszíneként a fesztiválhoz. A korábbi években is kevés csoport jelentkezett, most is csak hat. Miért?... Válasz nincs... Irány a színházterem.

Oroszlánkirály – Budai-Városkapu Moderntánc Csoport, Pécs (rendező: Fontányi Gréta). Ez a tér használhatatlan. Minden játszóknak csak hátrányt jelent. Túlságosan széles, rossz az akusztika, szocreál hangulat. Nyomasztó. Széles, magas paraván a díszlet. Ráfestve kép a szavannáról. Előtte talán kartonból sziklaszerű díszletelem. Van benne munka bőven. Hangszóróból indul a zene, az *Oroszlánkirály* eredetije. A gyerekek fegyelmezetten bevonulnak. Jelmezük szintén sok munkával készülhetett, de legalábbis elég drága a zsiráf-, zebra-, oroszlánruha. Nehéz lesz összevetni a többi előadással, inkább dzsesszbalett produkciónak tűnik. Nem is lenne baj, de a gyerekek arcán leginkább az látszik, hogy szeretnék pontosan előadni a betanultakat, ezért figyelik is nagyon koreográfusukat. Jobb lenne, ha élvezettel, felszabadultan mozognának, és tudnák, hogy nekik mi a jó az *Oroszlánkirályban*. A szülők itt vannak, drukkolnak, és a későbbi sorra kerülő csoportok tagjai is a nézőtérben ülnek.

(A továbbiakban változik a helyszín, átvonulunk a Bécsy Tamásról elnevezett kamaraterembe. Ez már fél siker a színre lépő csoportoknak.)

Tündérszép Ilona és Árgyélus – Eck Imre AMI¹, Pécs. Nem csak a helyszín változott, de az első és a második csoport játéka között is nagy a különbség. A játszóknak népdalokkal, népi játékokkal bevezetett Árgyélus története még akkor is megnyugtató (rendező: Nyeső Ildikó), ha nem a legtisztább hangú kórust halljuk. Hamiskás hangok, beszédhiba, bizonytalan mozdulatok mind részei a játéknak, de ez egyáltalán nem zavaró, mert a fiatalok lazán, jókedvvel adják elő történetüket. Igazán jó nézni az előadást. Néhány találó elem, így a Tündérszép Ilona vezette madarak emberré változása csak egy apró mozdulat a vállra vetett kendőkkel, vagy az egy nap múlását jelző földműves mozdulatok sűrítése. Ugyanakkor egyes megoldások nem ebbe a játékba valók. A műsajtból való műfalatozás elbizonytalanítja a nézőt. Sokszor láthatók csinalt mozdulatok gyerekszínjátszóknál, itt még jobban kilóg a lóláb.

A Rém – Istenkúti Közösségért Egyesület, Pécs (rendező: Gál Éva). Zavarba ejtő produkciót látunk. Tökéletes ellentéte az Oroszlánkirálynak. Nehéz színházi produkcióként értékelni, mert ritmusában, dramaturgiájában és a színészi játékban rengeteg a hiányosság. Mintha ezt a történetet most találnák ki a fiatalok, mintha néhány perccel ezelőtt döntötték volna el, hogy másoknak is megmutatják. Beülnek a nézők közé, majd nagy küzdelem árán visszamennek a színpadra. Suta történetet játszanak el, melyben egy rém ijeszti meg falu közösségét, majd később kiderül, hogy csak árnyéokra vetődtek. Záporozhatnak a kérdések, de nincs értelme, hiszen ennek a produkciónak más a célja. Inkább egy drámaórához hasonlít, amelyben a résztvevők pontosan tudják, mi miért történik, ki mit tud hozzáadni a történethez, miért fontos ez egyáltalán. Nagyon különböző képességű gyerekeket láthatunk, akik itt most közösségként működnek, egymást tolerálva. Később a szakmai beszélgetés alkalmával, ezek a gondolatok megerősítetnek a csoportvezető részéről.

Koldus és királyfi (részlet) – Általános Iskola, Vokány (rendező: Druskócziné Vas Rita). Az előadás a klasszikus mű klasszikus feldolgozása. Bár ez nem teljesen igaz, mert érdekesebb ötletek is megjelennek az előadás vége felé. Azonban komoly akadályt jelent a színpad megosztása. Bal oldalt a szegény fiú ott-hona, jobbra a királyi lakosztály. Aztán úgy marad – ettől nehézkessé válik a játék. Az a tény, hogy a koldus és a királyfi megtévesztésig hasonlítanak egymásra nincs kellőképpen kiemelve, sőt egyáltalán nem hangzik el. Kár, mert a végén a vetítés nem rossz megoldás, csak addigra már elfárad a néző.

Mi a szabadság? – Berze Nagy János AMI, Pécs (rendező: Óvári Csaba). Egy csapat kamaszlány egy néhez fogalmat próbál saját magán átszűrni, majd megformálni. Kevés, stilizált díszlet. Szimpatikus, fegyelmezett játék. Mintha a lányok kedvükre ötletelnének, mi jut eszükbe a szabadságról. És komolyan el is játsszák. Drukkolok, hogy valami jó süljön ki belőle, de sajnos egy idő után nem épül tovább a játék, igazi mélységekbe nem hatol.

(A fesztivál jól pörög, a csoportok megnézik egymás előadását, ez jó. Ilyen kevés csoportnál nincs igazán fesztiválhangulat, inkább családias a légkör. A következő előadás előtt kicsit hosszabb a szünet.)

Birsalma János bátorsága – Városházai Iskola, Pécs (rendező: Bagosy László). Az előadásnak különleges hangulata van. Nagyon hamar magával ragadja a nézőt, pedig olyan, mintha a fiatalok nem is nekünk játszanának. Hagymanyelő Laska János Birsalma Jánossá válásához még az ördögöt is meg kell környékezni, és a harsány humorú darab jókor van jó helyen. Kicsik és nagyok játéka jól kiegészíti egymást, még akkor is, ha éppen a játszóknak nem a legjobb adottságokkal bírnak. De a beszédhibát ezen a napon valami teljesen elfedi. A szakmai beszélgetés alkalmával választ kapunk arra, miért sikerült ma ilyen hatásokkal az előadás. Egy a közelmúltban történt tragédia teljesen felborította a közösség életét. Szinte megbénította a csoportot, és néhány hét elteltével, talán a szemünk láttára eresztette le a szelep a felgyülemlett feszültséget. Éppen a komédia segített ebben, de még mindig kérdés, hogyan tovább? Már most izgulhat a zsűri, vajon meg lehet-e ezt az előadást ilyen intenzitással ismételni?

Újabb bizonyosság arra, hogy ezeket az előadásokat nem lehet *csak* színházként nézni. Tudva azt, hogy egy-egy csoport hogyan működik, mást és mást gondolhat az ember az elvégzett munkáról, annak eredményéről és a minőségről.

Orosháza, Petőfi Művelődési Központ, 2009. április 4.

Szervezők: Pillár Andrea, Savolt Zoltán. Műsorvezető, játékmester: Fábián Tamás

Zsűri: Kovács Edit (a Békés Megyei Jókai Színház színésznője), Achs Károly (matematika, magyar és dráma szakos tanár), Nyári Arnold

Az előzőekhez hasonlóan minden előadáshoz szerettem volna néhány gondolatot leírni, azonban visszaidézve a nap eseményeit kissé elbizonytalanodtam. Olyan fordulón vagyunk túl, amely igazán nehéz

¹ AMI: alapfokú művészetoktatási intézmény; alapfokú művészeti iskola. (A szerk.)

helyzetbe hozza azokat, akik különbséget akarnak tenni, meg akarnak ítélni, minősítést kívánnak osztani...

Belépve a művelődési központba, már érezhető a nyüzsgés, a készülődés izgalma – a fesztiválhangulat csak később jön meg. Az épületet nem rég építhették át, rengeteg pénzt költöttek a beruházásra. A színházterem megtelt gyerekekkel, ennek oka lehet, hogy a Weöres fesztivállal párhuzamosan a bábosok is bemutatkoznak. Kettő az egyben – nem rossz ötlet. Még izgalmasabb lenne, ha annyi idő állna rendelkezésre, hogy meg is nézzük egymás munkáit. A terem óriási, legalább négyszáz fősre saccolom. Nagy a távolság a nézőtér és a színpad között. Kihaszználva az egyik szünetet bejárom a színpadot: a mélysége is nagy, nehéz gyerekeknek innen játszani. A pácolatlan fenyőborítás és a lakkozás is okozhatja, hogy a világítás nagyon felerősödik, szinte ragyog a színpad.

A hivatalos megnyitó hosszú köszöntő szövege után kezdődhetnek az előadások... Most örömteli lenne, ha 3-4 olyan előadás képe lebegne fel előttem, amelyekről azt mondhatnám, hogy elvarázsoltak, rabul ejtettek, elgondolkodtattak, de sajnos nem ez történik. Mint ahogy olyan előadások sem jelennek meg emlékeimben, amelyeket rendkívül elhibázottnak vagy gyengének tartanék. Éppen ezért a minősítések megítélésénél nehéz helyzetbe került a zsűri: csak árnyalatnyi eltéréseket találtunk, és nem igazán elégedetten hoztuk meg döntéseinket.

A műsorterv nem tűnik rossznak. *Százlábú, A didergő király, Lagzi, Idővarázs, A Jóka ördöge, Kacor király, Csúfolódó, A császár új ruhája, A király új ruhája, Haragszik-e gazduram, Véka búza, véka rozs, Szülői értekezlet, Piroska és a farkas, Okos kos.*

A klasszikus mesék dominálnak. Ezek színpadra állítása gyakran látszik kézenfekvőnek, és igazán szép előadásokat láthattunk már korábban... Ma azonban a külsőségek nagyobb hangsúlyt kaptak, mint kellett volna. *A didergő király* sárga-piros lámpákból álló világító tűzének, és a király új ruhája uralkodói jelmezének elkészítéséhez – hasonló elemekből sokat lehetne még sorolni – rengeteg munka kellett, de alig adnak valamit az előadáshoz. Úgy érzem, ezektől a csoportvezetői figyelem is elterelődik a gyerekekről, és maguk a szereplők sem érzik tőlük sokkal jobban magukat.

Két előadás *A császár új ruhájából*, egymás után. Az első kisebbekkel – élvezik a játékot, de bizarr pillanatokat hoz a császárt játszó fiú alsónadrágra vetkőztetése. Zavarba jön, beleborzong, nem tudja, miért nevetnek a nézők, rajta, vagy azon, amit a császár csinál. Sajnos az előbbin. A nagyok természetesen nem is próbálkoznak ezzel, de így nincs is igazán súlya az előadásnak, pedig az élő tükör nagyon jó ötlet, ilyenekből kellene még több.

A népi játékok és a csúfolódó nem ad többet, mint amit a műfaj általában kínál –, nincsenek rossz helyen a gyerekek, de színházilag nem is több ennél.

A Szülői értekezlet (a körösladányiak előadása Sas Éva rendezésében) című életjátékból kevés derül ki, mert hiányzik belőle a jó történet, és a tempója is elég lassú. *A Lagzi* (Körösnagyharsány, rendező: Erdei László) érdekes: roma és nem roma gyerekek közössége lép színpadra, és egyszerű, ki is mondott üzenetet próbálnak előadásba ágyazni: „Ismerjük meg egymás értékeit!”. És tánc minden mennyiségben. Roma és magyar. Nagyon élvezik, persze a közönség is, mert a tánc belőlük jön, őszinte, és ilyen pillanatokból kevés van ma a fesztiválon. Ez nem színház, de nem is ez a fontos... Ezek a gyerekek jó csoportban vannak, jó dolgoknak a részesei, csak éppen nem színjátszással foglalkoznak. Nagy élmény nekik, hogy itt lehetnek, sokan először látnak életükben igazi színpadot és nézőteret. Némiképp hasonló helyzetben vannak a vésztői Pitypang csoport tagjai is. Tavalay is láthattam már produkciójukat. Szimpatikus vezetőjük irányításával most az *Idővarázs* című játékot mutatták be (rendező: Csősz Ferenc). Rövid, egyszerű és pontos előadás. Csak annyi történik benne, hogy a csoport tagjai reneszánsz táncot járnak, majd jön egy baseball sapkás fiatal, és valami modern hip-hop zenét tesz be a CD-lejátszóba, aztán kimegy. Majd egy idősebb jön, ő újra a reneszánszt kapcsolja. Az ő küzdelmük az előadás. Nincs ebben több, és lehetne fanyalogni, hogy mi ez, de megint csak azt érdemes látni, ami mögötte van. Ezek a gyerekek legalább annyira hátrányos helyzetűek, mint az előbb említett csapat, talán egyetlen esélyük a színjátszás. Ez önmagában nem érdem, de ők egy fogalmat, az időt akarták megfogni, nekik ez fontossá vált, rengeteget gondolkodtak rajta. Az övék a játék. Persze lehetnének még ennek mélységei, de lehet, hogy csak évek múlva fogjuk látni, egy teljesen más előadásban. Drukkolok nekik.

A szakmai beszélgetés jó hangulatú, bár csak a csoportvezetők nagyjából fele vesz részt rajta. Sokuknak haza kell kísérniük a gyerekeket, hosszúra nyúlt a nap. Tizennégy előadás, két hosszabb szünet, az átállások között a műsorvezető találós kérdései is nyújtották kicsit a programot, de a szervezők mindent megtettek, hogy ne legyen fennakadás, és minden rendben történjen. Köszönet nekik.

Indulok, még 200 km...

Budapest, Marczibányi Téri Művelődési Központ, 2009. április 5.

Szervező: Juszczák Zsuzsa

Zsúri: Tóth Zsuzsanna (a Magyar Művelődési Intézet munkatársa), Nyári Arnold

Mintha az orosházi forduló véget sem ért volna, máris itt a folytatás – a Marczibányi téren...

Nagyon szeretném, ha az előadások sikeresek lennének, és minden körülmény segítené a játszókat, ezért vált szinte mániámmá a tér, ahol a gyerekek fellépnek. Már ez a szó is kérdéses, fel kell-e lépni valahová, vagy inkább a nézők elé kell lépni? Gyanítom, hogy a legtöbb helyen, ahol a csoportok készülnek a fesztiválra (leginkább az iskolájukban), egyáltalán nincs kiemelt színpad, és ha mégis kialakítottak ilyet egy művészeti iskolában, akkor sem sok száz férőhelyes teremben. Így a gyerekek kisebb teret, intimebb közeget szoktak meg, és óriási váltás egy nagy színházteremben játszani. Persze, ez lehet jó hatással is a játzókra, de a begyakorlott mondatokat egy profi színésznek is adaptálnia kell a nagyobb térre, és ez bizony nem egyszerű feladat.

Dömdödöm Színjátszó Csoport, Budapest (Dr. Török Béla Óvoda, Általános Iskola)
Kő, papír, olló, avagy szabadulás a Hókirálynő fogságából; Kaposi László felvétele (Debrecen, 2009. június 6.)

A Marczibányi Téri Művelődési Központ számomra a második otthonot jelenti, közel húsz éve járok ide napi rendszerességgel, színjátszani, dolgozni. Minden szegletét ismerem. Egy nagy színházterem, egy kamaraterem, egy nagy udvar, és sok kisebb, tanteremnyi méretű helyiség. Kevés művelődési intézmény van ennyiféle térrel ellátva. Bár Juszczák Zsuzsáék, gondolom, inkább a színháztermet és a kamaratermet ajánlják. Ebben a kettőben játszott mindenki – és már ez is többet jelent az országos átlaghoz képest: választási lehetőséget. A budapesti bemutató a sok jelentkező miatt több hétvégén át tart. Mi a második napot kísérhettük figyelemmel: tíz előadás jutott erre az alkalomra. Változatosak a játékok, mintha itt Budapesten egy kicsit nagyobb lenne a kilengés, gyakoribb a kísérletezés. Ez nem feltétlenül jelenti azt, hogy sokkal jobbak a produkciók, de a napból főleg ez az összkép maradt meg. No meg a szakmai beszélgetés. Mindig nagyon várom az alkalmat, hogy a csoportvezetőkkel beszélgethessünk az előadásokról, megtudhassuk, mi okoz nehézséget, mi okoz örömet a munkájukban, mi a hátterük a csoportoknak. Sajnos ők nem mindig várják ezt a találkozást. Vagy a gyerekek gardírozása, a logisztikai feladatok, vagy a sértő-

döttség a minősítések miatt, vagy egyszerűen a kíváncsiság hiánya foszt meg minket a társaságuktól. Pedig a szervezők igyekeznek a gyerekeknek programot biztosítani erre az időre. Így most sem volt alkalom beszélgetni azzal az úpesti tanárnővel (pedig nem ez az első alkalom, hogy fesztiválon találkozhatunk volna), aki általános iskolában engem is tanított még orosz nyelvre. Minden évben nevez a fesztiválra, és nem feltétlenül a továbbjutás lelkesíti. Rengeteg tapasztalatot tudna megosztani velünk. Nagy veszteség ő is, és a többi távol maradt csoportvezető is.

Beszélgethettünk volna arról, hogy milyen izgalmas képpel indult *A szultán és az iszákos* című előadás (Nagykovácsi, rendező: Bakonyvári L. Ágnes) és milyen jó és hiteles dialógusok alakultak ki benne. Egyes gyerekek, lendületes játékkal. Élvezetes volt nézni, még akkor is, ha a történet elcsúszott kicsit: lehet-e izgulni azért a szultánért, aki bölcsnek mutatkozik, átlát a talpnyalók seregén, de igazságtalanul ítélkezik azon az emberen, aki kimondja az igazat, hogy a szultán iszákos. Ugyanakkor az igazmondó sem veti meg az italt. Hol az igazság? Meghallgathattuk volna együtt a „szakmain”, hogy a csoport is ezt kereste.

Vagy beszélgethettünk volna arról, miért dönt úgy egy nagykamaszokból álló csoport, hogy *A kék madár* című mesét mutatják be (Kós Károly Színjátszó Szakkör, rendező: Bodzsár Zsuzsa)? Néhány középiskolás is keveredett a csoportba, ezért még inkább kérdés, hogy miért? Ők akarták, és némi Shakespeare szonettel megspékelve nagyon ígéretes előadást hoztak össze. Persze maradtak még megválaszolatlan kérdések, de megtudhattuk, hogy még sokat dolgoznak majd az előadáson. Mindenesetre azt a képet, ahol a főhős egy ágyban fekszik és 90 fokkal elfordítva, mintha a plafonról néznénk be a szobába, így láthatjuk az eseményeket, mélyen beváestem, ötletes volt.

Megvitathattuk volna azt is, mennyit tesz hozzá a technika egy gyerekszínjátszó előadáshoz, hiszen a *Ha én lennék a szerelmed* című előadásban (Almaszörp csoport, rendező: Póka Zsófia) volt kivetítő, vászon, CD-lejátszó, fények, stáblista. Mai újsághírből készült az előadás, miszerint három óvodáskorú kisgyerek Afrikába akart utazni, szülők nélkül, hogy ott összeházasodjanak. Jó kis téma, ehhez a gyerekeknek biztos van közülük, a drámatanár már dörzsöli a kezét az ilyen hír hallatán. Időutazásban lehetett részünk, ami megmutatja, mi lesz a szerelem sorsa, ha beteljesül, és a szerelmesek leélhetik hétköznapi életüket. Mint Rómeó és Júlia, ha nem halnak meg. Érdekes ezt végigjátszani, de ebben az előadásban a technikai eszközök felülkerekedtek a játékokon, és a történet felnőtt történet lett azzal a tapasztalattal, hogy milyen nehéz egy házasságot jól működtetni. Keserű történet. A gyerekek a végére kimaradtak belőle, még akkor is, ha ők játszották el nekünk. Feloldást talán csak az jelenthetett a nézőknek, hogy meghallgathattunk egy rádióriportot, egy óvodás lánnyal, aki a szerelméről, Pocakról beszélt. Igazán bájos volt.

Kérdezhattuk volna együtt a Dömdödöm Színjátszó csoport vezetőit (Szabó Csilla és Némethné Szelle Krisztina), hogy miként készült a *Kő, papír, olló – avagy szabadulás a Hókirálynő fogságából* című előadás, amely számomra lenyűgöző volt. Az egész Weöres Sándor Gyermekszínjátszó Találkozó egyik gyöngyszeme. És ezt nem azért gondolom, mert a gyerekek nagyothallók. Ezt a mesét (ami nem tartozik a kedvenceim közé) így megcsinálni igazán bravúros. Mese nekünk, mese a játékosoknak, mese a játékosért. Finoman előhozva azokat a problémákat, amelyek a csoportban is előfordulnak, úgy, hogy a gyerekek észre sem veszik, hogy róluk szól a játék! Öszinte, hiteles, megható. A Kay-t játszó fiú szabadulása a Hókirálynőtől tökéletes, csak a tekintete változik, de abban minden benne van. Még az sem ront a hitelességen, hogy a játékosok kicsit belenevetnek az előadásba.

Töprenghettünk volna együtt azon, hogy a *Szeretek zsongani* című 33 perces előadásból (KIMI-VMG 8. a csoport) mit lenne érdemes megtartani, és mit lenne érdemes kihúzni. Fontos ez az életjáték, amely néhány húzós témát is feldob, mint például a pedofília, ugyanakkor a sok elkészült improvizációban még nem sikerült a hangsúlyokat megtalálni. A tökéletes stílusparódiák mellett még ott voltak a kissé nehezebben artikulált önvallomások is. Én úgy éreztem, hogy a csoportvezető, Mészáros Zsolt szinte együtt él a gyerekekkel, és még meg kell tennie azt az egy lépést hátra, ahonnan ránézve az előadásra elfogulatlanul tudná szétszedni és újra összerakni jeleneteket. És persze jó lenne nem csak feldobni, hanem le is ütni a nehéz problémákat jelképező labdát.

Vitakozhattunk volna együtt a GNM Tinitanoda *A rátóti csikótojárásán* (rendező: Csomor Ágnes), amiben kis színésznövendékeket láttunk. Nem játszottak rosszul, megformált karaktereket nézhettünk, inkább statikus, mint mozgalmas játékban. Érdekes pillanat volt az, amikor a gyerekek a paraván mögül bebehajolva jelentek meg. Aztán a beszélgetésen kiderült, hogy ezt a gyerekek improvizálták, és egyébként a tanodában fontos elv, hogy akkor menj fel a színpadra, ha már tudod, hogy mit akarsz csinálni. Nem osztom ezt a véleményt, és nehéz is elfogadni. Én a színpadot, vagy inkább a játékeret a lehetőségek és a próbálkozások helyszínének gondolom, és gyerekszínjátszásban még inkább annak a térnek, ahol akkor is ott lehetek, ha egyáltalán nem tudom, mit akarok csinálni, ha nem tudom, hogy mi van körülöttem, ha nem látok jól a világban, de kíváncsi vagyok, mi fog következni, és meg akarom érteni, hogy mi miért

történik. Próbáltunk erről párbeszédet folytatni, de ezt nem éreztem túl sikeresnek. Talán azért nem jött össze, mert egy tanodának még mindig az a legfontosabb, hogy színészeket, sztárokat neveljen. Ezek a célok nem a Magyar Drámapedagógiai Társaság céljai, ebben biztos vagyok – és mégis jó, hogy elhozták, megmutatták ezt az előadást, várjuk őket a következő évben is!

Beszélhettünk volna mindezekről együtt. Akik ott voltak, a csoportvezetők fele és a zsűri ezt meg is tették, reménykedve abban, hogy a következő alkalommal többen leszünk.

Zalalövő, Salla Művelődési Központ, 2009. április 24-25.

Szervező: Török Károlyné

Zsűri: Regös János (a Szkéné Színház igazgatója, író, rendező), Nyári Arnold

A 9 órai kezdés Zalalövön azt jelenti, hogy 4 órakor kelünk fel, és indulunk Regös Jánossal Budapestről. A fesztivál két napos: 23 csoport nevezett be a megyéből, illetve 22 a megyéből és egy a Muravidékről, Lendváról. Gyerekkoromban a fesztiválok nem csak azért voltak fontosak, mert bemutathattuk az előadásunkat, hanem azért, mert a hangulat magával ragadott, és hasonló érdeklődésű fiatalokkal lehettem együtt. Minden a feje tetejére állt, legalábbis én úgy éreztem, teljesen más volt, mint az iskolában, avagy otthon. Különleges alkalomnak tűnt, ha „ott alvós” fesztiválra jutottunk el. Zalalövő sajnos csak a zsűrinek „ott alvós”, nincs mód arra, hogy a csoportok is ott maradjanak, pedig sok lehetőséget rejtene magában a fiatalok és a felnőttek találkozása is. Ez majd Debrecenre marad, de a zalalövői rendezvény másban is különbözik. Török Károlyné Mariann, a szervező mindent megtett, hogy jól működjön. A Salla Művelődési Központban mindenki készséges, a felmerülő problémákat megpróbálják gyorsan megoldani. És még frappáns műsorfüzetet is készítettek! Hét csoportot terveztek délelőttre, és pontosan jönnek is egymás után, az sem jelent problémát, ha az egyik nem érkezik meg időben, pörög a műsor, annyira, hogy az ebédszünet a tervezettnél hosszabb is lett. Még az sem lenne baj, ha ilyen gyorsan váltanák a csoportok egymást a színpadon, bár ha igényelnék, biztos lehetne lassítani is, de a nap végére, vagy a fennmaradó időkben szükség lenne valamire, amitől az a fesztiválhangulat kialakulhatna. A szervezők jóakarata megvan, szükség lenne még némi pénzre, és a csoportokra, hogy próbálják úgy tervezni a részvételt, hogy ne kelljen előadás után elrohanniuk. Persze ez nem ilyen egyszerű. A szakmai beszélgetésen kiderül, hogy elég nagy a szórás csoportok életkörülményeire. Kis települések még kisebb iskolái (ebből van több) ugyanúgy jelen vannak, mint a művészeti iskolák jobban támogatott csoportjai. A kis iskolák kifejezés jelen esetben azt jelenti, hogy 30-40 fős teljes alsó- vagy felső tagozat van az intézményben, és zalalövői kirándulásuk kapcsán a falunak gyűlést kellett összehívni, hogy kigazdálkodható-e a benzinköltség a csoportoknak. Nagyfokú elszigeteltség – amit inkább az ország keleti feléhez szoktak társítani – jellemzi ezeket a közösségeket. Ha a csoportvezetők egyéb más feladataik mellett nem vállalják, hogy szabadidejüket rááldozva színjátszózzanak, akkor ezeken a településeken semmi nincs. A regionálisan való részvétel otthon úgy is felmerülhet kérdésként, hogy „már megkaptátok a minősítést, miért kell újra mennetek”. De ami még fontosabb, hogy több csoportvezető jelezte, szívesen képeznék magukat, de az anyagiak és a Budapesttől való távolság már nem vállalható számukra.

A fellépő csoportok közül csak néhányat szeretnék kiemelni, amelyek munkájukkal, működésükkel, céljaikkal nem csak a megyére érvényes kérdéseket vetnek fel.

A Fokla Gyermektánc Csoporttal harmadszor találkoztam. Idén *A rátóti csikótojást* mutatták be (rendező: Takács Mária). Ez a csoport kilóg a Zala megyei mezőnyből. Előadásaikban, mint például a tavalyi *Hét krajcárban* vagy most, a „Rátótiban” teljes díszletet, kellékeket, komplett jelmezeket használnak. Ezek mind a csoport rendelkezésére állnak. Legalább 20 perc kell a színpadra állásukhoz. Alapvetően néptáncos csoportról van szó, rengeteg fellépésük van, növendékeik közül néhányan a Zegasztárban² is fellépnek. Táncnyelvet használnak, beszéd nincs az előadásokban. Csoportvezetőjük meglehetősen kemény kézzel irányíthatja őket, de hozzák is az eredményeket. A Foklának vannak idősebb csoportjai is, így a fiatalokból minden évben újra csoportot kell faragni, és ez nem lehet könnyű feladat. A fellépéseiknél igény lehet, hogy a táncos nem igazán értők is élvezzék az előadást, így egyre erősebb a történetiség is a produkciókban. Ezért gondolható, hogy a „Weöres” mezőnyébe is beleférnek, ugyanakkor népszerűségük és néptáncos profizmusuk ellenére inkább a feszített próbák hangulata, és nem a csoporttagok személyiségfejlődésére építő, empátikus munka, nem a közös gondolkodás, színpadi próbálkozások lehetősége érződik előadásaikból. Találkozhatunk ilyen (táncos, táncjátékos) csoporttal máshol is – kérdés, hogyan lehet ezt a műfajt értékelni...

² A 10-18 éves korosztály Zala megyei összművészeti fesztiválja. (A szerk.)

A Mímelők (Marcali, Murakeresztúr) egy rövid, hét perces előadást mutattak be *Képpen kép* címmel (rendező: Horváthné Zubor Andrea). Egyszerű előadás: két gyerek játékból, játékos mondókáikból áll össze, nincs is igazi történet. Viszont a háttérben varázslat történik. Egy paravánra kifeszített lapon a hét perc alatt lassan egy gyerekrajz jelenik meg. Mindez tényleg lassan, ahogy az álom takar be minket, és minden egyes újabb részlet felismerésével gondolkozhatunk, mi minden kapcsolható még a gyerekek előadásához és a mondókákhoz. A varázslat titka a speciális festési technika. Lenyűgöző.

A lendvai Carpe diem csoport a *Carpe diem* címet adta előadásának, és ez a névduplázás nem tűnik véletlennek. Tulajdonképpen már tavaly is ezt a címet lehetett volna használni, és nem azért, mert ez az előadás azonos lenne a tavalyival. A stílus rendkívül harsány, a játék dinamikus, mindez meglehetősen hatásvadász elemekkel, kusza dramaturgiával, gegsorozatokkal megtűzdelve. Összességében minden sok az előadásban. Ízlés dolga, hogy kinek mi fér még bele, és teljesen jogos lehet, ha valaki azt mondja, hogy számára ez nem élvezetes. És az ellentéte is. Az biztos, hogy nem a tanodák sablonossága vehető észre ezekben a produkciókban, hanem az a felszabadult játék, amit a csoportvezető, Mess Attila generál (ő maga is színész), figyelmét nem magára, hanem a gyerekekre összpontosítva. Így a játszó, bármennyire is túloznak, azzal a váddal nem illethetők, hogy nincs közük a történethez. A tavalyi előadás ezzel együtt átgondoltabb volt. A Carpe diem életjátéknak nem nevezhető, mégis a gyerekek életét felölelő, fiktív történet, amelynek központjában a „beilleszkedés az új iskolába” téma áll. A beilleszkedés, ami a Muravidéken a legfontosabb kérdések közé tartozik. Ennél az előadásnál tényleg nem szabad függetleníteni attól, hogy maga a produkció milyen szerepet tölt be egy közösség életében. A szakmai beszélgetésen Attila vázolja a helyzetet: őt azért hívták a Vajdaságból, hogy a párologni látszó magyar identitástudat erősödjön a lendvai magyar iskolában. Szlovéniában viszonylag biztos egzisztenciális körülmények között él a magyar közösség. Célja volt kizökkenteni a gyerekeket a hétköznapi jólétből, és ebben nem volt segítségére a szlovén nyelv, és főként a visszafogott habitus. Az elkészült előadásai tudatos munka részeként értelmezhetők, és kézzelfogható eredményei vannak. A szlovén országos fesztiválon úgy lettek a legjobbak, hogy ők magyarul beszéltek, míg a másik 19 csoport szlovén nyelven játszott. Az iskolájukban szlovén anyanyelvű gyerekek akarnak a Carpe diem tagjai lenni, és ebben biztosan szerepe van az erős gesztusoknak, túlzott mimikának egy olyan országban, ahol furcsán néznek az emberre, ha hangosan nevet az utcán. Én úgy gondolom, a felszabadító szakaszon túljutott a csoport, a következő időszakban jöhetne a finomhangolás, vissza lehetne venni a túlzásokból. A kérdés persze úgy is feltehető, hogy lehet-e nem igazán művészi színvonalon fontos pedagógiai célokat szolgálni?

Egy érdekes formációt szeretnék még megemlíteni, olyat, amilyennel nem találkoztam máshol az országban. A Csintalan Eperkék Letenyéről *Márti különös szomszédja* címmel mutattak be egy előadást. Tavaly is itt voltak a fesztiválon. Akkor a szakmai beszélgetésen a pedagógus furcsán nézett rám, szinte semmit nem tudott mondani az előadás létrejöttének körülményeiről, ugyanis a gyerekek az iskolát megkerülve, maguk jelentkeztek a szervezőknél a fesztiválra. A darabot ők írták, rendezték, próbálták, játszották. Kisebbségi botrány keletkezett az ügyből, amikor kiderült az akció: az iskola nem nézte jó szemmel a próbálkozást. Idén már bevonták az iskolát is a jelentkezési procedúrába, de a körülmények nem sokat változtak. Így az a furcsa helyzet állt elő, hogy behívtuk a „szakmaira” a négy lány közül a „csoportvezető, író, rendezőt”, és vele beszélgettünk. Az előadás sok elemében meglehetősen kezdetleges volt, de az, hogy itt voltak, vállalták a megmérettetést és a kritikát, fontos mozzanata a Weöres Sándor Országos Gyermekszínjátszó Találkozó Zala megyei fordulójának.

Életes játékok

Perényi Balázs

Milyennek tündek idén (2009-ben) az általam látott megyei és regionális találkozók? Érzékelhető-e bármiféle tendencia a gyermekszínpályázásban? Kitapintható-e bármiféle változás, akár stílári, akár szemléleti az előadásokban? Mi történt a régi mőhelyekkel, formálódnak-e újak? Egyáltalán milyen összbenyomás alakult ki bennem, miután láttam a dombóvári (Tolna és részben Somogy megye), budapesti, tököli és váci (Pest megye) bemutatókat és a regionális fesztiválok közül a Komárom-Esztergom, Nógrád és Pest megye csoportjait fogadó váci rendezvényt, közel nyolcvan előadást?

Korábban már leírtam a Drámapedagógiai Magazinban, de fontosnak tartom ismét megfogalmazni: idén megerősödött bennem a benyomás, hogy egyre ritkábban lehet találkozni olyan előadásokkal, amelyekben semmiféle játéklehetőséget nem kapnak a gyerekek. Egyre kevesebb a rossz ízléső, gyerekellenes, felnőtt-

tek színházát után majmoló produkció. Vagy már nem neveznek a fesztiválra a hasonló bemutatókat gyártó vezetők? Lehetséges. Mindenesetre néhány éve még gyakrabban gyötörték meg a fellépőt és a nézőt egy-egy bántóan dilettáns produkcióval kontár csoportvezetők. Apadni látszik a megélhetési drámatanárok szakmányba készített rossz munkáinak áradata. Mintha kikoptak volna azok, akiknek nem dolga (nem szabad) gyerekek színjátékával foglalkozni? Vagy időközben értek, okultak? Tanulni akaró és képes drámatanárok számos képzési formában (tanfolyamok, főiskolák, tréningek), fórumon (találkozók, tanácskozások) foglalkozhatnak drámával és színjátékkal. Ez látszik is. Bosszantó vagy kellemetlen, esetleg bántó előadás egy-kettő, ha akadt a nyolcvanból, amit láttam. Volt olyan év korábban, amikor ezek adták a műsor felét. Meglehet, szerencsém volt a megyékkel, régiókkal...

Buzaszemek Színjátszók, Budapest (XVIII. ker., Kondor Községi Ház)
Trapití, avagy nem az a csoda, ha megszólal a csirkecomb
Perényi Balázs felvétele

Nagy öröm, amikor egy-egy városban, megyében érezni lehet, hogy meglódult a gyermekszínházi élet, hogy értő és egymásra figyelő drámatanárok segítik egymás munkáját. Nem érzik úgy a kollegák, hogy nincs visszajelzés, légüres térben dolgoznak, magányosan. Ez látszik az előadásokon is, de a fesztivál légkörén mindenképpen meg lehet érezni. Ez a közeg formálódik már évek óta Tolna megyében, s főleg Szekszárdon, ahonnan évről évre egyre érdekesebb és értékesebb előadások érkeznek. Rotkainé Pásztai Livia, Pekari Bernadett vagy Csizmazia Ferencné csoportvezetők rendezéseiben igen jó formát mutattak csoportjaik. A csapatok, akik szemlátomást ismerik egymást, szurkolnak a másiknak. A színjáték közösségteremtő erő, a találkozás lehetőségét nyújtja, és nem csak csoporton belül alakulhat ki erős közösségi érzés, de könnyen egymásra találhatnak hasonló arculatú, gondolkodásmódú, nyitott csapatok. Közös tréningek, táborok, bulizások, barátságok, szerelmek... Mintaadó lehet a csoportvezetők barátsága, kölcsönös megbecsülése, s rögvest nem látom legyőzendő riválisnak a többi színjátszót, hanem velem egyívású játékosnak. Előadásról előadásra összelélegzett nézőtér és színpad: figyelmes közönséggel találkoztak fel szabadult színjátszók. Mindennek biztosan része volt abban, hogy igazi fesztiválhangulat alakult ki Dombóvárott. Pedig nem volt közös játék a bemutatók között, még konferansz se volt, látszólagos fejetlenségben találta meg a találkozó a saját rendjét. Hajós Zsuzsa érettségi körül járó, többszörös aranyminősítéses

színjátszói tartottak egy közös játékot a szakmai megbeszélés alatt, ami meglehetősen fergetegesre sikeredhetett, hiszen visszatérve a fesztiválzárásra több tucat különböző korú gyerek táncolt tombolva a színpadon. Alig bírták abbahagyni. Így zártuk a fesztivált: nemigen akaródzott ebben a fantasztikus hangulatban „eredményt hirdetni” (Tolnai Máriával voltunk ketten). De csalódtunk – kellemesen –, ugyanis őszinte örömmel tapsolták meg a többiek. Lélekemelő volt, ahogy egyébként remek „ezüstös” előadások kamasz szereplői elismerően ünnepelték a fesztivál egyetlen aranyminősítéses produkcióját, a Nánai Apróságok *A mi mesénk* című előadását. Nem volt bennük sértettség. Szerencsére nem kellett magukba zuhanó, zokogó, sértett csoportokat látni, mint máshol olyan sokszor. Valódi fesztivállá a résztvevők tehetnek egy gyermekszínjátszó találkozót, a csoportok szemléletéért pedig leginkább a vezetők felelnek!

Történt még valami Dombóvárott, ami nagyon elgondolkodtatott. Az első csoport kamaraterembe kérte előadását. Ráadásul ez a bemutató a nánai első-másodikosok fergeteges meséje volt. Tele energiával, eredeti megoldásokkal, remek figurákkal, valódi színpadi szituációval. Bámulatos volt a felszabadult gyerekek ügyessége. Mint a megbeszélésen kiderült, a kisiskola minden kis alsósa szerepelt: tanulási nehézséggel küzdő, félszeg, gátlásos, talpraesett gyerek egyaránt, mégis úgy tűnt, mintha csupa istenáldotta, esetleg alaposan megválogatott tehetség játszana, nagy-nagy rutinnal bíró vezetők biztos kezű irányításával. Holott Árváné Rácz Mária és Simonné Balogh Borbála bemutatkozó előadását láthattuk. Rokonszenves szerénységgel beszéltek arról, hogy eddig figyelni, tapasztalatot szerezni jártak a találkozókra, most „mertek” belevágni. Az országos gálára is eljutó (a regionális zsűrijét is magával ragadó) produkció új gyermekszínjátszó műhely születését ígéri.

Mi volt tehát a fentebb ígért érdekesség? Volt használható kisterem, tehát egy kivétellel az összes társulat átkérte magát a kamarába. Nem kellett a játszóknak ijesztő méretű, félig üres nézőtér előtt félelmetes, ismeretlenül hatalmas színpadon fellépni – végig zsúfolt nézőtér előtt játszottak, felszabadult nézőszínjátszóknak. A dombóvári élmény végleg meggyőzött arról, hogy aligha lehet fontosabb valami, mint-hogy ideális térben mutathassa be játékát minden alkotóközösség. Nem képtelenség, hogy olyan térben (tér mikrofonokkal kihangosítva) kell fellépni, amilyenhez hasonlóan még soha nem is próbáltak? Mind-ezt tíz perc, esetleg fél óra beállás után? Biztos vagyok benne, hogy a legtöbb művelődési házi óriástérbe helyezett előadás leginkább a körülményekkel való sikeresebb, sikerületlenebb birkózásról tanúskodik, mintsem magáról a játékról. Nem csoda, hogy csoport és vezetője egyaránt elámul azon, hogy mi lett a nagyszínpadon a próbateremben olyan oldott, lendületes, energikus játékból. Hogy egyebet ne is említünk, már a színre lépések (távozások) ideje – hosszabb úton másodpercekkel tovább tart a térbe kerülni – szétzilálja a játék ritmusát. Sajnos azonban a legtöbb helyszínen nem akad hasonló játéktér!

Nem a tolnai találkozón történt, de mindenképpen ide tartozik az inárcsiak (ellen)példája. A nagyszerű műhely csoportjai emelt színpadú kis színházteremben dolgoznak, ahol a rivalda, a kukucsálószínpad elválasztja játszót nézőtől (rendezőtől). Három inárcsi produkció is megsínylette, hogy a regionálison tagolatlan kamaratérbe került a megyei fesztiválon (Tökölön és Vácott) még színpadon bemutatott játék. A nagyobb távolsághoz szokott játékosok megzavarodtak, a korábban személyesnek és igaznak ható alakítások túlon túl kitettnek és elrajzoltnak mutatkoztak. Nem minden előadásnak tesz jót, ha a nézők karnyújtásnyira ülnek! Nem feltétlenül a közelség a megoldás, hanem a próbahelyezethez igazodó tér. Bátrabban, következetesebben és tudatosabban érdemes tehát a bemutató helyszínét megválasztani. Érdemes előre ismerni a lehetőségeket (fotót, alaprajzot kérni a szervezőktől), lehet a nézőket felvinni a színpadra, lehet talált helyszínekre vonulni és így tovább.

Tanulságos volt ebből a szempontból a tököli megyei első produkciója. Évek óta izgalmas előadásokkal jelentkezik a szadai Színházikó csoport. Idei bemutatójuk (*Mi is a színház valójában?*) szerep és személyiség, alakítás és természetes (civil) létezés viszonyát vizsgálta. Mitől lesz az üres tér színpaddá? Miért fogadjuk el a játszót mint Antigonét, miért követjük sorsát? Hiába azonban a figyelemre méltó koncentráció, az odaadó és okos színjáték, az elgondolkodtató téma, az előadást gyengítette a térválasztás. A mégoly kicsi, de hangsúlyozottan színpadi térben színpadi tett lett, „színjátékká” minősült a civil megszólalás is, tehát nem születhetett meg a teátrális és reális színt dialektikája. Magától értetődően megemelte volna az előadást, ha Buzogány Márta talál egy érdekes civil teret, mondjuk egy pad köré helyezi a játékot a művelődési ház kertjében.³ Azonnal feltöltötte volna feszültséggel a játékot a kivételes helyzet és

³ Abban, hogy a csoport vezetője alkalmas helyszínt válasszon, akadályozta, hogy munkahelyi elfoglaltsága miatt nem tudott részt venni a tököli válogatón. Színész: neki is bemutatója volt. (Erről a 2111 című községi újságban olvashattuk nyilatkozatát.) Természetesen megértjük. Szeretnénk azonban jelezni, hogy nyugodtan kérhetek volna más helyszínt és időpontot (Pest megyében két bemutató volt, és mivel Budapest közelében lévő településről van szó, bejelentkezhetek volna bármelyik budapesti rendezvényre is). Az országos gyermekszínjátszó találkozó szabályrendszere és gyakorlata egyaránt sokkal rugalmasabb, mintsem hogy ilyen helyzetbe kellene hozni színjátszókat. Nagyon fontosnak véljük, sőt mi több, elengedhetetlennek, hogy a csoport fellépésén ott legyen a rendező. És ha a rendező a csoportvezető egyben, akkor még inkább így van ez. (*A szerk.*)

szinte biztosan megszületett volna az izgalmas demonstráció (vagy performance) szerep és játészó különös viszonyáról, hiszen alapvetően tehetséges munkát láttunk. Nagyon fontos tehát alkotó és befogadó találkozásának közege, a színházi tér, amibe éppúgy beletartozik a nézőtér is, mint a játék tere.

Térjünk vissza a nagyszerű hangulatú dombóvári rendezvényre: nagy öröm, hogy egyre több személyes, eredeti életjátékot láthattunk itt is. A Kis Gadra Szekszárdról egy régebbi (rendszeraváltás előtti), kissé poros kamasz egyfelvonásost tudott személyesen, hiteles pillanatokat találva „elsajátítani” (*Április tréfa*). A rögtönzésekkel feldúsított játékból látható, a csoport bizonyára képes lenne saját improvizációit történeté fűzni, és így talán még személyesebbé válhatna a játék. Mégis élvezhető volt az előadás, pedig a régés-régi, népművelési intézeti broszúrákban megjelent, avult dramolettek legtöbbször lehúzzák a csoportok játékát. A megbeszélésen Csizmazia Ferencné elmondta, mennyire sajnálja, hogy nem mentek át a kisterembe. Valóban erősebben hatott volna ott a produkció, de így is értékes, a nézőkkel kapcsolatot teremteni tudó előadást láthattunk.

A tizenévesek világáról vallott a Színjátészó Ötösök (Szekszárd) *Naplómesék* című játéka (rendező: Rotkainé Pászti Lívía). Lendületes történetmesélés, gyors jelenetváltások: kollektív megmutatkozásra módot adó tablók, kórusakciók váltották a rövid páros/hármas jeleneteket, illetve monológokat. Téma, történet és forma módot adott rá, hogy sokat megtudjunk a játészókról és a csoportról.

Láthattunk Dombóvárrott is előadást *A bajuszból*. Arany János művének átdolgozása megjelent egy antológiában és azóta kísért a gyermekszínjátészó fesztiválokon. Sajnos! Fogalmam sincs, hogy mi köze lehet (a csúfolódás témáján kívül) a gyerekeknek ehhez a történethez. Manapság teljesen érthetetlen és áthatatlan, hogy mit jelentett a 19. századi Magyarországon a bajusztalanság. Ráadásul nincsenek benne figurák, jól játszható helyzetek – álmosítóan kiszámítható a dramaturgiája. Nem jó alapanyag. Ebből a hálátlan szövegből készített jó előadást Rotkainé Pászti Lívía és Pekari Bernadett a Csipet-Csapattal (Szekszárd). Ügyes főszereplő, tetszetős, egyszerű jelmezek, energia, játékkedv. Remek volt egy kendős jelenet, amelyben néhány anyagdarab leleményes használatával változott meg a színpad világa. A Nagy Gadra (Szekszárd) két csoport összeolvadásával született. Pekari Bernadett elmondása szerint felszabadító hatású, igazi találkozás volt ez. Meg is látszik: a jól tagolt, világosan végigmesélt történetüket magával ragadó energiával mutatják meg. A két csoport: közösen. A „La Fontaine után szabadon” biztosan sokkal kevésbé hatott volna, ha ez az energia szétszóródik egy nagyteremben.

A szekszárdi könyvtár olvasó- és játészóköre, a Csiperke első-másodikos színjátészósai igényesen összeállított szerkesztett játékokat (*Kerekecske dombocská*) rokonszenves magabiztossággal, nagy játékkedvvel mutatták be. Vadóc Eszter munkáján érezhető volt, hogy az előadás elkészítését örömteli közös olvasás, értelmezés előzte meg.

Dombóvárrott a hely adottságai, vagyis leköltözésünk a kamarába; Pest megyében (Tökölön és Vácon) a „kívénhedt” inárcsi színjátészók műsorvezetése teremtette meg a fesztiválhangulatot. Több volt ez, mint műsorvezetés. A mára már csoportvezetővé, drámatanárrá érett, rendkívül szimpatikus huszonéves volt színjátészók közös játékkal, énekkel, versekkel mozgatták meg a közönséget az átállások alatt. Fodor Éva (Bag), Szivák-Tóth Viktor, Kovács Zoltán imponáló könnyedséggel szólították meg a gyerekközönséget. Tehetséges drámatanárként azonnal megtalálták a közös hangot a gyereknézőkkel, anélkül, hogy gügyögtek, idéetlenkedtek volna; szellemesek voltak, fáradhatatlanok és szerények. Az ő jelenlétük is szimbolizálta, amit már régóta tudni lehetett: Pest megyében valódi gyermekszínjátészó élet van, jó néhány nagy tehetségű alkotó műhelye dolgozik folyamatosan, az évtizedes hagyományokra visszatekintő táborok, a megyei intézet odaadó és figyelmes szervező munkája olyan közeget teremt, amiből nem lehet csak úgy kilépni. Természetes, hogy a második generáció is itt keresi helyét. Fodor Éva és Szivák-Tóth Viktor ehhez a több mint ígéretes második generációhoz tartozik. Inárcsi színjátészókkal közösen készített játékok (*Gülügülü megváltja a világot*) elgondolkodtatón szólt a médiavilág által szuggerált kényszeres megfelelési kényszerről. Sikeresnek kell lenned mindenáron!!! – hirdetik. Vagy mégsem – a történet látszólag vesztes szereplője megőrzi integritását, csendes elszántsággal önmaga marad. A szöveget Szivák-Tóth Viktor írta a csoport számára. Tehetséges munka: jól mondható mondatok, játszható helyzetek, életre kelthető figurák, követhető cselekmény. A másik két inárcsi produkció jelentősége is ez volt: érvényesen, formát találva, ezáltal a közhelyeket meghaladva tudtak reflektálni világunkra, ahogy azt a tizenévesek látják. *Az osztály* a számos inárcsi csoport közül a 13-14 évesek fájdalmas és mély előadása. Drámai erővel szólt arról, hogyan stigmatizál egy tizenévest az alkoholista anyuka, mennyire képtelen a kortársi közeg, iskola, tanárok felismerni, hogy mi a gyökere a fiatal főhős sebzettségének, dühének... A Vácon bemutatott *A királynő*, az eggyel fiatalabb inárcsi játészóktól, felkavaró szimbólumot talált Andersen szívet megdermesztő Hókirálynőjében a fiatalokat önmagukba záró, magányossá tevő számítógépes játékok hatalmára. Felejthetetlen kép, ahogy a Királynő óriási játéktérmeben elborult arccal, egymásról tudomást sem véve nyomogatják láthatatlan játékaikat az életből elraboltak. Innen menekíti ki Gerda szeretete

Kayt. A darab zárata brechtiesen provokatív, a többi rabul esettért még nem jött el senki. Őket ki szabadjátja ki? Kovácsné Lapu Mária, aki páratlan színjátszóéletet teremtett Inárcson, biztos kezű rendezőként, nagy szakmai tudással képes előadássá formálni élő és fontos problémákat, gondolatokat. Minden elismerés megilleti!

Rabságról, függésről: a kábítószerrel szolt a Káva TIE-csoport Eszterlanc című foglalkozásszövege alapján készült *Eszter* című előadás, ami elsősorban az expresszív, szenvedélyes színjátékkal hatott. Üres tér, át- meg átlényegülő kötelek, és felháborodás, düh, kétségbeesés fűtötte játék. Értékes munka Bódiné Horváth Ibolya és a szobi Gézengúz Csoport előadása, azonban igényli a közös drámás feldolgozást, hiszen maga az alapanyag – mint a legtöbb TIE-ban a színházi rész – nyitott mű, a foglalkozással alkot egészet.

Az életjátékok személyességével szolt a veresegyházi Tűzmadarak *Kamaszágok* című szerkesztett játéka a személyiség, az önazonosság kereséséről, hétköznapi hazugságainkról, a diákszerелеmről... Az előadás mélyebb, izgalmasabb, összetettebb, igazabb, mint a kiindulópontul szolgáló Ágai Ágnes-versek. azt egyik legjobb szerkesztés, amit láttam az utóbbi időben – az egyes versek (jelenetek) kapcsolódnak egymáshoz, egymásra reflektálnak, az egész anyagot összefogja egy gondolat; cselekménnyé áll össze a személyiség, a szerelem, a társ, a szülőkről való leválás költői története. Ácsné Csáki Ildikó, Pozsonyi Fanni, Rácz Zsófia rendezése egyszerű eszközökkel – néhány háromlábú sáml, maszkok, térformák, közös akciók – jelentésszerű és lírai látványvilágot teremt. Erénye a produkciónak, hogy nem csak a kamaszok fájdalma, szenvedéseit, hanem annak szépségét is képes felmutatni, teszi ezt minden szépelgés nélkül. A záró képben kamasz hősünk lassan egy székre lép, miközben a többiek félkörben leereszkednek helyükre – a repülés, a szabadság érzetét kelti ez a kép...⁴

Különös élet-mesejáték, ünnepi műsor a ráckevei Szent Imre Katolikus Általános Iskola Liliom gyermekszínházi csoportjának produkciója (*Évezredes barátság*). Az iskola udvarán álló Szent Imre-szobor megelevenedik, hogy segítségére keljen egy magára maradó, kitesztott kisfiúnak. Kicsit nehézkes történetmesélés, néhány kimódolt fordulat, de a szereplők odaadása mutatja, milyen nagy kedvvel vesznek részt a közös játékban. Fontosnak érzem, valódi értéknek, hogy egy ünnepi műsor utat talál résztvevőkhöz és nézőkhöz, és sikert arat saját közegében. A gyerekekre figyelő szemlélet és a drámás módszerek képesek a közösségi identitást alakítani, formálni – még az ünnepi műsor nehéz műfajában is (rendező: Szöllősi Ágnes és Henn Júlia).

Emlékezetes játék volt még a tököli válogatón a pilisborosjenői Szeleburdi csoport Ludas Matyi (*Ludas Matyi avagy a libák gágogása*). Fergeteges, néha már a követhetlenségig tempós játék, tele nagyszerűen cselekvő, felszabadult gyerekekkel, kreatív ötlettel. Sajnos azonban erről a változatról is elmondhatjuk, amit szinte minden Ludas Matyi-feldolgozásról, hogy az adaptáció sokkal-sokkal érdektelesebb, unalmasabb, mint az eredeti. Kisimítja Fazekas Mihály remekművének minden szabálytalanságnak tetsző zsenialitását, bonyolultságát. Mit kapunk helyette? Libák által elmesélt, eredetieskedő játékot. Talán elfogultság részemről, de meggyőződésem, hogy az eredetit kellene elolvasni, csak figyelmesebben (rendező: Bereczkiné Szendrey Éva).

Eltűntek a bábok a gyermekszínházi előadásokból! S míg színházi életünk talán leginnovatívabb, legérdekesebb szegmense manapság a bábjáték, mintha a gyerekelőadások nem ismernék fel a bábokban rejlő lehetőségeket. Vácon láthattunk szépségesen szcenírozott, nívós színjátékot a bábbal vegyítő mesét. *A táltos madárban* (Kobak Színház, Kosd) minden a helyén van. Bedő Mónika szemmel láthatóan értőn segítette (pedagógusként, bábosként, rendezőként) a gyerekek munkáját. Kár, hogy a szemet gyönyörködtető madárjáték nem kelt életre! Magyarázat lehet erre, hogy mozgatója megbetegedett, s aki helyére állt, még nem tudta animálni a figurát. Pedig majdnem megszületett a csoda.

Jó éve volt a főtí műhelynek. Kis Tibor és Kovács Éva idén talán még a megszokottnál (már-már elvárt-nál) is erősebb, mindenesetre kiegyensúlyozottabb színvonalú produkciókkal jelentkezett. Négygyel!

Kezdjük a kicsikkel! Kovács Éva rendezéseinek felismerhető stílusa van. Remek karakterábrázolás, egy-két összetettebb, árnyaltabb alakítás a „főszereplőktől”, mesék világát kitágító izgalmas helyzetek, szellemes eszközhasználat. Mindez alsó tagozatosokkal! Az idei produkciókban felfényltek ezek az erények, elmaradtak azonban a közös játékból, közös történetmesélésből, ebből az egész szívderítő kaval-kádból fakadó esetlegességek. Mire gondolok? Mindkét produkcióban, *A csodaszerben* (Főtí Fiókák) és a *Mi történt Rátóton?* esetében is világos volt a történetvezetés, nem lett áldozata a lendületnek, a színek-

⁴ A gyermekszínházi produkciók instabil voltát jelzi, hogy ez az előadás „beszűrült” az országos gálaműsorra. A csoport később, a második napra jött, s aznap játszottak is. Lehet, hogy fáradtak voltak, lehet, hogy csak nem rázódtak bele az eseménybe, ami addigra a többieknek már igazi fesztivállá vált. Talán a gyerekeknek nem volt kedvük játszani, de lehet, hogy éppen volt, csak túlzgulták a dolgot... Mindenesetre érvényes, élő/ható produkció helyett jobbára csak az üres forma jelent meg. Onnan (Debrecenből) nézve nem lenne érthető az előzsúri lelkesültsége, miközben természetesen hiszünk szakértő kollégáinknak. (*A szerk.*)

nek az érthetőség. Ez pedig tizenegynéhány kisiskolást egyszerre mozgató, játékba lendítő forma esetén bravúros teljesítmény. Külön és ritka erénye a két bemutatónak, hogy nemcsak elmesélték személyesen a közismert mesei toposzokat, hanem ezek a játékok többről, az életünkről szóltak. A csodaszor a szegénységről és a hatalomról, a rátóti történet vezetőinkről, a közösségek viszálykodásáról szólt imponáló elemeltséggel. Mégis a ráismerés, a szembesülés örömeivel ajándékozták meg a nézőket. Van abban valami magasztos, amikor 7-8 éves gyerekek döbbsentenek rá bennünket, hogy miben és hogyan is élünk!

Kis Tibor sokszínű rendező. Idén nem költői szertartásjátékokat hozott, hanem az abszurd irodalommal összeszikkázó diákhumor remekeit. Az ifjabb Főti Figurások *Szép madár a hantmadár, csak ha meghalt randa már* (a címek borzasztóak, hosszúak és megjegyezhetetlenek) című előadása főként Ratkó József és Varró Dániel verseiből szerkesztett pazar abszurd játék. Diákszínjátszóktól várnánk el ezt az elgondolkodtató iróniát, ahogy frenetikus színjátékba oltják a világ képtelenségéről leszárt véleményüket. Egy köté a kellék, nagyon izgalmas, ahogy kiszolgálja a rituális színház (Kis Tibor rituális játékaiknak) emblemikus kelléke ezt a más hangoltságú játékot. A *Váratlan macskának váratlan a szőre* (a másik rémes cím) számomra az év egyik „előadása”, amire sokáig emlékezni fogok. Miért? Olyan egységesen virtuóz csapat tölti fel magától értetődően az erős formát (csupa ritmus, szekvencia, váltás, térforma), akik színjátékukba képesek sűríteni önismeretüket, élettapasztalataikat és mindazt, amit évek alatt a színpadról megtanultak. Teszik ezt könnyeden! Vitalitás és tudatosság, önfeledtség és koncentráció önmagában is elbűvöl. Közben remek szövegek (Örkény Istvántól, Eörsi Istvánon át Dolák-Saly Róbertig) szólalnak meg a színház nyelvén, sőt az egész meglehetősen plasztikus képet ad arról a nonszenszről, amiben vagyunk nyakig. Kiröhöghetjük a köz-életét is.

Budapesten ideális körülmények között, remek akusztikájú, bensőséges nagyteremben, jól felszerelt kisteremben, a gyermekszínház, drámapedagógia, gyerekshíház fellegvárában nincs fesztiválhangulat. Vagyis van, de nem mindig. Miért? Mert aki „lejátszott”, gyakran hazaindul. Nézőteret megtöltő szülők várják, hogy fellépjen gyerekük. Öszintén becsülöm azokat, akik ott maradnak csemetéjükkel és megnézik másokat. Vannak ilyenek is szép számmal, de nem egy csoport együttesen elvonul fellépése után.

Gárdonyisok, Budapest (XIII. ker., Gárdonyi Géza Általános Iskola), Szamárfül-variációk árnyakra; Perényi Balázs felvétele

A két napon legnehezebb helyzetbe azok a játszókerületbe kerültek, akikkel huszonöt percen próbáltak elmesélni egy regényt. Majdnem képtelenség összesűriteni ennyi időben a *Twist Olivért* (Oliver – Szabó Magda Ifjúsági Színház, Áldás Utcai Általános Iskola, rendező: Fülöp Zsolt), a *legyek urát* (Nagy Imre ÁMK/ Kölcsey Ferenc Általános Iskola, rendező: Majorné Szekeres Edit) a *Valahol Európában* (Vajk-sziget Általános Iskola, rendező: Boldog Gabriella, Hódoss Henriette, Máté Judit, Porhajás Éva) vagy az *Abigélt* (Bárczi Géza Általános Iskola, rendező: Horváthné Láposi Éva). Mind a négy produkció dicséretes össz munka, komoly erőfeszítés. Mindben vannak érvényes pillanatok, alakítások, azonban összességében felemészti az energiákat a reménytelen törekvés, hogy végigmondják a sztorit (sajnos ezt nem állt módunkban megbeszélni a csoportvezetőkkel, akik a bronzminősítés után kihagyták a szakmai eszmecsere-t). Szükségszerűen zanzásodik és el is laposodik a történet. Regényadaptáció színpadon nem újramesélés, hanem szelekció, sűrítés és értelmezés. Az epikus teljességigény (totalitás) helyett belső intenzitást, egy motívum, szál, szereplő kiemelését követeli.

Megjelentek Budapesten a gyerekszínház örökzöldek. Szerencsére legtöbbször eredeti, kreatív formában. A Máriaremetei-Hidegkúti Ökumenikus Általános Iskola egyik osztálya remek karakterekkel népesítette be a négyzetű kerek erdőt. A *négyzetű is lehet kerek* teljes osztályt mozgatott ügyesen. A hagyományos arcfestés, jelmez, kellékes szcenírozás legjobb ízlésű változatát láthattuk. Lakó Mártában a pedagógus győzött a rendezőn, de ennek így is kell lennie. Mindenki (teljes alsós osztály!) szerepelt, s ez a remek jelenetek (fájós fog kihúzása) sodrását lelassította, egyes szereplők inkább gátolták, mint kiteljesítették a cselekményt. Mégis kevés jobb dolog történhet egy osztállyal, minthogy együtt játszhatnak egy ilyen színvonalas előadásban. Egészen más tónusú előadás a KIMI-Szintörök (Keleti István Alapfokú Művészetoktatási Iskola) *Négyzetű Kerek Erdő* című előadása, Knuth Barbara rendezése. Lírai, elmélyült produkció: a kerek erdő történéseit néma jelenetek előzik meg. Ezekből tudjuk meg, ki, hogyan és miért érkezett az erdőbe. Nagyon finom játék, percekig csöndbe burkol. Izgalmas, ám veszélyes mutatvány. Egyrészt különös költészete van, másrészt túl nagy súlyt rak a játszókra az ilyen hosszán megkövetelt néma jelenlét, ráadásul könnyen elmutogatós illusztrációba fordulhat a szótlanság. Mégis győznek, költői játékot mutatnak a különböző korú színházak.

A gyerekszínház repertoárjából, az egyik nehéz darabból született jó előadás: hosszú évek óta az egyik, ha nem a legjobb *A Jókai ördögét* mutatta be a Hangyabanda (Lázár Vilmos Általános Iskola). Ez az uná-sig játszott szöveg sem tartozik a leghálásabb játéklehetőségek közé, gyakran nehezen követhető a történet, kevésbé motiváltak a szereplők. Balla Edit és a csoport már akkor nyert, amikor az expozíció családi perpatvarának szerepeit kiosztotta. A remek címszereplő (Jókai) másfél fejjel alacsonyabb színház, mint házastárs felesége, aki szó szerint a fejére nőtt. Kettősük ellenállhatatlanul szellemes, drámai feszültséggel teli. Életre kell a sokszor érdektelen családi viszálykodás. Ötletesen és expresszíven jelenítik meg a királylány megszállottságát: az ördög a hátán pörög eszementen (ez sem könnyen szcenírozható). Majd ténylegesen elhagyja őt a gonosz.

Hasonlóan színvonalas, igényes a Kiskigyó csoport (Karinthy Frigyes Általános Iskola) *Ludas Matyija*, amit *Variáció a Ludas-történetekre* címen játszottak. Németh Ervin átiratát és ötleteit részben átvéve rendezte meg Naszádosné Hegedűs Erzsébet. Az ötletekkel nincs is baj, jók az eredetiek és kiválóak a csoport leleményei, szépen kivitelezett kollektív színházi játékot látunk. Viszont ez az átirat sem jó! Drámai helyzeteket, viszonyokat hagy el Németh Ervin, kedélyesen érdektelen történet születik, ami nem szól semmiről. Viszont lehetőséget ad a közös játékra, és ezzel tehetségesen él a csoport. Tünetes játék a Csicseregő Csoport (Erzsébetvárosi Általános Iskola) eredeti híven követő *Ludas Matyija* (átdolgozta Fehérvári Lilla). Jelmez, képmutogató játék. Táblákkal értelmezik a történetet. Az előadás a gyerekek véleményét fogalmazza színházzá hatalomról, népről. Gazdag, színes világ tárul a néző elé, amit ügyesen ránt össze a bátor mesélő fiú. Sok-sok félig civil játszó mosollyal, összenézéssel, örömmel játszik a teljes osztály. Állítólag a regionálisra kiürült a játék, lelassult, lélektelenné vált – elillant belőle minden élet, és az üres forma már nem volt érdekes. Gyakran előfordul ez a gyerekszínházakkal: semmiségek kizökken-tik őket, fáradtak, kedvetlenek, és szinte semmit nem tudnak rekonstruálni abból, ami egyszer már meg-volt. Kár, mert szép előadás volt Kovács Istvánné rendezése.

Szintén örök darab a *Tök és a csikó*. Eddig ezt sem gondoltam különösen inspiratív szövegnek. Várkonyi Zsuzsa csoportvezető-rendező átiratának van egy különleges találmánya: megemeli a vékonyka történetet. A tök és a zöltségek szemszögéből meséli el a Munkácsy Mihály Iskolából érkezett Gézengúzok a történetet. Remek jelmezben kucorgó kerti növények kommentálják az emberek furcsa világát. Teszik ezt ellenállhatatlan bájjal. Ez a csavar rögvést megteremti a „történet alulnézetből”, mesebeli plebejus, gyermeki szemléletet, ami olyan vonzóvá tehet egy gyerekszínház előadást. A címszereplő (Tök) Buddhái bölcsességgel mosolyogja végig szeretett gazdája boldogságkeresését, boldogulását. Persze ez is olyan megoldás, ami az adott csoportból született, kiváltképpen a Tököt játszó kislány személyiségéből, nélküle

lehet, hogy mit sem érne az egész. Szép előadás a Pogácsa az arénában Színkör Kis hercege (*KIS HERCEG – találkozásunk VELE... álom és ébrenlét határán...*, rendező: Koltai Judit). Esztétikus, tetszetős. Lágy zene, harmonikus színek, esztétikus képek, finom mozdulatok. Tetszetős mozgó képeskönyv, nívós látványszínház. Nem teátrális, nem drámai, ahogy az eredeti történet sem az. A Kis herceg ellentéte lehetne a Mester Stúdió JAK csoportjának *Micimackója*. Kusza, rendetlen, vizuálisan szinte már-már bántóan igénytelen produkció. Teljesen felesleges a keretjáték. Viszont fantasztikus, eredeti, felejthetetlen figurák, zseniális pillanatok vannak a játékban. Talló Virginia első rendezése bizonyítja, hogy tényleg lehet valami esszenciális (archetipikus) a Micimackó figuráiban, ha ilyen pazar alakításokra adnak módot. Szemmel láthatóan nagyon fontos ezeknek a gyerekeknek a színjáték, megtalálják, kiteljesítik, megfogalmazzák önmagukat Tigrisben, Szamárban stb. Valódi pedagógiai misszió Gencsev Gáborék munkája.

Üdítő volt új történetekkel, felfedezésekkel találkozni. A Buzaszemek Darvasi László Trapiti és a borzasztó nyúl című művét fedezték fel (rendező: Búza Tímea). Lenyűgözően igényes, eredeti színház volt előadásuk. Imponáló teátrális gazdagsággal (zenével, fénnel, képekkel) született meg színházi szépségként Darvasi filozófikus líraisága, leheletfinom humora.

A Nebuló Színpadnak, Fodor Erika rendezőnek összetéveszthetetlenek az előadásai. *A kakas és a pipe* ismét láncmese, megint végtelenül egyszerű, de annál tetszetősebb alapruhában előadva, újra egy leterített szőnyegen, mint koncentrált játékot szervező térben előadva, a főszereplő ismét bátor, színes és szeretnivaló, a csoport többi tagja újólag hálás szerepet kap. Lényegre törő, lendületes cselekményvezetés és számos felcsillanó helyzet, figura.

Több korosztály játszik együtt Jancsó Saroltánál, a Szerpentin Gyermekszínházban. Valószínűleg nem könnyen hagyják el a csoportot, ha kinőttek a gyerek, sőt diák korosztályból. *Az ördög kilenc kérdése* csupa zene és ritmus. Csupa tánc. A játék átveszi az expresszív muzsika energiáit, lüktetését és a prózai megszólalásokba is költözik valami az eltáncolt jelenetek szélsőségesen erős fogalmazásmódjából. Néha szinte fizikai színház, a testek munkája hat ránk. Egészen pazar az ördög eszén túljáró gazdasszony alakítása, de ő már kilépett a gyermekszínházi korosztályból, kivételes adottságú diákszínjátész.

A főtíak mellett a Janus Színjátész Csoport (Pannónia Általános Iskola) bizonyítja, hogy milyen jól is áll ennek a korosztálynak (a felsősöknek) az abszurd. Örkény István egyperceséből készült meséjük (*A végzet*) pimaszul nem kíván megfelelni a színházi konvencióknak, de néhány valóban kreatív (soha nem látott), nem pedig a kreativitást másoló ötlettel a gondolatot közvetlenül, természetes eleganciával színjátékká formálják. A megformálás eleganciája teszi könnyeddé és vonzóvá ezt a nézőteret megröhgötető produkciót. Gyerekszínjátész előadás diákszínjátész humorral, de a legjobb fajtából. Második éve mutatkoznak be a találkozón. Valószínűleg Gregor Márta és Szuchy Katalin sikeres és állandó résztvevője lesz a későbbi találkozónak is. Eredeti arculatuk, gondolkodásmódjuk, humoruk van.

Hasonlóan eredeti jelenség az Eszterlánc csapat a Fodor Általános Iskolából. Zsigmond Ottília szinte már új műfajt teremtett két éve, az „alsós gyerekek kollektív életjátékát” – a lendületes közös elbeszélés alapját a gyerekek improvizációi alapján megírt (gyermek)irodalmi igényű szöveg adja. Kivételes az a képesség, ahogyan személyes élményeket összefogott, közös játékká tudnak formálni ezek az apróságok. Együtt van az életanyag, közlésvágy, forma és nyelvezet. Előadásuk kicsit szétesettebb volt – nemegyszer már-már leállt –, mint a két éve látott elementáris játék, de most is rendkívül erős hatása volt, zajos közönségsikert aratott. Életjáték a *Kriszti története* is (Mester 67, József Attila Általános Iskola). Gencsev Gábor csoportvezető lényegre koncentráló, tökéletesen lecsupaszított szerkezetet kínál a gyerekeknek, akik vallomásos hitelességgel szólnak életükről. Közhelyes, de annál fájdalmasabb családi konfliktus lesz megrázó színházi élménnyé. Elismerésre méltó tanári, nevelői teljesítmény lenyomata az előadás.

Az életben elszenvedett „harapásokról” szól a Kaktusz csoport (*Harapások* – Marczibányi Téri Művelődési Központ) előadása. Szükszavú mikrojeleneteket látunk erős színpadi formába rendezve Juszcák Zsuzsa és Sereglei András munkájában. Az erős szerkezetbe – zenék, térformák váltása, ritmus – rendezett, civilségig személyes megszólalások izgalmas kettősséget adnak: közvetlenség és megformáltság, hitelesség és artisztikum hatásos kontrasztját. Egy-egy mondat, szituáció többet jelent önmagánál, a banális helyzetek mögé láthatunk; rengeteg minden kiderül a különböző életkorú, szemlátomást nagyon összetartó csoport élettapasztalatairól, világlátásáról.

Talán a fenti bekezdésekből is sejthető, de szeretnék ráerősíteni: legnagyobb élményem idén, hogy a korábbi évekhez képest sokkal több érvényes életjátékot láttam. Sokkal többet tudtam meg a világról, ami-ben a gyerekek élnek, mint a közelmúltban. Mintha a közlésvágy formát keresett és talált volna, és nem a nyolcvanas évek megoldásait, helyzeteit, mondatait ismételtették volna az életjátékok, hanem tényleg saját élményeiket, élményeik reflexióit dolgozták volna fel. Hitelesen és érdekesen tudtak szólni a köznapok abszurdításáról, a drogról, alkoholoról, a számítógépmagányról, a média hazugságairól, a szegénységről, a kitaláltságról, a tanácstalan felnőttvilágról, terméketlen vagy megúszhatatlan lázadásról...

A saját fogalmazásmód megtalálása pedig már önmagában rejti a kimondás élményét, így fontos lépés a fájdalmas élmény, kibogozhatatlannak tetsző krízis, feloldhatatlannak látszó konfliktus megoldására vagy meghaladására. Megszabadulás kerekedhet belőle, vagyis katarzis.

Képzeletbeli bejegyzések egy zsűritag naplójából

Sándor L. István

2009. március 27.

(Fegyvernek, Jász-Nagykun-Szolnok megye)

Nekem évek óta a Weöres Sándor Gyermekszínház Találkozó jelenti a tavasz kezdetét. Jó az idő, föl lehet végre kerekedni. Autózni a vonuló felhőkkel szemben, felkeresni távoli településeket, ahová másképp nemigen jutnék el.

Egyszer jártam csak korábban Fegyverneken, akkor is egy gyerekszínház találkozón. Fegyvernek, ez a különleges nevű, „L” alakú község egyik szárával a 4-es út zsivajában él, másik szárával eltávolodik innen, a csendességbe, nyugalomba vonul. A háborítatlannak ható nagyközség sokszor magára vállalja a Szolnok megyei találkozó megrendezését. Jó hangulatú a művelődési ház, bejátszható nagyságú a színpad, lelkesek a szervezők. És a helyi vezetők is támogatják a rendezvényt. Mondják, hogy a polgármester is mindig itt szokott lenni. Ezúttal valami hivatalos elfoglaltságra kellett mennie. De a találkozó végére megérkezik, kedélyesen elbeszélget mindenkivel, jó hangulatot teremt maga körül.

Kassai III. csoport, Szolnok (Teátrum Alapfokú Művészetoktatási Intézmény), 4:2 a félidőben
Kaposi László felvétele (Debrecen, 2009. június 5.)

Zsűritársam Achs Károly, akivel már rég nem találkoztam. De máig emlékszem, hogy kezdő zsűrizős korszakomban (talán az első országos diákszínjátszó találkozón, amelyre elmentem) láttam az ő kezdő tanárként készített diákszínjátszó előadását, az Odüsszeia egy szabad feldolgozását. A szakmai értékelésen ő is szóba hozza ezt a „közös” emléket. Elmondja, hogy mennyire nem értette, hogy miért nem lelkesedem az előadásért, amelyről ő maga meg volt győződve, hogy nagyszerű. Aztán ahogy teltek az évek, ő is egyre több dologban érezte megoldatlannak a produkciót. És most, amikor már régóta csak az emlékeinkben él, körülbelül hasonlókat gondolunk róla.

De a majd két évtizedes emlékek felidézése ismét elgondolkodtat azon, hogy mi is a dolgom nekem, amikor gyermekszínjátszó előadásokat zsűrizek. Hogy mikor tud értelmessé válni egy ilyen lehetetlen helyzet, amikor egy távolról jött idegen elmondja a véleményét (pontosabban szakmai elemzését) olyan előadásokról, amelyeknek sem a létrehozóit nem ismeri, sem a létrejöttük körülményeivel nincs tisztában. Ezért próbálkozom mindig azzal, hogy először a csoportvezetőket kérem, mondjanak magukról néhány szót. Beszéljenek arról, hogy milyen célkitűzések mozgatták őket, milyen szándékkal foglalkoznak gyermekszínjátszással, hova akarnak eljutni egy-egy munka során. Azt remélem, hogy ha ezek ismeretében kezdek el beszélni (szerencsésebb esetben: kezdünk el beszélgetni), akkor inkább azokra a problémákra helyeződik a hangsúly, amelyek a csoportvezető számára is fontosak. Persze fontos az is, hogy ki ül a másik oldalon: van, aki nyitott a külső véleményekre, sőt, segítséget remél ettől, mint véleményt tudja kezelni, amelyet saját szándékai szerint mérlegel. De van olyan is, aki szó szerint próbál érteni mindent, mintha mi, zsűritagok utasításokat fogalmaznánk meg, hogy mi mindent kell kijavítani ahhoz, hogy hibátlan előadás szülessen.

Fegyvernek az első ideai zsűrizésem, tehát magam is keresem a hangot. Felmerül bennem ismét az örök dilemma, hogy mennyire kell egy ilyen zsűriző helyzetben az embernek őszintének lenni. Mennyire kell bevallani, ha hidegen hagyott egy előadás, és ha kevés sikeres színházi pillanatot találtam benne? Vagy épp ezt a keveset kell felnagyítani, hogy a rövidebben elmondott, de hatalmasabb hiányok mégiscsak elgondolkodtassák a csoportvezető-rendezőt? És mennyire kell kimondani, ha nem jelentett élményt egy-egy produkció? Vagy erről hallgatni kell? És mindenben meg kell keresni azokat az erőnyeket, amelyről elismerő szavakat lehet mondani? És csak akkor kell keményen beszélni, ha pedagógiaiilag kétes dolgok történnek a színpadon, illetve a feltételezett csoportmunkában?

A Magyar Drámapedagógiai Társaság vezetősége úgy döntött, hogy idén a Weöres Sándor Országos Gyermekszínjátszó Találkozó megyei bemutatóiról közvetlenül is bejuthatnak előadások az országos gálára, ezért a válogatásban részt vevő zsűritagokat felkérték arra, hogy ilyen szemmel is figyeljék a megyei fesztiválokat. Fegyverneken máris akad egy kedvencem, amit később szóba is hozok majd a gála programjáról döntő zsűrimegbeszélésen. A szolnoki Teátrum Alapfokú Művészetoktatási Intézmény Kassai I-es csoportjának előadása ez, amelyet Szilágyi Etelka rendezett. A *Gyere velem a vásárba!* című szerkesztett műsor a „népi dalos együttjátás” alcímet viselte. És tulajdonképpen ez pontosan jelzi, hogy mi a legvonzóbb értéke az alsósok játékanak: a virgonc, oldott, egyéni színeket is felmutató, de mégis csak a közösségi erőt érzékelhető együttjátás.

Ugyancsak a szolnoki Teátrum Alapfokú Művészetoktatási Intézményben született egy másik kiemelkedő értékű előadás. A Kassai III. csoportban felső tagozatosok szerepeltek. Váradi Éva és Szurdok Lili rendezésében a *4:2 a felidőben...* című produkciót mutatták be. Az 50-es éveket felidéző előadás Fehér Klára meglevenedő riportjait és a korabeli mozgalmi dalokat fűzi csokorba. Remek stilizációval, mulatságos ötletekkel, kellő iróniával idéztek meg egy kort, amelyhez a 90-es évek második felében született gyerekeknek szerencsére már semmi közük. Ugyanez a rendezőpáros egy másik előadással is részt vett a fesztiválon. A Teátrum Kassai II. csoport *Kevély Kereki* című produkciója pontos stilizációval és átlátható térszervezéssel jelenítette meg a történetet, de hiányzott belőle az az oldott játékoság, amely a nagyok előadását jellemezte.

Emlékezetes produkciókat mutatott be a kisújszállási Kossuth Lajos Általános Iskola két csoportja. Mindkét előadást Oláhné Horváth Ibolya rendezte. A Palacsinta néven szereplő nagyok egyéni ötletekkel állították színpadra a *János vitézt*. A Pillangó néven szereplő kicsik a *kiskondás* történetét lelkesen, mulatságosan játszották el.

A kunhegyesi Művelődési Központ két csoporttal is részt vett a találkozón. Mindkét előadást Szekrényesné Juhász Mária rendezte. A nagyobbak, a tapasztaltabbak Lázáradat nevű, nagy létszámú csoportja odaadó játékkal jelenítette meg *Bab Berci kalandjait*. A kisebbek Kunkori csoportja egy *Vitéz László* történetet jelenített meg, sikeresen adaptálva Kemény Henrik bábjátékát gyermekszínpadra.

Két anekdotát fűzött össze egy előadássá a karcagi Déryné Művelődési és Ifjúsági Központ csoportja, a Kun kuckó. A Szabó Péterné rendezte *Törökvilág Magyarországon* című produkció pontosan mesélt.

Egy tantörténetet játszott el kedvesen a fegyverneki Általános Iskola és Szakiskola Orczácska csoportja (*A tanuló könyv szolgálólány*, rendező Bercsényiné Varga Erzsébet és Orczy Anna).

Mivel viszonylag korán befejeződik a találkozó (öt óra tájban), kerülővel indulok haza: előbb észak felé, Egerbe, hogy a ma kezdődő Stúdiószínházi Fesztiválon megnézzek egy komáromi előadást. Bár fáradt vagyok, mégis jól szórakozom.

2009. április 4.

(Hajdúnánás, Hajdú-Bihar megye)

Szeretek Hajdúnánásra járni. Kellemes hangulatú, nyugodt település, amely a városias középpont körül inkább afféle szélesre terpeszkedő faluként terül el. Persze fesztiváljáró zsűritagként csak ritkán adódik alkalma az embernek távoli kisvárosokkal ismerkedni. Most sem jutott időm sétára (de korábban néhányszor igen). Jelenlegi benyomásaimat a városról akkor szereztem, amikor háromszor körbeutóztam a központot, mert nem találtam oda, ahol már legalább tízszer jártam. Aztán egész nap a művelődési házban ültem, előadás előadást követett. Majd a szakmai beszélgetés következett, amely ezúttal hosszúra, de jó hangulatra sikeredett. Sötét este (már majdnem éjszaka van), amikor távozom.

Valahogy mindig jó hangulata van a hajdúnánási fesztiváloknak. Pedig gyerekszínházhoz talán túlságosan nagy a művelődési ház színházterme, és a zsűrit is rendszerint a terem utolsó harmadába ültetik. De még így is eljutott hozzánk az előadások hangulata, ereje.

Zsűritársam Pinczés István, akivel már dolgoztunk itt együtt. Most Sopronból érkezik, pedig Debrecenben lakik, állandó szerződése pedig Budapesthez köti. Igazi vándorrendező ő, aki sokfelé jár az országban, a határon túl is. Furcsa életforma lehet hetekre egy-egy új városba költözni, aztán a munka befejezésével ismét továbbállni. Számomra csak a Weöres Sándor Gyerekszínházi Találkozó tavaszi „vándorévada” jelent hasonló kalandot.

Hajdúnánáson most is találkozom ismerősökkel és ismeretlenekkel is. Itt van például Várhidi Attila, aki rendületlenül új és új tagokkal tartja folyamatosan életben a debreceni Alföld Gyermekszínházát, amely mögött már legalább 30 év és számtalan nagy siker van. A társulat „testvére” a Főnix diákszínház, amelytől majd 20 éve életem meghatározó diákszínházi élményeim kaptam. Várhidi Attila ezt az együttést is rendületlenül működteti. Épp a múlt vasárnap láttam legújabb előadásukat Nyíregyházán, a diákszínházi fesztiválon. Remek társulatnak tündek, akárcsak általános iskolás „kollegáik”. De mindkét csoport idei produkciója talán túlságosan is szövegcentrikus anyagot állít a középpontba, amelyből nehezebben születhetett meg a Várhidi-előadásokban megszokott vibráló játék.

Az Alföld Gyermekszínház ezúttal a *Kis magyar szürreáliák és brutáliák* című előadást mutatta be. Ezt maga Várhidi Attila adaptálta színpadra különböző kortárs szerzők szövegeiből. A „darab” 2000-ben a Drámapedagógiai Társaság pályázatán díjat is nyert, és meg is jelent a *Thália szekerén* című kötetben. Már akkor is azt éreztem, amikor zsűritagként magam is támogattam a Várhidi-adaptáció díjazását, hogy az izgalmas szövegek és az összefűzésükből kialakuló sokértelmű szerkezet nem fogja könnyen adni magát a színpadi megjelenítéshez. Nehéz hozzájuk olyan teátrális formát találni, amely nyelvi és gondolati izgalmukhoz méltó lenne. Ez az ellentmondást Várhidi Attilának is csak részben sikerült feloldania a saját maga által készített színpadi változatban. Ezért mondom azt a szakmai beszélgetésen, hogy egy-két szövegnek meg kéne találni az elemibb színházi formáját. Várom majd a híreket a regionális találkozóról, hogy ez sikerült-e.

Szintén régi ismerős Nánási Sándor, akinek már számos sikeres előadását láttam. Ezúttal azonban azt érzem, hogy érdemes lenne továbbgondolni a mikespércsi Abakusz Gyermekszínházi Kör előadásának színházi formáját, műfaját. Nánási Sándor évek óta izgalmas előadásokkal jelentkezik. Úgy érzem, hogy elsősorban pedagógusként hatékony, hiszen mindig remekül mozgató, tehetséges csapatok jelennek meg az előadásaiban. A *Tavaszt hozó tüzet viszek* című produkciójuk is elsősorban a társulat erényeiről győz meg: nagy energiákat mozgósító, színes kifejezésre képes csapatot látok a színpadon. Kétségesnek érzem azonban az előadás műfaját. Jól láthatóan egy március 15-i ünnepi műsort kapunk, amely időnként a színház felé feszegeti az iskolai megemlékezések ünnepélyességét, de a műfajhoz hozzátartozó kötelező elemek (melyek ebben az előadásban is megjelennek) rendre leegyszerűsítik a játék más pontjain megjelenő izgalmas kérdésfelvetéseket.

Vonzó szint képviselnek a fesztiválon a debreceni Bolyaisok, akik Deczki Klára rendezésében az *Utazás a szempillám mögött* című előadást mutatták be. A produkciót elsősorban a teátrálisan mutatós ötletek és a szereplők nagy játékkedve tette vonzóvá.

A hajdúnánási fesztiválon kicsiktől és nagyoktól egyaránt láttunk további emlékezetes produkciókat. A hajdúnánási Maklár Lajos Általános Iskola 2. osztályosai Lázár Ervin szomorú meséjét, *A fába szorult hernyót* játszották el nagy beleélő képességgel (rendező: Varga Miklósné). Ugyanennek az iskolának a

negyedikesei egy Grimm-mese változatát mutatták be *Holle anyó karácsonyi ajándéka* címmel (rendező: Kaprinyákné Ádám Edit). Az előadás elsősorban a mese tanulságaira koncentrált. Szintén hajdúnánásiak a Cincogók, kisiskolások nagy létszámú csoportja, akik (Nagyné Sallai Judit rendezésében) *A csalárd kandúr* egyszerű, de nagy lendülettel eljátszott történetét mutatták be.

A felsősök közül a Bagamér-Kokadról érkezett Rosszcsontokra emlékszem, akik (Stumpf Ferencné rendezésében) *Recsep basa borbélyairól* meséltek, egy jókedvű történetet játékosan jelenítve meg. A hajdúdorogi Kincskereső (Benczéné Mátyási Katalin rendezésében) a vásári játékok elevenségét célozta meg *A számárrá lett diák* történetének bemutatásával.

2009. április 16.

(Mátészalka, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye)

Kellemeset a kellemessel elv alapján már a fesztivál előtti napon lementem Nyíregyházára, hogy megnézzem a Móricz Zsigmond Színház *Sörgyári capriccio* című előadását. Azt gondoltam, hogy Nyíregyházáról egyszerűbb lesz majd átjutni Mátészalkára, mert korábban mindig elkéstem innen, amikor Pestről jöttem. Ezt a hagyományt azonban sajnos most is sikerült folytatnom (elnézést a szervezőktől!), mert 35 percet terveztem az útra, melyet végül 50 perc alatt sikerült megtennem.

Nem vagyok rendszeres részt vevője a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei találkozókknak, de már többször jártam itt (Mátészalkán is néztem fesztivált), és úgy emlékszem, hogy mindig nagyon sok fellépő csoporttal találkoztam. Mára valahogy megcsappant a színjátszó kedv errefelé, mert az általam látott megyei találkozók közül itt volt a legalacsonyabb a résztvevők száma. És így utólag be kell vallani, hogy a színvonal sem volt igazán kiemelkedő.

Többek között magyarázható ez azzal, hogy néhány nagy hagyományú csoport vezetőjével nem „versenyzőként” találkoztam a fesztiválon. Buzogány Béla, akinek több remek diákszínjátszó előadását zsűriztem már, ezúttal házigazdaként fogadott, mert ő az igazgatója a mátészalkai művelődési háznak, ahol egy felnőtt amatőr színjátszó csoportot is működtet. Több darabot tartanak a repertoáron, rendszeresen játszanak és turnéznak. Vona Éva pedig – akitől már több kiemelkedő értékű gyermekszínjátszó előadást láttam – ezúttal versenyen kívül lép színpadra a csoportjával, *A Pál utcai fiúk* ugyanis a maga 70 percével többszörösen túllépi a versenykiírásban szereplő játékidőt. Az előadást sajnos nem láthattam, mert míg a fellépő gyerekek nézték, addig a zsűri tanácskozott, díjakat osztott és okleveleket írt alá. De Szakall Judit, aki később a nyírbátori regionális találkozón látta, azt mondja, hogy nagyon jó előadás. Sajnálom, hogy ezt az élményt ki kellett hagynom.

Ezúttal is Pinczés Istvánnal zsűrizem. Valahogy a DLA-s dolgozatáról kezdünk el beszélgetni, amelyet Beckett *Godot-ra várva* című darabjáról ír. Néhány hónapja olvastam az egyik szakmai folyóiratban a tanulmányát, hogy mennyire rontott szöveg a darab magyar fordítása, nemcsak a mondatok, utalások jelentésének visszaadása pontatlan benne, hanem több olyan részlet is felfedezhető a magyar változatban, amelynek sem a francia eredetiben, sem az angol nyelvű változatban nincs nyoma. Nagyon élvezem, ahogy Pinczés egyre mélyebbre merül az anyagban, és egyre több felfedezésébe avat be. Azt mondja, hogy nyomdakész állapotban van egy új fordítás, kiadó is volt rá, de a jogtulajdonosok visszavonták az engedélyt, mert angolból készült a fordítás, az autentikus változatnak pedig a franciát tekintik. De ebből nem adnak új fordításra engedélyt, mert franciából már le van fordítva magyarra a darab. 40 éve rosszul, és vélhetőleg még negyven évig ugyanezt fogják játszani a magyar színpadokon. Úgy látszik, a dolgok nem csak nálunk mozdulnak lassan.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye gyerek- és diákszínjátszását évtizedekig Belinszki József felügyelte, akinek szelleme most is jelen van a fesztiválon, ugyanis többen az általa készített adaptációkkal léptek fel. Az ajaki Huncutkák éppúgy *A bajuszt* játszották (rendező: Tormáné Szabó Ilona), mint a petneházai Csicsergők (rendező: Szabó Gyuláné). Ugyanakkor a záhonyi Gézengúzok *A fülemilét* adták elő (rendező: Almásiné Forgács Éva). De egyik „darabbal” sem csak itt találkoztam, mindkettőnek számtalan előadását láttam országszerte, mert jobb híján azokhoz az adaptációkhoz fordulnak a pedagógusok, melyet készen találnak. Mindkét „Belinszki-darab” láthatóan egy valóságosan működő csoport próbafolyamatából nőtt ki, hiszen Arany János klasszikus szövegétől eltávolodva rengeteg poénnal, játéköttel van feldúsítva. De ha ezt a ruhát egy másik csoport próbálja magára venni, akkor feltétlenül lötyögni fog rajta. Csak alkotó módon, az anyagot újra magukra igazítva lenne szabad ilyen típusú adaptációkhoz nyúlni, különösen azért, mert arra kerül bennük a hangsúly, ami leginkább változékony: a humorra és a játékosásra. Ha nézőként azt érzi az ember, hogy ez nem a gyerekből fakad, akkor erőltetettnek és mesterkéltnek fog hatni a játék.

A fesztivál előadásai közül leginkább az újfelhértói Gézengúzok előadása emelkedett ki. *A császár új ruhája* című Andersen-művet Tomasovszkyné Szilágyi Ildikó rendezésben pontosan mesélték el, nagymér-

tékben hagyatkozva a stilizáció eszközeire, amellyel mégis csak megjeleníthetővé vált a láthatatlan fonalból szőtt láthatatlan uralkodói öltözet sztorija.

2009. április 19.

(Pétfürdő, Veszprém megye)

Emlékezetes nap, sok jó előadással.

Pétfürdőnek – a nevével ellentétben – egy óriási vegyigyár adja meg a hangulatát. Már messziről látszik a Bakony egyik völgyében. A gyár mellett az 50-es években épült lakótelep, benne egy jól használható művelődési ház. Csak színház miatt járok ide. De többször voltam már itt gyerek-, diák-, illetve felnőtt amatőr előadásokat nézni.

Egy órával előbb érkeztem, mert azt hittem, hogy kilenckor kezdődik a megyei bemutató. Így van időm körülnézni, nem is annyira a településen, mint a művelődési házzal egy épületben működő könyvtárban, ahol később majd a szakmai beszélgetések is zajlanak.

Megjelenik a rendezvényen Pétfürdő polgármester asszonya is. De nemcsak megnyitó beszédet tart, hanem végig is nézi a találkozót, sőt személyes díjat is ad a fesztiválzárón az egyik számára szimpatikus csoportnak.

Veszprémből érkeznek a szervezők, akik olajozottan bonyolítják le a rendezvényt. Szintén veszprémi a zsűritársam, Szücsné Pintér Rozália, akivel nincsenek vitáink arról, hogy milyen produkciók milyen minősítéseket kapjanak.

A zsűrinek nincs nehéz dolga, bár tényleg sok jó produkciót látunk. (Azt is mondanám, hogy az általam látott bemutatók közül a Veszprém megyeinek volt a legmagasabb színvonala.) De az erős mezőnyből is kiemelkedik néhány igazán jó előadás.

Mindenekelőtt a „pápai iskola” két produkciója. Horváthné Árvai Mária és Tegyi Tibor ugyanabban az általános iskolában dolgoznak, és ugyanazokkal a gyerekekkel foglalkoznak: akik alsó tagozatban a Picit Nem Art tagjaiként játszanak, azok felsősként a Nem Art csoportba léphetnek át. De összekapcsolja munkáikat a közös szemlélet is: mindig a gyerekek problémáiból indulnak ki, ha úgy tetszik, életjátékokat kezdenek el készíteni. De a műfajhoz tartozó személyes megnyilatkozások a „pápai iskola” produkcióiban mindig valamilyen színházi formában találják meg végső helyüket.

Nem Art Színjátszó Csoport, Pápa (Weöres Sándor Általános Iskola), Szívnapló
Kaposi László felvétele (Debrecen, 2009. június 5.)

A Picit Nem Art idei bemutatója, a *Tükröm-tükröm* a mesejátékot és az életjátékot egyesíti. Egy alsós osztály mindenapjait látjuk, ahol sok probléma adódik: a lányok közt is érezni rivalizálást, de erősebbek a konfliktusok a fiúk között, amelyek többnyire a foci körül zajlanak. Kiválik a társaságból egy fiú, akivel az órán is bajok vannak, de az edzésekre sem jár rendszeresen. Közben ő máshová sorolja magát, mint amilyen pozíciót a társai nekik szánnak. Ráadásul a szülők is különleges lényként kezelik őt, ha törik, ha szakad mindenképpen orvost akarnak belőle csinálni. Aztán persze az is kiderül, hogy hiába ők az egyedüliek az osztályból, akik elmennek a szülői fogadóórára, valójában nem figyelnek a gyerekeikre.

Az előadás második felében a fiú álma jelenik meg. Itt az életjáték átvált mesejátéka, mert az álmoképeket Lázár Ervin *A Hétfejű Tündér* című meséje ihlette. A fiú álombeli utazását látjuk, melyben úgy tűnik, hogy a gonosz tündér legyőzése a feladata, de valójában önmagával kell szembenéznie, a saját helyét, helyzetét kell tisztáznia. Az álomban nemcsak műfajt, hanem stílust is vált az előadás: Horváthné Árvai Mária rendezése remek stilizációval, gyönyörű képek segítségével meséli el a folyamatot, melynek végeredményeként egy kiskamasz szembenéz önmagával.

Igazi kamaszjáték a nagyok játéka. A Nem Art Színjátszó Csoport *Szívnapló* címmel bemutatott előadásának középpontjában a szerelem áll, fiatalok alakuló, formálódó érzelmei, kapcsolatai. Ugyanakkor a másik nemhez való viszony alakulásán keresztül az élethez, a világhoz való kapcsolatuk is formálódik. Az előadás alapszerkezetében egy szerkesztett műsort idéz, hiszen versek követik egymást, de Tegyi Tibor rendezése olyan helyzetbe hozza a fiatalokat, hogy minden elmondott szöveg személyes megnyilatkozásnak hat, mintha egy életjáték vallomásait hallanánk. Ráadásul ehhez remek teátrális közeget is teremt. Emlékezetes például a luftballonok izgalmas, többértelmű használata, de vonzó képet teremt az is, ahogy játéka vonják a középpontba állított naplót, melyre egy megbicsakló piros szív van festve.

Szintén fontos gyerekszínjátszó műhely működik Magyarpolányban. A Galagonya Színkör ezúttal *A Föld köldöke* című előadást mutatta be, mely erdélyi népmese alapján készült. Főszereplője egy juhász, aki különös alvilágjárásra kényszerül, megküzd a sárkányokkal, kiszabadítja a királylányokat, és visszaszerzi a pásztorbotját, amelyet különösen varázslatosan képes táncoltatni, még akkor is, ha bárányai már meglehetősen unják a mutatványát. Molnár Anikó játékoságot és líraiságot egyesítő rendezése egyformán épít mozgásszínházi elemekre és a belőlük születő színpadi képekre, illetve a humoros, groteszk ötletekre. Miközben a történetet is pontosan meséli el, ugyanakkor hagyja érvényesülni színjátszói elemi játékoságát is.

A magyarpolányiakkal egy művészeti iskolában működnek a Noszlopi Kilencek. Vezetőjük Komáromi Sándor, aki már több értékes gyerekszínjátszó előadást készített. Ezúttal a kezdő csoporttal dolgozott, így a *Go West* című produkciónak elsősorban az ötletei, a poénjai működtek, de némi pontosság hiányzott a játékból.

Nagy létszámú csoport a zirci MA, mint TI, akik *Az emberke tragédiáját* adták elő. Nyáriné Nagy Angéla vonzó képeket teremtő, nagy színészi energiákat mozgósító rendezése úgy fogta fel Karinthy stílusparódiáját, mintha egy rövidített *Az ember tragédiája* lenne. Az így születő stilizált játékokban azonban nemcsak a szöveg humora veszett el, hanem az is kiderült, hogy az anyag (ebben a formában) nem igazán alkalmas színpadi megjelenítésre.

Szintén nehezen színpadra adaptálható anyagot választott Bókkon Gyula, aki a sümegi Ramassetter Vince Általános Iskola színjátszó csoportjának előadást rendezte. Andersen *A kis gyufaárus lány* című darabja ugyanis alapvetően líra történet, a lélek belsejében játszódik, a karácsony éjszakában vacogó címszereplő látomásait idézi meg. A sümegiek színpadi verziója ügyesen bontotta ki ezeket a képeket, találkozásokat, jeleneteket épített fel. Ugyancsak vonzóvá tette az előadást a főszerepet alakító lány érzelmi azonosulása az általa megjelenített figurával.

Emlékezetes játékot mutatott be a balatonfüredi Unikornis csoport, akik Móra Ferenc verses meséjéből, *A didergő királyból* készítettek előadást (rendező: Kovácsné Kiss Ildikó). Szimpatikus volt a berhidai Persze csoport törekvése: a *Hősök* című előadás (Fésüs Éva rendezte) a kötelező olvasmányokban szereplő hőseket a mai gyerekek világával szembesítette. Nagy játékosan jellemezte a balatonfüredi Angol Rózsák előadását (rendező: Hudák Éva), akik egy Madonna által írt történetet hasonítottak magukhoz.

A legnagyobb probléma a gyerekek alapképzésében van...

Szakall Judit

Nógrád megyei találkozó

Balassagyarmat, 2009. április 4-5.

A balassagyarmati Madách Imre Művelődési Központban – főként Jakus Júlia szervezőmunkájának köszönhetően – gondos előkészítésben és szeretetteljes fogadtatásban volt része a találkozóra érkező huszonegy csoportnak. A gyerekek jól érezték magukat, a fesztiválprogramok népszerűek voltak, kellemes volt a hangulat.

Az előadások nagy része viszont sajnos kevésbé volt sikeres. Ezt tükrözte a találkozó eredménye is: három produkció nem minősült, tíz csoport bronzminősítést kapott. Ezekre az előadásokra jellemző volt, hogy igen gyenge alapanyagból készültek, illetve hiányzott a dramaturgiai előkészítés is. A gyerekek szemmel láthatóan nem kaptak megfelelő színpadi alapképzést, hiányzott az alapos műhelymunka, ezért nem tudtak érvényes színpadi jelenléteket produkálni, a történeteket csupán a szöveggel próbálták megjelelni, a szituációk, a szereplők egymáshoz és a helyzethez való viszonya tisztázatlan maradt, formailag pedig a statikusság, a frontális térbeni elhelyezés volt jellemző ezen előadások zömére.

Ilyen volt a négy bátonyterenyi művészeti iskolai produkció, amelyeket Mátraházi Tamás által rendezőként jegyzett (a *Rakoncátlan lángocskák*, a *Megitatják a fűzfát*, az *Icike-picike mesék*, a *Kire ütött ez a gyerek?*).

Szintén igen halvány, inkább osztályszínpadi minőséget képviselt az *Egyszer volt, hol nem volt* (SKÁID-Salgótarján, rendező: Mocsári Zoltánné), a két *Ludas Matyi*-variáció (Balassi Gimnázium – Balassagyarmat, rendező: Kurunczi Zsoltné, illetve Hibó Tamás AMI – Litke, rendező: Akkel Béláné), *A didergő király* (Mocsári Antal AMI – Karancsalja, rendező: Kériné Gordos Angéla), *A hatrongyosi kakasok* (Becske, rendező: Földvári Lászlóné, Mravikné Nagy Enikő) és az *Álom, álom...* című előadás (Szécsényfelfalu, rendező: Homoki Marianna). Látszott, hogy ezek a csoportok még igencsak a színjátszómunka kezdeteinél tartanak.

Szinte megmagyarázhatatlan darabválasztással is találkoztunk: a Rózsavölgyi Márk Művészeti Iskola Szécsényi Tagintézménye mutatta be Marth P. Ildikó *Hol volt... hol van a rátóti csikótojás*⁵ című harminc perces „művét”, Cs. Szerémy Andrea rendezésében. Zagyva, butuska, agyonbonyolított történet, rossz kabarépoénok jellemezték az előadást.

Hasonlóan követhetetlen sztori, idéetlen szövegeket mondó figurák, rengeteg indokolatlan szereplő volt a Rózsavölgyi Márk Művészeti Iskola balassagyarmati produkciójában, melynek címe *Rómeó és a vízesés* (rendező B. Nyíregyházi Ágnes). Végtelenül sajnálatra méltóak a gyerekek, akiknek ezeket a – sokszor ízléstelen – szövegeket betanították, akik nem kis munkával és sokszor a humor iránti fogékonysággal próbáltak megbirkózni a lehetetlennel, ahelyett, hogy igényes szöveggel, fontos problémákkal foglalkozhattak volna a felkészülés során.

Az *Oh, Lord, segíts!* című előadás (COGITO ÁMK – Hibó Tamás AMI, Salgótarján, rendező G. Lóránt Lujza) szintén dramaturgiai problémákat vetett fel, bár az elképzelés figyelemre méltó (A walesi bárdok történetének iskolai keretben zajló előadása), de sajnos az ötlet nehézkesen működött, azt iskolai jelenetek élettelenek maradtak, nem születtek helyzetek, figurák, a ballada előadását pedig a látvány világába vették, az olcsó show-elemek persze nem helyettesítették a drámát. A hosszú zenék, táncigényű mozgások táncudás nélkül, az örülés szokványos gesztusai bizony nevetségesnek hatottak.

Ezüst minősítést szerzett a Jakubovics Judit rendező által fémjelzett *„Párnaálmom”* – *pizsamaparti* című, versekből és zenékből szerkesztett műsora (COGITO ÁMK – Hibó Tamás AMI, Salgótarján). Nagyon jó ötlet volt, hogy színes párnákból építették fel a versekhez kapcsolódó képeket, bár maga a szerkesztés laza szövetű maradt. A szerkesztett műsoroknál fontos kérdés, hogy a versek együtt, ebben a formában, egymásutániségben tudnak-e többről, másról szólni, mint külön-külön, vajon születik-e új minőség. Fel erősíti-e a tartalmat a hozzárendelt mozgás, a térformák, a megkomponált vizualitás. Jó, hogy ebben az előadásban fontossá tették a látványt, használtak bábos elemeket, és nagyon szépen beszéltek a gyerekek.

⁵ Kiváló alkotások mellett sajnos igen gyenge darabok is letölthetők a Magyar Művelődési Intézet honlapjáról – többek között a fent említett. A honlap üzemeltetőinek felelőssége, hogy mit tesznek közzé. Erről a felelősségről – úgy véljük – nem mondhatnak le a tévesen értelmezett „internetes demokrácia” jegyében sem. (*A szerk.*)

Nagyon sokat rontott a produkción a verseket összekötő hosszú és igénytelen zene, a giccses dalszövegek (például: „Ki szívvel él, az tudja, mi az élet, ki szívvel él, az tudja csak, mivé lehet...” vagy „Csodálatos szeretet élteti a lelket...” stb.).

A Rózsavölgyi Márk Művészeti Iskola Szécsényi Tagintézményének nagylányai adták elő Lázár Ervin *A fájós fogú oroszlán* című mesejelenetét Várhidi Attila feldolgozásában, Cs. Szerémy Andrea vezetésével. A történet elmeséléséhez harsány előadásformát választottak, de a szituációk és jellemek kidolgozatlanok maradtak. A szereplők életkorától feltehetően igencsak távol állt ez a történet – csoportvezetői felelősség, hogy figyelembe veszi-e a játszóknak a korát, érdeklődési körét, problémáit.

A tejfölös tó meséjét salgótarjáni gyerekek mutatták be (SKÁID) Mocsári Zoltánné irányításával. A történetet pontosan és részletesen elmesélték, de az ismétlődő motívumok variálásához nem találtak színházi megoldásokat, ezért kissé monoton lett az előadás. A térszerkezet és a díszlet is megnehezítette a játékot, lelassította a tempót, viszont a gyerekek figyelemreméltóan jókedvűen, egymásra figyelve, természetes hangon beszélve tudtak részt venni az előadásban.

Szép, artisztikus előadás volt a salgótarjáni Uzoni Péter Gimnázium és Általános Iskola tanulóinak a gyermek kereszteshadjáratot feldolgozó látványos produkciója, az *1212* (rendező Cs. Szerémy Andrea). Sokféle színházi elemet használt az előadás, voltak szép, ízléses jelmezek, volt vetítés, zene, színek, és volt néhány figyelemreméltóan ügyes szereplő is. A drámai hatást felerősítette volna, ha pontosan kidolgozzák a helyzeteket, a szereplők viszonyait, a szituációkat, mivel láthatóan igen sok munkát fektettek az előadásba.

A mátraszelei gyerekek az *Elveszett játékok* című előadásában a figurák megformálása és a jókedvű, egymásra figyelő, reagáló szereplők játéka tetszett. Bár a történet igencsak egyszerű, a játszóknak hangulatos, élvezetessé tudták tenni az előadást. Néhány szereplő szinte karmesterként vezérelte a játékot. (Bármennyire is hangsúlyozzuk a gyermekszínjátzásban, hogy a kollektív munka az elsődleges, egy-egy kiemelkedően ügyes gyerek mégis meghatározhatja az előadás milyenségét.) Írta és rendezte Tóth László. A szécsényi fiatalok a Rózsavölgyi Márk Művészeti Iskola Tagintézménye hallgatóiként egy ismert, improvizációs gyakorlatot szolgáló szövegre⁶ adták elő saját variációikat. Érezhető volt a mögöttes műhelymunka és a sok-sok improvizáció, amiből ez az előadás kikristályosodott. A jelenetek kidolgozottsága, pontossága, a kezdések és befejezések határozottabb rendezői beavatkozást igényeltek volna, de így is a találkozók egyik legemlékezetesebb előadását láttuk, mivel sok ponton volt közük ahhoz, amiről játszottak, beszéltek.

Két emlékezetes szerkesztett műsort is láttunk: a balassagyarmati Kiss Árpád Általános Iskola picinyei Weöres Sándor, Kányádi Sándor és Nemes Nagy Ágnes verseiből szerkesztett műsort (*Csimpilimpi, hová mész?*) adtak elő Oláhne Kis Márta irányításával, jókedvűen, üdén és kedvesen. Kicsiknél nagyon jól működik a versekből szerkesztett műsor, mivel a közös mozgások, térformák, a versek ritmusa, az együttes játék biztonságát ad a szerepléshez.

Lackfi János verseiből szerkesztett műsort Györösiné Gyöngyösi Veronika magyarnándori kamaszoknak *A gardróbszekrény meséi* címmel. A versekhez kapcsolódó színpadi formák, játékok halványabbak voltak, nem varázsoltak elég erős színházi élményt, viszont a verseket gyönyörűen, értelmesen mondták a gyerekek. Látszott, hogy tudják, miről beszélnek, egyértelmű volt, hogy nagyon sok közös, elemző munkával készült az előadás. Jól működő, színpadi munkához szokott, felkészült csoportot láttunk.

A találkozók kapcsán viszont felvetődik a kérdés, hogy miért is vállalkozik egy-egy csoport színpadi produkció létrehozására. A Nógrád megyei találkozón szereplő csoportok nagy részénél azt láttuk, hogy a legnagyobb probléma a gyerekek alapképzésében van. Sokan nincsenek felkészítve arra, hogy érvényes és hiteles színpadi jelenléte produkáljanak. Az előadásokban nincsenek pontosan kidolgozott szituációk, amelyek eljátszhatóak lennének. Hiányzik a gyerekekkel szembeni elvárás, a fegyelmezettséget és – vezetőtől és játszótól egyaránt – erőfeszítést kívánó, igényes műhelymunka. Hiányzik a gyermekszínjátzás alapvető motiváló eleme: az, hogy tanuljunk meg többet az emberről, a világról, magunkról.

A dolgok felszínes illusztrálása érdektelen mind a játszóknak, mind a nézők számára. Így születnek örömtelen előadások, betanított gyerekekkel.

⁶ Két egymást követő évben is találkozhattunk Robert Cohen (amúgy kezdő színészeknek, színésznövendékeknek, vagyis életkorukat tekintve fiatal felnőtteknek írt) ugyanazon vakszövegét afféle „stílusgyakorlat” alapanyagaként használó előadással. Jó lenne, ha nevezett szerző szövegei nem kísérteneek tovább a magyar gyermekszínjátzásban. Írjunk inkább saját dialógust! Bármely csoport esetében nagy esély van rá, hogy a létrejövő dialógus nem lesz a gyerekek világától távolabb álló, mintha átvesszük Cohen szövegét. És még arra is van esély, hogy nem lesz rosszabb... (*A szerk.*)

Nyilván az aranyminősítést nyert előadásokra ez nem érvényes. Nagyon remélem, hogy a gyermekszínjátszó rendezői képzés komoly áttörést jelent majd Nógrád megyében, és az előadások átlag színvonala sokkal biztatóbb lesz, mint amit idén tapasztalhattunk.

Győr-Sopron-Moson megyei találkozó

Győr, 2009. április 23.

A Bartók Béla Megyei Művelődési Központ szervezte meg idén is – a Magyar Drámapedagógiai Társasággal karöltve – a Weöres Sándor Országos Gyermekszínjátszó Találkozó megyei bemutatóját, április 3-án. A megyei intézmény munkatársai nagy szeretettel és lelkesedéssel végezték a szervezőmunkát – Farkas Mária főszervezővel az élükön. A csoportokat a találkozó emblémájával ellátott, nyakba akasztható emléktárggyal, emblémás jegyzetfüzettel várták. Finom és bőséges ebédet is biztosítottak valamennyi résztvevőnek a közeli szálloda gyönyörű termeiben, szépen megterített asztaloknál, felszolgálással, elegáns körülmények között. Példaértékű, hogy a szervezők ilyen kulturált helyszínt, a hétköznapi élettől eltérő, emlékezetes élményeket biztosítottak a gyerekek számára!

A találkozón tizenöt csoport mutatta be produkcióját. Köztük olyanok is, akiknek az előadásai rendszeresen bejutottak az országos gálaműsorokba. Közéjük tartozik a Répásiné Hajnal Csilla vezette Vadvirágok gyermekszínjátszó csoport. Idén Ágai Ágnes verseiből összeállított szerkesztett műsort adtak elő *A titkokat az ujjaimnak mondom el* címmel. A győri Váci Mihály Általános Iskola produkcióját az összeszokottság, örömteli játék jellemezte. A tiszta játszói tekintetek, a szép beszéd a színvonalas, igényes és folyamatos műhelymunkáról tanúskodtak. Különösen a lírai részek finomsága volt megkapó a néző számára.

Verebélyi Veronika idén két produkciót is jegyzett rendező-csoportvezetőként. A Gárdonyi Géza Általános Iskola és Óvoda (Győr) gyerekeivel *A csodálatos furulya* című mesét adták elő. A nagy létszámú csoport minden tagja odaadóan és fegyelmезetten vett részt a produkcióban, mely színházi igényességgel, átgondolt koncepcióval, esztétikai igényességgel készült. Szépen és pontosan mesélték el A hamelni patkányfogó történetét. A Grácia Alapfokú Művészeti Intézet tanulóival a *Szomjúzom, Mánittam, Szököm-meg* székhely népmese-adaptációt adták elő izes, élvezetes módon, tele ötlettel, humorral és sok emlékezetes alakítással. Közülük is kiemelkedően jó volt az asszonyt és a kocsmárosnét alakító kislányok játéka. A csoportvezető munkáját dicséri: a szereplők pontosan tudták, hogy mit játszanak, értették a szituációkat és ezt a nézők felé is közvetíteni tudták. A népmeséhez nem illő reppelős betétdal felejtendő – túlzott „engedménynek” tűnt.

A lébényi színjátszók érdekes kísérletbe fogtak Váradyné Márkus Éva csoportvezető-rendező vezetésével, mikor Arany János A bajusz című művét alapul véve egy új történetet kreáltak (*Gazduram bajusza*), főszerepben egy falusi javas asszony és keleti tudományok-tanoda tulajdonos Bűbáj Róza figurájával. A humoros történetbe sok mai elemet is vegyítettek – a különböző stílusú részek összerakása kissé eklektikusra sikerült.

A Fertőszentmiklósról érkezett csoport (vezetőjük Egyedné Horváth Erika) a *Kőleves* című népmesét adta elő alsós gyerekekkel. A még kevés színjátszós gyakorlattal rendelkező csoport kissé bátortalanul, a szituációkat, történeteket inkább csak jelezve, de igen szép tárgyak, jelmezek és kellékek között játszotta el a mesét.

A győri Gyermek Ház Arrabona Diákszínpadának Középső Csoportja az Árgyélus és Tündérszép Ilo-na mese, illetve Vörösmarty Csongor és Tünde című műve nyomán – ezektől igencsak eltérve – készített egy fergeteges, jókedvű előadást *Irány tündérhon* címmel – arról, hogy a fiúk a lányokat, a lányok pedig a fiúkat keresik. A Balla Richárd rendezte előadásra a játékkedv, a lendület, a kamaszos báj és humor volt jellemző.

Felvidékről érkezett a nyárasdi Tekergők csoportja, akik Fazekas Mihály Lúdas Matyi történetét újszerűen, a libák szemszögéből adták elő, végtelenül felszabadultan, nagy játékkedvvel (*Ludas Matyi – „libaperspektíva”*). Ez a variáció komoly dramaturgiai buktatókat rejt, amivel nem mindig sikerült megbirkózniuk a csoport vezetőinek (Magyar Gaál Livia és Nagy Irén). Rendkívül ötletesek voltak a jelmezek, az egész előadásra a természetesség, a játék és a szereplés öröme volt jellemző, bár az emiatti harsányság néha akadályozta a szöveg érthetőségét, néhol pedig hallgathatóságát.

Azok az előadások az igazán élvezetesek és emlékezetesek a néző számára, ahol átsüt a szereplő gyerekek jókedve, magabiztossága, de egyben a szerep és a színpad megkívánta alázata is. Ezt persze csak folyamatos, rendszeres és tudatos csoportvezetői-művészetpedagógiai munkával lehet elérni – a gyermekszínjátszásnak éppen ez a pedagógiai hozadéka az igazán fontos mindannyiunk számára, akik ezt a művészi ágat különösen hatékony személyiség formáló módszernek tekintjük.

Az Arrabona Diákszínpad másik – Fekete Anikó vezette – csoportja *Mi az igazság?* címmel Mátyás-mesét dolgozott fel. A történetmesélésben a szövegre építettek. A színjátékra, azon belül a gesztusokra, a tekintetre, a figurák megteremtésére, és sajnos a beszédtechnikára (ezzel az érthetőségre) is kevesebb figyelmet fordítottak. A hangszerek és hangeffektusok beépítése a játékba, a tárgyak és eszközök használata, a sokféle kreatív megoldás viszont remek és izgalmas volt.

A Grácia Alapfokú Művészeti Intézet is szerepelt egy másik csapattal: Frankó Kata irányításával. Egy korábbi nyári táborban készített szösszenetet adtak elő Shakespeare *Vízkereszt* című komédiájából vett részek kapcsán (*Vízkereszt vagy amit akartok – de csak a Mesteremberek*), melyben szereplőcserékkel több gyereknek is lehetőséget biztosítottak a színjátszós munkára. A produkció megmaradt a helyzetgyakorlat szintjén. A szereplők a Kistehén zenekar által komponált dal előadását élvezték a legjobban...

A dunakiliti Felhőcske Gyermekszínjátszó Csoport (rendező: Schnitzerné Samu Tímea) a nagyhagyományú és fontos közművelődési-közösségteremtési erényekkel rendelkező falusi színjátszás hagyományait követve készítette el Illyés Gyula *Tűvétevők* című komédiájának gyermekszínjátszó változatát. Gyönyörű ruhákban, egymásra figyelve, szépen és kifejezetten hangulatosan játszották el a történetet, bár a hangerőt a kelletténél kissé magasabbra állították, talán a nagyszínpadtól való félelem miatt.

színÁsz, Győr (Grácia Művészeti Intézet), Szomjúzom, Mánittam, Szőkőmmeg
Kaposi László felvétele (Debrecen, 2009. június 6.)

A Bezi-Fehértői Általános Iskola és Óvoda a teljes alsó tagozatát (tizennégy gyerek!) felvonultatta *A tök és a csikó* című mesejáték bemutatásához. A nap egyik legemlékezetesebb élménye volt az ő produkciójuk, mert annyi kedvesség, természetesség, naiv báj és szeretetreméltóság volt az előadásukban, hogy minden néző szívét megmelengette. Voltak az előadásnak rendezéstechnikai hiányosságai, de a produkció egésze, az ízes beszéd, a jeleneteket átkötő gyönyörű furulyaszó, a gondosan elkészített díszletek Papp Ferenc csoportvezető-rendező munkáját dicsérik. Nagyon várjuk tőlük a további produkciókat!

Sokszor és sokan nyúlnak Janikovszky Éva örökbecsű humoros (és felnőtteknek készült, pontosabban a szerző által nekik szánt) írásaihoz. Itt és most a Bolyai Szín-Játék-Kör játszotta el az *Az úgy volt...* című sorozatából a *Mentsük meg Bundert Boglárkától* című részt, Lakner Gabriella rendezésében. A szöveg-humorra építő mű színpadra alkalmazásakor érdekes térformákat használtak, de jó lett volna, ha a játékosok életkorának jobban megfelelő problémákkal foglalkoztak volna, ők ugyanis azokból – úgy tűnt – már ki-nőttek.

A győri Szabadhegyi Közoktatási Központ Vági Orsolya vezetésével *Mary Poppins* történetéhez nyúlt. Sajnos a produkció egyáltalán nem épített a gyerekek játékára. Gyakorlatilag két pici jeleneten kívül a harminc gyerekeket csak táncolni láttuk székekkel, a *Mary Poppins* eredeti, angol szövegű gépzenéjére (play back)... Reméljük, hogy láthatunk majd tőlük gyermekszínházi produkciót is – olyat, amelyben lehetősége nyílik a gyerekeknek színházi szereplésre is.

A Szabadhegyi Közoktatási Központ másik csoportja, a Csipikék Diákszínpad Janikovszky Éva és Csorba Piroska műveiből Tóth Szabolcsné által szerkesztett és rendezett összeállítást mutatott be. A választott téma közel állt a szereplők életkorához, ám nem sikerült sajátjukként interpretálni a szövegeket. Nehéz elérni azt gyerekeknél, hogy hitelesen, őszintén, nemcsak magukénak érezvén, hanem ezt el is hitetvén mondjanak el, adjanak át magukra vonatkoztatható, bensőséges mondatokat, verseket.

Frankó Kata vezetésével izgalmas és érdekes kísérletbe fogott a Grácia Alapfokú Művészeti Intézet szép nagylányokból álló Szintiprók nevű csoportja. Arany János *Vörös Rébék* című balladáját dolgozták fel mozgásszínházi eszközökkel. Rendkívül szép, esztétikus előadást hoztak létre fekete-vörös szoknyákkal, színekkel, látványos térformákkal. A történetmesélést olykor konkrét tárgyakkal (papírlap, kalap, csizma) próbálták megtámasztani, de ezek idegen testként működtek, nem „szervültek” az előadásba, a balladai homály megmaradt.

A találkozó egészét tekintve többnyire emlékezetes, szép produkciókat láthattunk, amelyek létrehozását – fontos! – tudatos, igényes műhelymunka előzte meg.

Fejér megyei találkozó

Székesfehérvár, 2009. április 21-22.

A Fejér megyei találkozón bemutatkozó huszonhárom csoport előadása a gyermekszínházi műfaji gazdagságát tükrözte. Szerkesztett játékkal jelentkeztek az érdi és a tárnoki gyerekek, valamint a székesfehérvári Munkácsy Mihály Általános iskola elsősei. Az első két csoport esetében kész forgatókönyv alapján tanították be a gyerekeket a verses műsort és kerestek hozzá megjelenítési formát (Rikoltások, Főzünk, főzünk kalamászt), míg az Oláh József vezette elsősök a rendező által, a csoport adottságait – életkorát, képességeit – figyelembevevő szerkesztett műsort hoztak. Ez utóbbi bizonyult hatékonyabb megoldásnak, a gyerekek boldog örömmel vettek részt a játékban, ötletesen és gyakorlatlan használták a hangicsálós eszközöket, szépen énekeltek, magabiztosan mozogtak, természetesen váltották a térformákat a versekhez kapcsolódóan. Önfeladati játék, ragyogó mosolyok, pontos és finom ritmika, gyors váltások jellemezték az előadást. Szeretet volt benne. Sokszor elmondtuk már, hogy mennyire fontos a kicsi gyerekeknél a csoport tagjait egyformán működtető előadás. Tanulják a szép beszédet, fejlődik a ritmusérzékük, megtapasztalják a közös szereplés örömét, ami biztonságot is jelent egyben. Az életkori sajátosságokra való figyelem minden előadásnak alappillére, így a szerkesztett műsoroknál is fontos, milyen szöveget kell sajátjukként elmondani a játszóknak. Zavaró, amikor 11-12 éves lányok például a *Meg ne próbáld!* című svéd gyerekverset (szerző Ingrid Sjöstrand) mondják: nyilvánvaló a hiteltelenség.

A történetmesélésre vállalkozó csoportok többsége ismert mesét hozott. Mint ahogy más megyékben is, itt sem maradt el a – Belinszki József feldolgozásában – sajnos országos karriert futó – A fülemile, illetve A bajusz, most is volt Lázár Ervin-meserészlet, volt A rátóti csikótojás (hosszú versben előadva), volt Ludas Matyi és mesefeldolgozás is (A kiskakas gyémánt félkrajcárja, Csóka móka).

Visszatérő probléma, hogy a csoportok felkészítésekor a rendezők egy része kevés figyelmet fordít az improvizációs gyakorlatokra, a szituációs feladatokra, amelyek képessé tennék a gyerekeket arra, hogy belebújjanak egy-egy szerepbe, hogy tudjanak a szerepnek, a helyzetnek megfelelően viselkedni, részt venni a jelenetben, kifejezni viszonyukat a többiekhez és a szituációhoz. Arra, hogy képesek legyenek érzelmeket, indulatokat közvetíteni játékkal, hiteles gesztusokkal, tekintettel, mimikával. A gyerek nem színész, a csoportvezetőnek tehát képessé kell tenni őt színházi játékokra. Ha az instrukció csak annyi, hogy csinálj így, vagy csinálj úgy, „mintha”, nos, abból nem lesz színház. Ha nem világos, hogy mitől is ijednek meg a rablók a tanyán, Bréma felé az erdőben, ha nem derül ki, hogy a bíró elvárja a megvesztegetést Pétertől és Páltól, ha nem látjuk, milyen kegyetlen zsarnok Döbrögi, és nem érezhetjük át az igazságtalanságot, ha nincs hihető vetélkedés az istennők között Párisz kegyeiért, ha nem látjuk, miért és mennyire vágyakozik Szűcs György a bajusz után, akkor mindezeket csak a szavak közvetítik –, hiányérzetünk marad. A szituációkból kell a szövegeknek fakadni, mintha a szereplő fejében most születne meg a gondolat. A történetmesélésre vállalkozó, helyzeteket, figurateremtést igénylő előadásoknál a legfőbb problémát annak az összhangnak a hiánya okozza, hogy a jelenet minden ízében, a terével, az egymás közti távolsággal, a mozdulatokkal, a tekintetekkel és persze a szavakkal is arról szóljon, amit a szituáció rejt. Ehhez

persze elengedhetetlen az alapos elemzés, a szöveg mélyének feltárása (rendezés közben a leggyakoribb kérdés a MIÉRT kell legyen).

Jó volt látni, hogy néhány csoportnál milyen tudatos színészvezetési munka folyik, így sokszor a gyenge alapanyagú előadást is felragyogtatta néhány kifejezetten ügyes, tehetséges gyerek. Czvikli Imréné (Csákvár) művészetpedagógiai munkáját dicséri, hogy mindkét általa rendezett előadásban voltak kimagaslóan jól szereplő gyerekek: *A fülemilében* Péter, *A kiskakas gyémánt félkrajcárjában* a török császár és a kiskakas is. Ez utóbbiban az ötletes jelmezek is figyelemre méltóak voltak: például a kiskakas (lány játszotta) haját felkötötték a feje tetejére egy nagy piros maslival, tündéri volt! Jóízű és tudatos felkészítésre utaló előadásokat láttunk tőlük.

Hasonlóan érdekes és színes figurákkal találkoztunk a bicskeiek előadásában, holott az általuk választott, a Marth P. Ildikó által átírt rátóti történet fércmű – említettük ezt már a Nógrád megyei találkozó egyik előadása kapcsán. (Kérem a kedves rendezőket, kerüljék el ezt a darabot!) A gyerekek viszont önfeledten valódi érzelmeket, indulatokat tudtak elénk varázsolni, étellel teli figurák jelentek meg, a játékok nyomán az idétlen szövegek is könnyebben elviselhetőek lettek. Szerencsére jócskán meghúzták a szöveget... Szívből remélem, hogy látunk majd tőlük értékes alapanyagból készült előadást! A reményt a csoportvezető-rendezőknél az előadás létrehozásában megnyilvánuló tehetsége élteti (rendező: Grosz Zsuzsanna és Szoboszlai Renáta).

A találkozó egyik legszínvonalasabb – klasszikus történetmesélésre vállalkozó – előadását az immár hosszú évek óta magas színvonalon teljesítő Turbó Csiga (Siófok) produkciója jelentette. A csoportnak tizenhét éve vezetője Takács Tünde, a jelenlegi csapattal négy éve dolgozik. A rendező – mint eddig annyiszor – most is maga készítette az előadás forgatókönyvét: aktuálisan Till Eulenspiegel-történetekből. A sokszereplős, látványos előadás igazi színházi igényességgel készült, Till, Kornélia és a Zsömlét alakító szereplők emlékeztetések maradnak. A nagyszámú szereplőt mozgató előadásban azonban nem volt minden ponton követhető a történet. Pontosabban kellett volna a jeleneteket részleteiben megkomponálni, néhol összemosódtak az események, nem emelkedtek ki a hangsúlyos, feltétlenül fontos történések, többek között elmaszatolódott például az ármánykodó leleplezése. Az előadásra – mint a rendező eddigi munkáira is – jellemző volt a különösen szépen kidolgozott látványvilág, a hatásos csoportképek, a jelmezek, díszletek, kellékek, fények átgondolt és következetes megkomponálása.

A sárszentmihályi Mákvirágok csoport rendezője, Bozai Éva is a magyar gyermekszínjátás figyelemreméltó művészetpedagógusa. Rendezéseivel már találkozhattunk az országos gálaműsorokon. Idén Benedek Elek születésének 150. évfordulója előtt tisztelegve *Az égig érő fa* történetét dolgozták fel, rendkívül élvezetes előadásban. Lenyűgöztek a díszletek, kellékek: a fonott kosarak előttünk váltak sárkányfejjé, a pléhvödörök lovagi sisakká, a szalmakalapok virággá, majd malacokká, a létra meg vesszőseprűk égig érő fává, ágakká stb. Példaértékűen kezelték a tárgyakat. Ismét bebizonyosodott, hogy egy jó előadás megteremti a színpad és a nézőtér között azt a hallgatolagos megállapodást, hogy mi itt a színpadon csak játszunk, elővesszük a kalapot, előtettek a fejünkre tesszük, és ti elfogadjátok, hogy mi malacok lettünk. A játékos kamaszok távolságtartással, iróniával kezelték a történetet, ettől hitelessé vált a mesélésük. A szereplők viszonya tisztázott volt végig, jelen voltak, jókedvűen, s úgy tudtak hülyéskedni, hogy abban ők maguk és a nézők is kedvüket lelheték. A szereplők szövegmondása viszont sokszor érthetetlen volt.

Elengedhetetlen, hogy értsük a szereplőket, és nagyon sajnálatos, hogy a találkozón sok előadás egyértelműen utalt arra, hogy a próbamunka során nem fordítottak elég figyelmet és időt a gyerekek érthető beszédére. A helyes, kifejező beszédre, a megfelelő artikulációra, a magyaros hangsúlyozásra, hanglejtésre a beszédtechnikai foglalkozások önmagukban hoznak megoldást – egyetlen egy próbán, a foglalkozásokon egyetlen egy megszólalásnál sem hagyhatjuk szó nélkül a helytelen hangképzést, szövegmondást. Még egy egyszerű improvizációs gyakorlat után is azonnal szólnunk kell, ha hibát észlelünk: Nyisd ki a szád! Nem értem, mit mondasz! Ne énekelj! Ne vidd fel a hangsúlyt a végén! Az állandó figyelem meghozza az eredményt: beépül a helyes hangképzés, megszokják a természetes és érthető beszédet a színjátszók. Anynyira, hogy képesek lesznek minden élethelyzetben érthetően beszélni, megnyilvánulni. Ez is a gyermekszínjátás egyik fontos célja.

Az életjáték egyre népszerűbb a színjátszók között, az életkori sajátosságokat figyelembe véve elsősorban nyilván a kamaszoknál. Magukról, a saját életükről, problémáikról szeretnének beszélni. A találkozón megfigyelhettük, hogy amikor kamaszkori problémák, szülők, barátságok, szerelem a téma, a közönség, még a kicsik is, lélegzetviesszafojtva figyelnek.

A Fejér megyei bemutatón szerepelt két szerkesztett műsor, az enyingiek és a kápolnásnyéki kamaszok előadásában, amely Ungár Anikó *A muskátli kalap* című forgatókönyvéből készült. A darabot tartalmazó kiadvány tíz éve jelent meg, és bizony a világ annyira gyorsan változik körülöttünk, hogy ezek a mondatok ma már porosnak hatnak, hiteltelenek. A szándék mindkét csoportnál tiszteletreméltó, de a hitelesség-

hez elengedhetetlen, hogy a játszóknak személyesen legyen közük ahhoz, amiről az előadásuk, illetve az egyes jelenetek szólnak. Ehhez fel kell vállalni a közös alkotómunkát, és a csoporttal készített improvizációkból építkezve saját produkciót létrehozni.

A budapesti Zsiványvár csoport egy már többek által játszott történetet (*Kövek*) dolgozott fel, életjáték jelleggel. Almássy Bettina csoportvezető – a hazai gyermek- és diákszínházas jelentős tehetsége – biztos kézzel irányította a játszókat, amikor létrehozták az alaptörténet maguk által készített variációját. Rendkívül egyszerű eszközökkel ábrázolják a szülői figyelmet nélkülöző, szeretetdeficitet halmozó testvérpár helyzetét, hogy milyen könnyen lesz a gyermeki csínytevésből egész életen keresztül hordozandó, visszafordíthatatlan bűn – kinek a bűne? –, még ha jogilag nincs is következménye. A hét szereplő néhány szóval bravúrosan teremt csatornát, garázst, autót. Felvillan a minden emberi szenvedésből szenzációs hírt csiholó (csaholó) média: ebben élünk. A legnagyobb hatást a szereplő gyerekek hiteles játéka váltja ki. A testvérpár, különösen a lányt játszó szereplő játéka lenyűgöző. Az előadás megrendítő volt, sikerült katarzist okozni. Szívből gratulálok!

Bács-Kiskun megyei találkozó

Kecskemét, 2009. március 27-28.

A Kecskeméti Ifjúsági Otthon által szervezett megyei találkozón szereplő előadásokra a megbízhatóan jó színvonal volt jellemző. Köszönhető ez a több mint másfél évtizede folyó tudatos műhelymunkának, a drámapedagógia és a gyermekszínházas ügyét szerető gondoskodással irányító, felkaroló és gondozó Kecskeméti Ifjúsági Otthon vezetőjének, Józsa Katának és kiváló munkatársának, Zum Erikának. Idén nem voltak erősen kiugró előadások, ám valamennyi előadás felmutatott figyelemreméltó eredményeket. Minden előadás figyelembe vette a játszóknak életkorát, a csoport képességeit, létszámát, adottságait.

A történetmesélést választó csoportok előadásaira a mese pontos és korrekt elmondása, a mesén belüli történések illusztrálása volt jellemző. Könnyebb dolga volt a kiskunfélegyházai Kiskomédiások csoportjának (vezetőjük Répe Mónika), akik Lázár Ervin meséjére építettek: a *Gyerünk Doktor Zirzurrhoz, avagy a fájós fogú oroszlánt* adták elő – esetükben követhető, egyszerű a történet. A játszóknak kedvéért a fogorvoshoz utazást is feldúsítottak hangulatos elemekkel. A gyerekek jelenléte természetes volt, figyeltek egymásra, ám a figurák egyénítésével és főleg Bruckner Szigfrid színeváltozásával (a fogorvostól való rettegéstől a régi, nagyképű énjét visszanyerő oroszlánig) adósak maradtak. A jellem és a viselkedés tisztázása, tudatosítása fontos rendezői feladat – ez biztos meg is történt, de a rendezői munka ezen részének eredményei nem mentek át a csoport játékába.

Hasonló módon okozott problémát a dávodi Kis-Klágya csoportnál a szöveg és a játék összhangja (*A válogatós királykisasszony*. Rendezte: Horkics Erika). Minden pontosan elhangzik, ami a történet megértéséhez szükséges, de a szereplők játéka nem tükrözi a belső történéseket, a fordulópontok kijelölése, tisztázása elmaradt. A játékra a dinamizmus és a pontos ritmus volt jellemző.

A Tassi Tüzoltó Egyesület Színházi Csoportja a legnemesebb falusi színházi hagyományokat elevenítette föl a *Buták versenye* című mese előadásával (a mesét átdolgozta a csoport vezetője, Aczél Lászlóné, rendezte Szűcs Mónika és Mészáros Mónika). Szépen festett díszletek, falusi tárgyak, élethű fa, különböző életkorú gyerekek együttjátéka, a mindent megmutatás jellemezte az előadást. A jellemek, a ravaszság, góbéság, az együgyűség, a hiszékenységek azonban csak szavakban jelent meg itt is.

Móra Ferenc *A didergő király* című verses meséjét a kecskeméti Színlelők csapata adta elő Sz. Kulcsár Gabriella vezetésével. A csoportos meséléssel a kicsik életkorát figyelembe vevő, biztonságos színházasra törekedtek. A gyerekek hol szólóban, hol közösen interpretálták a szöveget. Testekből építkező, egyszerű képekkel, térformákkal pontosan illusztrálták a mesét, a király zsarnok mivolta azonban hangsúlytalan maradt.

Szintén Sz. Kulcsár Gabriella rendezte a kecskeméti Csipilimpi csoport előadását: Csukás István *A sinnen ül egy fehér nyúl* című versének feldolgozását láthattuk tőlük *Fehér nyúl a síneken* címmel. Hangulatos, kedves, jókedvű helyzetgyakorlatot élvezhettünk a rövid kis produkcióban.

Szintén kicsikkel adta elő a Kis-Duna csoport Bajáról Kacor király című mesét egyéni feldolgozásban. Varró Dániel *Túl a Maszat-hegyen* című szövevényes verses meséjének részleteiből készített Hodován Péter vezetésével élvezhető, korrekt játékot a dusnoki Kincskereső Kölykök csoportja (*A Maszat-hegyen innen és túl*). Gyors váltások, szép képek, fegyelmezett, összehangolt, élvezetes játék, összeszokottság jellemezte előadásukat. Jól tapintható volt az igényes, alapos és folyamatos műhelymunka. A mese figuráinak és a történetfolyamnak a képi megjelenítése, a költészet színpadra ültetése azonban hiányérzetet keltett, helyenként kissé prózáira, földhözragadtra sikeredett.

Arany János, Ilosvai Selymes Péter és Benedek Elek nyomán dolgozta fel a *Toldit* a felsőszevzentiváni Kísérleti Színpad, Kalmár János vezetésével. Évek óta a magyar gyermekszínjátszás élvonalában találjuk a csoportot, és a mostani előadásukat is az erő, a dinamika, a lendület jellemezte. Az előadás képi világa jól szolgálta a lecsupasztított történet elmesélését. Különösen szép az előadás indítása az Előhang kollektív elmondásával a tűz mellett, mely alatt a krónikás éneke szól gitárkísérettel. A malomkő, a vendégoldal, a lovak, a szuronyok, kopják, keresztfák stb. plasztikussá teszik a játékot, hozzásegítenek a mű élvezetéhez. Kitűnő a tér szervezése, pontosan meghatározott funkciója van. A gyerekek játékára az öröm, a felszabadultság, a jókedv jellemző. Gyermekszínjátszó csoportoknál is találkozunk azonban a szereposztási gondokkal, nem mindig találjuk meg a történet megfelelő főszereplőjét. Itt a Miklóst és a Györgyöt játszó fiúk sajnos nem tudtak megbirkózni a feladattal, hiteltelenek maradtak, súlytalan, a helyzethez nem illő gesztusok ismétlésével igyekeztek pótolni a jellemábrázolás hiányosságait (tegyük hozzá: mindez rendezői probléma!).

A kecskeméti Szélekötő Szelemónák csoport szintén a *Toldi* történetéhez nyúlt, Benkó Anna vezetésével. Ők Várhidi Attila feldolgozását választották. A fergeteges, pimasz játék helyett azonban a lecsupasztított forgatókönyv fegyelmezett, színtelen végrehajtását láttuk. Reméljük, hogy a csoport megtalálja saját hangját és a folyamatos műhelymunka felszabadítja játékkedvüket.

Mátyás-mese feldolgozására épült a kecskeméti Csupa Csoda csoport előadása (*A lustaság fél egészség*. Rendező: Berecz Zoltánné). A produkció kissé eklektikusra sikeredett, a vásáros versek után következő mesébe – jó szándékkal – modern elemeket vegyítettek, az ötletek sajnos nem váltak a történet szerves részévé.

A gyermekszínjátszásra jellemző műfaji gazdagság itt is tetten érhető volt, így szerkesztett játékkal is találkozunk. A csengődi Csengettyűsök csoport Kákonyi Anett vezetésével laza szövetű, asszociációkra épülő szerkesztett versműsorról jelentkezett (*Most mi rendezünk!*). A játszókhöz a humoros versek előadása állt közelebb, ezeket hangulatosan és látható élvezettel adták elő. Az előadásmód azonban megmaradt a szövegek kedves illusztrálásánál.

Versekből és improvizáción alapuló jelenetekből építkezett a kecskeméti Kalamajka együttes *S.O.S.* című előadása, Kormányosné Makai Eszter vezetésével (zenei szerkesztő Wamzer Gabriella). A három, jól elkülöníthető részből álló előadás először a kamaszok „ki vagyok én?” kérdését vetette fel. Ezt követte a család, a szülők problémáinak felvillantása, majd a gyerekekkel szemben megfogalmazott rengeteg elvárás vette számba az előadás. Rendkívül fontos és időnként szívbemarkoló gondokat hoztak elénk. Ez volt az egyetlen produkció, amelyben társadalmi problémák kerültek szóba. Nagyon sajnáltam, hogy megmaradtak a probléma felvetésénél, a felszínen, és nem vállalták a mélyebbre ásást, a gyerek vagy a felnőtt drámájával való szembesítést. Nagyon sok jó ötlettel találkoztunk az előadás során, az ő esetükben is érezhető volt a folyamatos, jókedvű közösségi munka, és láthatóan örömet lelték az előadásban.

Életjátékot mutatott be a dávodi kamaszokból álló Klágya csoport, rendezőjük: Horkics Erika. A *Sok hü-hó semmiért* kamaszjátéka a klasszikus mese szituációit használta fel ürügyül egy mai, kamaszokról szóló laza történethez. (Volt benne szerelem, intrika, barátság, bizalom, hűség.) Az improvizációra épülő játék kissé görcsösen indult, az elején nem találták a hangot a játszóknak, de az előadás felétől fokozatosan átlenyűltek egy másfajta, őszinte játékba. Hiteles gesztusok, az indulatok és érzések őszinte megnyilvánulásai jellemezték az előadást. A személyes érintettség olyannyira érvényesült, hogy a kortárs közönség lélegzetvisszafojtva figyelte a játékot. Az előadás végén kitörő taps bizonyította, mennyire fontos a kamaszok számára, hogy róluk szóljon a játék!

Méhes György *Rapsonné vára* című meseregényéből indult ki, és látványos, dekoratív eszközökkel hozott létre színjátékot a bajai Nagy-Duna csoport (rendező: Szlavikóvics Ferencné). A rendkívül esztétikus nyitókép utáni első részben az ironikus hangvétel, a mai, modern elemek balladába való áttétele látható élvezetet szerzett a játszóknak. Az előadás ezután stílust váltott és emelkedett, klasszikus balladameséléssel folytatódott a produkció. Újszerű megoldásként egy fekete-fehér pelerin-körgallérrel való folyamatos játék adta a játék központi látványelemét, időnként rátelepedve a történetre. A rendkívül fegyelmezett, de erősen visszafogott játékkísérés az érzelmek árnyalt ábrázolását nem tette lehetővé.

A soltvadkerti Figuramanósokk *A pletykás asszony(ok) és...* című előadásának (rendező: Ocskóné Csabai Eszter) első részében a kicsik adták elő a pletykás asszonyok történetét, önfeledten, pontosan, végtelenül kedvesen –, nagyon élvezetes volt. A második részben a nagylányok számítógép segítségével „plettykáltak” – „cseltek” (a szereplők megszólalásukkor felvették a billentyűzetet). Plettykálási történetük erőltetett volt, de a mondataik egy idő után őszintévé, hitelessé váltak. Figurákat nem teremtettek, holott az egyénítéssel sokkal izgalmasabb lehetett volna a játék. Mindezzel együtt szerethető volt az előadás a kicsik jókedvű, önfeledt játéka és a nagylányok érezhető személyes érintettsége miatt.

Mi bajuk lehet az országos találkozóval?...

Kaposi László

Borsod-Abaúj-Zemplén megye

Március 14-én megyei bemutatót tartani – nagyon korai időpont. A szünetben helyi drámapedagógus kollégám (nem hozott csoportot, csak szülőként érintett) begyűjti a csoportvezetői háborgásokat: ki vagy mi az oka, hogy ilyen lehetetlen (é. korai) időpontra került a megyei? Nemi kétkedéssel hiszik el, hogy nem a „központ” az oka. Igazából ez kiábrándító lehet, nem lehet az országos találkozót szervező egyesületre fogni a dolgot, pedig mennyivel könnyebb lenne, hiszen a szervezők jó házigazdák: gondosan ügyelnek a részletekre, senki nem akarja őket bántani. Állítólag nem volt több szabad nap a naptárban – és ez az optimálisnál legalább négy héttel korábbi időpont választása ellenére azért jó fényt vet a befogadó diósgyőri közművelődési intézményre – náluk legalább van program...

A résztvevő csoportok száma a megye településeinek számát tekintve lehetne magasabb is. Ha egy hónappal később került volna sor a bemutatóra, akkor talán több is lett volna – bár ez nyilván feltételezés.

Búgócsiga csoport, Miskolc (Bem József Általános Iskola és AMI), A király pantallója

Kaposi László felvétele

Egy kezdő csoport, a Bábakalács (rendező: Kovács Viktória) nyitotta a sort. A játékosoknak nem sok tapasztalata van a színjátszás területén: lelkesedésük viszont annál inkább. Nagyon izgultak a *Ravasz Jancsi* szereplői: magukért, egymásért, a közös munka sikeréért. Időnként akkor is mondták egymás helyett a szöveget, amikor éppen nem ők jöttek soron. A történet egyébként a Csalóka Péter egyik változata (népmese, amelynek van ismert irodalmi feldolgozása: Weöres Sándor-bábjátéka): Ravasz Jancsi átver mindenkit és egy utolsó furmányos trükkel a sok mohó, kapzsi és buta ember bosszújától megmenekedve él boldogan. Ha megleckéztetted a gonoszt, akkor az ügyes lopás bocsánatos bűn lehet, no és ésszel bárkit legyőzhetsz. A tartalmak egy része sajnálatos módon aktuális, de féltő, hogy nem a szűken vette mesei értelmezésben, sokkal inkább így értelmezi a kor: lopj ügyesen s bárkit legyőzhetsz... A játékosok persze az

eredeti mesei értelmezést közvetítették odafigyeléssel és sok-sok bájos színpadi ügyetlenséggel. Sebj, soha rosszabb nyitányt, majd belejönnek!

Sok-sok érdekes karakter volt a miskolci Búgócsiga csoport előadásában (*A király pantallója*, rendező: Sári Katalin) – a civilben is izgalmas arcok a színpadon is annak tűntek. De hiába jó a három favágó figurája, a király is kiváló, a királylány is méltó hozzá, mégis ellaposodik az előadás, kiveszik belőle minden feszültség. A kidolgozatlanságon kívül (a túlzottan korai időponttal ezt lehetett elérni; sokszor kellene leírunk, de ígérjük, nem tesszük többet) talán a darabon múlt, talán azon, hogy egy jelenet kivételével nem teremtődött meg a dolgok személyes tétje, de az idő előre haladtával meredek ívben süllyedt az előadás színvonala. De az említett jelenet a nap egyik fénypontja volt: a királylány és a legkisebb favágó „csókjelenete”, közvetlenül az apa, vagyis a király előtt, egészen szép volt.

Sok beteg volt és emiatt sok szerepátvétel – nem egy csoport életét keserítette az éppen esedékes járvány. Így volt ez a miskolci Csibéscsók *Csaló az üveghegyen* című előadása esetében is (rendező: Sári Katalin). Valószínűleg ez volt az oka a szöveggel (a szöveg nem tudásával) kapcsolatos gondoknak is. Ezzel együtt a Zöld király és Zöld királyné vitték a játékot, nézhetőek voltak szerep szerinti gyerekeik is. Talán az intrikus volt egysíkúra véve: ennek sem a játész, hanem a szöveg volt az oka. Mint ahogy annak is, hogy a jogi csürcsavarásra épülő történet nem igazán hozta lázba a közönséget...

A kazincbarcikai Pollack Általános Iskola csoportja (rendező: Bodnár Béláné) egy közismert gyerekszínpadi slágert állított színpadra: a *Csiribiri komédiák* (Petkó Jenő szövegkönyvéből) már sok színjátszó társaság életének volt része. Bizton állíthatjuk: még lesz is... Tisztes birkózás folyt a több rövid tételből álló verses anyaggal: volt olyan rész, ahol a szöveg nyert, és volt olyan is, szerencsére, ahol a csoport. Egészen sikeresen birkóztak meg a rokonszenves játészók a pösze leányok és a kérő jelenetével.

Az Apródok a megyei bemutatónak helyet adó intézmény csoportja. Ritka pillanat: szünet, átrendezés és kamarakörülmények között folytatódik az előadások sorozata a házigazdák új játékával: a nézők is fent a színpadon. Persze, már aki: vannak olyanok, akik rátekintve a színpadi zsúfoltságra inkább maradnak megszokott helyükön. Igaz, onnan semmit nem látnak, és mivel ők nem látnak, azt hiszik, hogy őket sem. Megeszik az uzsonnájukat, zörögnek a cukros zacskóval stb. A szó legszorosabb értelmében: háttérzaj. Tavaly az év meglepetése és egyik legjobb előadása volt az a mozgásszínház, amit az Apródok a Jancsi és Juliska mesére készítettek, Szeszák Szilvia irányításával. Az *Elvált szülők klubjából* is lehet kiváló előadás. Lehet, vagyis most még nem az. Remek témaválasztás, színházi kultúra és tudás a megjelenítésben, ami néhány pillanat után máris érzékelhető – és ezzel együtt jelenleg még dominánsan ott van a tartalmi és részben a formai kidolgozatlanság is. Műfajilag ál-életjáték. Olyan, mintha a gyerekek saját élményeiből építkezne, de nem: egy film az alapja, mondja a rendező, aki azt is elárulta, hogy kb. egy hetük volt a darabra. Ahhoz képest nagyon jó. Lehet belőle kiváló előadás – csak meg kellene csinálni. Reméljük, hogy a regionálisra bemutatóra kiforri magát (addig még lesz pár hetük).⁷

A szünet utáni első előadás a Jókai Színjátszó Csoporté: *Utazás a szempillám mögött* (rendező: Kordovánér Péterné). Hosszú darab, jóval hosszabb, mint amennyit a csoport jelenleg ki- és fel tudna tölteni. A mű szerkezete epikus, újabb és újabb stációk várnak a hősre. Ezek az állomások egymástól nagyjából függetlenek: akármi után bármi jöhetne. Mindez a nézőktől inkább a türelmet és nem az izgalmak elviselését kívánta... Bár a beállási idejük is méretes volt, hiszen ebédszünet után játszhattak, nem segítette őket a technika: zene és effektek nélkül ment le a produkció.

(Különböző helyszíneken és jó néhány esetben nem azért mondtak le a hang- és fénytechnika alkalmazásáról a csoportvezetők, mintha nem tartanák azt fontosnak. A szegényesebb színpadi eszköztár választásának oka sokkal inkább az, hogy félnek a kiszolgáltatott helyzetektől: messze a technikus szoba, ha felmegyek, akkor ki lesz a gyerekekkel a színpadon, inkább nem teszek bele fényváltást, akkor legalább nem tolja el a váltást a műszak, nem csinálnak vaksötétet, nem adják be rosszkor a zenét...)

A sátorlajújhelyi Sárga rózsza csoport a *Légy jó mindhalálig*gal birkózott (rendező: Végsőné Fazekas Aranka). De ennél pontosabb megfogalmazás, hogy nagy lendülettel átfutott rajta. Kevés érvényes pillanat volt benne: vágta, lendület annál inkább. Sok szereplő, jól jelmezelve, kellően koncentráltan jelen: de igazából sok dolguk nem akadt. Tömeg voltak, szép díszlet a néhány kevesebb szereplős jelenethez. A ki kicsoda és mit akar szintjén tájékozódik a néző: sem színpadon, sem nézőtérén át nem élhetünk semmit, erre esélyünk sem volt. Ezzel együtt nem volt rossz érzés nézni őket, kivéve az utolsó pillanatokat: az ismert zenés játékból származó playback-finálét igazán kihagyhatták volna...

A Fazekasok két csapattal és előadással jöttek (rendező mindkét esetben Király Judit). A kisebbek játéka kevésbé állt össze: ennek egyik oka az, hogy két különböző életkorú társaság dolgozott együtt, még a

⁷ A regionálison nem láttam az előadást, de az országos gálaműsoron igen. Sok változás volt benne, de sajnos éppen gondolati-tartalmi síkon nem sikerült rendbe tenni. (K. L.)

színpadon is elváltak, jelmezeik szerint is: mást és másként lehetett velük megcsinálni. Ezzel együtt igaz, hogy akkor vált színesebbé és élettélivé a színpad, amikor a kisebbek csoportja is megjelent – cserébe le szállt a szövegek szintje, ment vissza a jól ismert, sokat hallott, olvasott irodalom felé (*Fából vaskarika*). A nagyobbak, a Fazekasok drámások is szerkesztett játékkal érkeztek: meglehetősen lapos kezdés után meredeken felfelé ívelő színvonal: mai ruhás kamaszok beszéltek magukról műalkotásokon keresztül a – többnyire – jól szerkesztett válogatásban. Kilógó eleme volt ennek Az éjszaka csodái: ott és akkor nem tudott megszólalni Weöres Sándor gyönyörű verse. Hasonló volt a helyzet a Miénk itt a tér című dallal. Szépen énekelték a fiatalok, de ezzel együtt kilógott a műsorból. A tréningről átvitt elemek nem egy előadásban köszöntek vissza: többnyire elsőkörös színpadi, nyelvi megoldásokat jelentettek. A Fazekasoknál is zavaró volt, a szöveg megértését akadályozó a ritmusjáték, a szövegmondás alatti „tapsikolás”. Mind-ezen problémákkal együtt a nap egyik erős előadása volt az *Azt mondják, nővők* című előadás.

Az encsi Tüvétevők csoport Arany János *A bajusz* című művét állította színpadra (rendező: Duleczki Béláné). Klasszikus mű, érvényes mondandója lehet minden kor számára az emberi hiúságról, és annak kihasználásáról. De kérdés, mit kezdhetünk olyan elemeivel, melyek ma inkább kínosak, nem vagy csak korlátok között vállalhatók. Arany művében ugyanis a Szűcs Györgyöt becsapó és mindenéből kifosztó cigányok becsületes, jó embereknek nem igazán mondhatók. Ha valahol ez a mondandó erősített fel, akkor keményen gyűlölködő előadás is készíthető A bajuszból: hiú és becsapható, szerencsétlen, de jobb sorsra érdemes magyar embert vernek át minden hájjal megkent cigányok, akik itt bizony egyértelműen bűnöző banda, csak azt várják, hogy valaki horogra akadjon, hogy valakiből hasznót húzhassanak. Az encsiek előadásában ezek a kérdések nem merültek fel. A kiváló élő zenével kísért előadásban jóféle színpadi forgatagok, kergetőzések voltak, ez vitte a nézőt: szerencsére esélyt sem hagyva az ilyen etnikai tartalmú belemagyarázásra. A főszerepet, a címadó bajuszt mardosó hiányként megélt Szűcs György szerepét játszó fiú színpadi alakítása hiteles, megélt sorsot hozott: emberivé tette azt a figurát, amelyet a gyermekszínjátzó csoportok a feldolgozások során gyakran vesznek karikatúrára. Ehhez képest mindenki más: a falusiak és a cigányok is lényegüket (és színpadi funkciójukat) tekintve teljesen egyformák voltak. A szuhakállói Mesevarázs Színjátzó Csoport két előadást hozott (mindkettőt Herczegné Ruszkai Edit rendezésében). *A félénk kiscica* mint darab igazán könnyen felejthető. A narrátorra épülő játékban sok mesei segítővel találkozunk az eltévedt kiscica. Sajnos ezen lények mindegyike vaknak tűnik: annyi mindent tudnak, csak egyedül a macskát nem ismerik. Aztán persze előbb-utóbb azt is, mert valahogyan be kell fejezni a történetet és az előadást is...

A másik szuhakállói játékban is a nyersanyag, a felhasznált szöveg a bajok forrása. A Piroska és a farkas mesére sok-sok paródia készült már és készül napjainkban is. Ezek közül nem a legrosszabb az, amit látunk, de attól azért messze van, hogy érdemes lenne hosszabban foglalkozni vele. Próbajátéknak, stílustanulmánynak még csak-csak elmenne, de annyit nem ér, hogy egy próbánál többet fordítsunk rá. Néző elé véggépp csak zárt környezetben, baráti körben lehetne vinni. Ott sem azért, mert érdemes, hanem azért, mert a barátok esetleg elnézik ezt nekünk...

Érsekszanádi István zsűrielnök mellett Körömi Gábor és jelen sorok írója értékelte a találkozót. Ezen a csoportvezetők többsége ott volt... Mindig gond és probléma, hogy a csoport indulna, megy a busz, a rendező is ezt tenné... A helyszínre vidékről érkezőknek csak az jelenthet megoldást, ha mások viszik haza a gyerekeket, de ekkor nem elég a busz, kocsival is kell jönnie valakinek, ami persze újabb költséget jelent... És az utóbbi években találkozhattunk már azzal is, hogy „hallottam én annyi mindent”, nem vagyok kíváncsi a szakmai vendégekre, a „zsűrire”. Vagy azért, mert „úgysem tudnak újat mondani nekem”, vagy azért, mert „mi ezt az egészet nem is gondoltuk komolyan, csak egy buli volt, ne is tessék szakmailag értékelni” „nem kívánunk tanulni, jövőre nem nekünk kell a műsort csinálni” az iskolai farsangra... És persze mindig van, aki a kapott minősítést veszi sértésnek⁸, s azért nem jön el a szakmaira, ahol esetleg ki is bontják, részletezik azt, amit „csomagban” kapott.

Komárom-Esztergom megye

Sok a résztvevő csoport. Nagyon nagy a ház, azon belül a színházterem is. A házigazda rutinja ellensúlyozza a fáradtságát: magabiztosan levezényelt rendezvény részesei vagyunk. Vannak műszaki segítők: mégpedig a helyükön, és csak akkor láthatók, amikor szükség van rájuk. Van bemondó is, meg hagyomány is: a konferálás után a bemondó kérdezteti a csoportot képviselő gyereket vagy felnőttét, így duplán hallunk majd nem mindent, legjobb esetben más szavakkal ugyanazt.

⁸ Az országos gyermekszínjátzó találkozón a minősítés nem kötelező, ha valaki kéri, akkor azt írásban (a jelentkezési lapon) jeleznie kell. A kérdés az utolsó pillanatig visszavonható! (*A szerk.*)

Regös János, a Székény Színház igazgatója a zsűritársam. Helyből nem kapunk erősítést. Akié lehetne ez a feladat (személye az adekvát megoldás), Pápai Ferenc most nem ül be közénk, szervezőként, házigazdaként dolgozik inkább. (Csak rövid magyarázkodás: a fent nevezettek nagyjából azonos korcsoportot jelentenek, mindegyikük múltjában ott van sokféle formában a színjátszás, a színház.)

Nem a legjobban indul a nap. A *Szösszenetek* című, egyébként ezüstre minősített nyitó előadást követően (a tatai Kőkúti Általános Iskola csoportja, rendező: Sulyokné Nagy Tünde) leszállóágba kerülünk: kidolgozatlan és/vagy kissé mereven beállított előadások váltogatják egymást. Egyre nyomasztóbb a kép. A délelőtti program végén egy kis emelkedés, ezüstös produkciók: a Talentum csoport *Tanár úr kérem, avagy reggel hétkor* című előadása (rendező: Dombiné Albert Ildikó) visszaadja a veszni látszó reményt. Jó a főszereplő fiú, de érthetetlen, hogy miért kellett sötétben tartani a játék egy részét... Egészen szép kardos jelenetet láttunk, Szerbia elfoglalása is érdekes megoldásokat hozott.

A *brémai muzikusokat* (Százszorszép csoport, Környe, rendező: Dr. Szemetiné Horn Bernadett) eleinte megviselte, hogy nagy térbe került: jóval nagyobbba, mint amiben a gyerekek otthon érezhették volna magukat. A megjelenített malom a pálya szélére szorult, hiába volt szép, kevesen látták. Az idővel is csúszkál az előadás (vagyis a ritmus hiánya erősen érezhető rajta), de idővel egyre jobban játszanak a gyerekek. Belejöttek. Megszokták a teret, mégpedig gyorsan. És ez jót tett a játéknak is. Amúgy is erősen hangulatjátéknak tűnt az előadás: volt benne két kicsi, akiknek nem mindig volt igazolható dramaturgiai funkciója, de jól érezték magukat a színpadon, ha nem is szolgálták mindig, de nem is zavarták az előadást. Ott lehettek és otthon lehettek benne.

A *Cvikkedli* gyerekmusical létrehozói és a produkció rendezői (Déliab Színház, Komárom, rendező: Mikolasek Zsófia) a műfaj összes gondjával és örömeivel szembesülhettek, technikaival és dramaturgiaival egyaránt. Nagy tér, kihangsúlyozandó ének, mit kezdünk a mikrofonnal, ha kell és főként akkor, ha már nem kell, mi menjen élőben, mi gépről, táncolni is kéne, bár nem igazán tudunk, milyen történetre lehet felfűzni a dalokat stb. Ezen gondokat megélve, azokkal helyenként eredményesen megküzdve nézhetőre sikeredett előadást hoznak össze. Ezen a napon például először láthattunk díszletet a színpadon: nemcsak dekoratív volt, hanem használható is. A főszereplő kislány kapaszkodik a mikrofonba, ott van a kezében akkor is, amikor annak semmi értelme, de ezzel a védőeszközzel már nem is érzi a színpadi magányt: ő is nézhető és ráadásul hallgatható is. A nagy magánszáma is nézhető: a szerepbeli korához nem illően virgongonc módon táncol, egy kicsit ripacskodásra véve. De még a határon van... Időnként érthetetlen dolgok történnek: nem igazán lehet tudni, hogy miért lökdösnek hosszan körbe-körbe egy figurát (feltehetőleg azért, mert nem volt jobb színpadi ötletük). Nem lehet tudni, hogy miért és mitől váltanak hirtelen némajátékokra, aztán hangjátékokra, de máris itt finálé – igaz, nagyon hosszú –, ami mint valami penzumot hozza a közhelyeket: „minden jó, minden jó, ha a vége jó”... Viszonyítva a nap többi produktumához minősítésben is magasra került ez az előadás: aranyat kapott.

A zsűri lelki egyensúlyát visszaadandó túl keményen utasítjuk el az egész napi 20 perc szabadidőre igényt tartó helyi tévéstábot (pedig rokonszenvesen, láthatóan hozzáértéssel tették a dolgukat). Aztán persze le tudjuk a szokásos riportot. Ennek a vége pozitív kicsengésű: ahhoz képest, amit eddig láttunk, lesz még jobb is. És lőn. A délutáni műsor felütéssel indul. Nem szervezői válogatás, hanem a véletlen eredménye, hogy hirtelen nagyot ugrik a találkozó színvonala.

Ebben jelentős szerepe van egyetlen diákcsoportnak, akik – igaz, álnéven, mintha egy másik csoport lennének – két produkcióval is részt vettek a Komárom megyei bemutató programjában. Ők a tadosiak: végzős osztály, feltehetőleg erős közlési vágygal és egy csoportvezető, Nagy Gábor, aki többnyire képes ehhez színpadilag érvényes formákat kínálni, a gyerekek munkáját artikulálni, összerendezni nézhető, élvezhető produkcióvá. És tudja ezt különböző anyagban, kétszer is. A *Nem értünk rá tanulni, mert folyton tanítottak* című előadás etűdökből áll. Az iskoláról és a benne lévőkről szólnak a végzős diákok: kritikusán, élesen, keményen. Teszik ezt néha egészen jól fogyasztható színpadi formákban, néha nem abban... Az elsőre példa az előadás legjobb jelenete, a médiaóra⁹, amiben szimultán éltek erős színpadi hatásokkal, az utóbbira pedig a hosszúra nyújtott, didaktikus demokrácia-iskola, annak egyeztetése, hogy ki milyen üdítőt szeretne. A csoport másik darabja örökzöld: Adrian Mole történetét „magyarították” és játszották *A 13 és ¾ éves Molnár Adrián titkos naplója* címmel. Sue Townsend kamaszregénye ma is aktuális, bizonyos elemeiben még sokkal inkább, mint a magyar fordítás kb. negyed századdal ezelőtti megjelenése idején. Nyilvánvaló közhelypanelek sorakoznak a regényben a fogyasztói társadalom kapcsolatainkra gyakorolt – persze elidegenítő – hatásáról, de nem ez a lényeg, hanem hogy gyerekeinknek

⁹ Kár, hogy az országos találkozó gálaműsorán, Debrecenben, ahol készséges technikusok és ügyelő, színpadmester, vagyis teljes színpadi stáb segítette a csoportok munkáját, éppen ez a jelenet maradt ki – véletlen, pillanatnyi ügyetlenség, vagyis technikai ok miatt – a darabból. (KL)

van-e minderről érvényes mondandójuk, avagy nincs. A tardosiak játéka keveset tett hozzá, de működtek-hatottak a könyvből származó szövegpoénok. Zsűritársam ezt értékelte. Én sajnos kevésbé: ismertem azokat, lévén egykoron én is rendeztem előadást az Adrian Mole-történetből, rengeteg improvizáció és a közös dramatizálás folyamata után. Sokat is játszottam annak idején a gödöllői városi gyerekszínpad, egy-két poén nálunk is egy az egyben átment a könyvből a darabba. Most visszajöttek az emlékek, ezeket elő-re be tudtam volna mondani. A tardosiak mindkét előadása arany minősítést kapott.

Közbeiktatott dramaturgiai jegyzet: általában és nagy valószínűséggel állítható, hogy a közös dramatizálás improvizációi segíthetnek abban, hogy a csoport a saját képére formálja-formálhassa a kiindulási pontot nyújtó epikus alkotást. Ezt persze akadályozza, ha a cél az epikus alkotás színpadra állítása, ha az nem csak kiindulást jelent, hanem szándék szerint végállomást is. A szöveghűség bármilyen mértékű megjelenése ezt a folyamatot erősen akadályozza.

Ezüstös lett a nap két *Ludas Matyijából* a második, a tatabányai Váci Mihály Általános Iskola csoportjának előadása (rendező: Mátraháziné Domján Erzsébet). Ők is a Németh Ervin-féle forgatókönyv alapján dolgoztak. Tapasztalataim szerint ebből a szövegből ritkán sikeredik nézhető előadás, felesleges jelenetek és sok szerzői-dramaturgi modorosság van benne. A szokásos probléma: egyes csoportok levetett ruháját kínálják a szövegből-gyűjtemények, és valahogy ezek a ruhák nem passzolnak másokra. Könnyen lehet, hogy Németh Ervin mint adaptáló a saját csoportjával egykoron színpadilag ellensúlyozni tudta a szerző hibáit: ez másoknak ritkán sikerül. Jobb lenne elkerülni ezt a szöveget, és inkább saját megközelítéssel nyúlni az epikus anyaghoz (ha már mindenképpen ehhez akarunk). Avagy, ha ilyen nincs, akkor válasszunk mást, olyant, amiről van színpadilag érvényes gondolatunk, és inkább hagyjuk békén a Ludas Matyit! Nos, a tatabányaiaknak szerencsére volt néhány olyan megoldásuk, amivel elrugaszkodtak az adaptációtól, egy picit még a mesétől is: náluk legalább gyors volt az amúgy teljesen felesleges építész- és gyógyszerészképzés (Ludas Matyinak nem ezt a két szakmát kell tanulnia ahhoz, hogy becsapja, becsaphassa Döbrögít, hanem a mimikrit). A második verésnél afféle lázadás tört ki (nem igazán logikus, mert akkor nem kerülne sor a harmadik verésre), de az akciók többnyire színpadilag indokoltak voltak, humoruk is volt, és kidolgozták-kitalálták a mese végét is...

És volt még egy-két olyan szép vagy legalább színes pillanat, ami jól esett volna a délelőtti folyamán is... Közöttük kiemelkedik a környei Pityang csoport *Tél csengői csengenek* című játéka (rendező: Dr. Szemetiné Horn Bernadett). Valóban játék volt! Műhó az elején, ontja a gép. Ebből nem lehet jó dolog... És mégis: ahogy beteríti a színpadot a fehérség, úgy tölti ki a termet az igazi játékörm, ami a szereplők-ből árad. Kitűnő télköszöntőt láthattunk a tavaszban (április 3-án). Ünnepi (pillanatokat hozó) műsor volt! *Az Adj király katonát!* című előadás is ünnepi műsornak készült (rendező: Langner Kornélia és Petőné Novák Tünde). Szerkesztett játék, amelyben fegyelmezetten dolgoznak a szereplők, mozgatásuk rendezőileg kulturáltan történik: vonulnak a játszó, és ez a vonulás lett a műsor fő hatáseleme. Volt egy kitűnő énekeslányuk, és itt az ünnepi műsorokban manapság gyakori zászlólengetés sem volt zavaró. Érdekes beszélgetéstöredék a „szakmairól”: a zsűri nem bántotta az előadást (miért is tette volna?), jókat mondtunk. Kérdés a csoportvezetőtől: de akkor miért csak ezüstöt kaptunk? Igaz, semmi nem lehet elég jó, ha dicsér a zsűri, az sem... Hát azért, mert volt jobb! Volt néhány jóval erősebb hatású produkció a mai napon – szerencsére volt, mondanám (mint a fentiekből kiderül, főként a délutáni programban).

Bármennyire is jól pörög a rendezvény, de hosszú a nap: tizennyolc előadást láthattunk, utána szakmai megbeszélés, ahol a csoportvezetők jelentős része megjelent. Gratulálunk, Komárom-Esztergom megyeiek! Vannak olyan területek az országban, ahonnan három megye együtt nem tudott ennyi előadást kiállítani! A finomkodás helyett nevezzük meg ezeket: Somogy, Vas és Heves.

Ne, sorrendben haladok, bár előbb volt egy nappal, az utóbbival folytatjuk.

Heves megye

Zsűritársam kissé gyorsabban vezet Budapestről Eger felé, mint ahogy én biztonságban érezném magam, de kiváló társalgó. Valamit valamiért.

Április 2. – idén az első igazi tavaszi nap, gyönyörű napsütés; rengeteg fiatal utcákon, tereken.

Heves megye, hét csoport, öt településről. A megyeszékhelyről egyetlen csoport sem indult. Nekem ez botrány. Jó lenne tudni, hogy mi bajuk lehet az országos találkozóval. Azt elképzelhetetlennek tartom, hogy egy olyan méretű és olyan kultúrájú városnak, mint Eger, ne lennének gyermekszínjátszó csoportjai. Már csak azért is, mert a városban van színház és bábszínház, és van tanárképzés, ezen belül drámapedagógus-képzés is. Talán van olyan városi bemutató, ami fontosabb a csoportoknak? Ez nem lenne baj, sőt! De ezzel együtt a legjobbakkal még elmehetnének, illetve jöhetnének az országos találkozóra is. Pár évvel ezelőtt az egri alpolgármesterrel együtt nyitottam meg egy helyi, de országos szervezésű színjátszó rendezvényt. Szóba hoztam, hogy mennyire kevés (értsd nulla) egri csoport vesz részt az országos találkozó

helyi bemutatóján – a következő évben változott a kép. Aztán idén ismét a visszalépés: egri csoport még mutatóba sem volt a Heves megyei szemlén.

A művelődési központ (a „Bartakovics”) színházilag kezdetleges, de a gyermekszínházhoz még éppen megfelelő technikai adottságokkal bír. A teremben a szűk létszám ellenére sem kell úgy érezni, hogy halott rendezvényen vagyunk. És főleg akkor nem, amikor a gyerekek megjelennek fent.

Halmajugra még benne a műsorban, de nem jöttek. Van nyomtatott műsor: igényes kivitel. Két régi fotómat fedezem fel benne: egyik sem Heves megyei csoportról készült, hanem budapestiekről, mégpedig 2006-ban. A nevem persze nincs ott, ezt tudjuk, hogy az alkalmazott fotónál a szerzői jog mint olyan a nem létező kategóriájába tartozik (ha kérik, adtam volna fotót „ingyen és bérmentve” megyei csoportról).

Akik eljöttek: Sirok, Karácsond két-két csapattal, Abasár, Hatvan és Mátramindszent. Ők a megye.

Kapunk egy helyi zsűritagot, ezt sem mindenütt(!): színésznő, aki tanít is, éli mindkét pályának sok örömét és keserűségét. Az utóbbit is megosztotta a vendégekkel – az ebédszünetben a beszélgetésre is módunk volt. Nem mindenütt van így: remek helyen, a vár közelében lévő étteremben jó minőségű ebédet kaptak a gyerekek.

Fityfiritty csoport, Karácsond (ÁMK, Gönczy Pál Általános Iskola), Csalóka Péter
Kaposi László felvétele

A megyei szolgáltató intézmény (ami igazából intézmény nélkül maradt) igazgatóhelyettese nyit, köszönt: emberséges mondatokkal. Aztán persze elmegy. Házigazdánk, a rendezvény szervezője konferál is – egyébként korrekt, pontos munkát végzett, mind az előkészítés, mind a lebonyolítás alatt.

Hamar kiderül: akik eljöttek, azok elkötelezettek – a gyerekeknek, a tevékenységnek, a művészettel nevelésnek egyaránt. És ez látszik a minőségen. Nem mintha kiemelkedő lenne minden, de a résztvevő csoportok számához képest sok a jóból. Dehogy sok. Csak az a furcsa, ha van.

Ami kiemelkedő, az a Pafff Színpad, az egyik siroki csoport színpadi létezése. Rajnavölgyi Vilmos csoportja már tavaly is kiválót alkotott. Mintha természetes elem lenne számukra az a művi közeg, amit maga a színház jelent. Senki nem születik színpadra, csak legfeljebb mondják ezt a nagy tehetségekre. A színpadi kommunikáció, mint tudjuk, nem természetes kommunikáció, a valóságban nem kell úgy beszélni, hogy 30 méterre is értsék, nem kell úgy beszélni, hogy csak az ne lássa az arcomat, esetleg a szememet, akivel éppen beszélek, de másik kétszáz ember igen. Ezt tanulni kell, és ez a csoport az ilyen irányú tanulmányaiban előre haladott: ott tartanak, hogy élvezettel használják tudásukat. Két mesét is eljátszanak egyvégtében *Mondjad hát: széna!* címmel. Dramaturgiai hiba a kettő kötése, de előadás közben, mikor sodró erővel viszik a nézőt, akkor kit érdekel? Ráadásul pedagógiailag érthető is: mindenkinek kell, nem

is feltétlenül a szerep, hanem a feladat. Az, ami a fejlődést szolgálja: a próbatétel. És ezt meg kell adni, még akkor is, ha utána engesztelő áldozatot kell bemutatni a dramaturgia oltárán.

Szerencsés esetben persze nincs szükség a fenti áldozatra. Akkor éppen minden rendben van.¹⁰ Szerencsés esetben a téma kibír mindent: a nemek arányától, a játszóknak számától, tudásától, képességeitől, hétköznapi karakterétől függetlenül rugalmasan bármit tehetünk. Hát, ez igen ritkán jön össze! Többnyire jelentős engedményekre kényszerülünk, és ez így van, még akkor is, hogyha a gyermekszínházi jelesei régóta nem hozott anyagból dolgoztatnak, hanem ők a szabászok.

Az „aranyos” sirokiak mellett (másik csoportjuk ezüstöt kapott a *Röhög az osztály* című Karinthy-feldolgozásra) volt még két arany minősítés ezen a napon: mindkettő Karácsondra került. A *Csalóka Péter*-ben egészen jó volt az eseményeket nem kevés kárörömmel kommentáló kórus. A jelmezt, úgy tűnt, hogy a véletlen tervezte, tornacipőstől a mezítlábason át a csizmás emberig minden akadt. Voltak érdekes alakítások is: a bírót játszó fiú teljesítménye ilyen volt, talán csak az rontotta le a játékát, hogy erején és a teljesítőképesen felüli mennyiségben kapta/mondta a szöveget. Érdekes tévedés volt, színházilag más-képp lett izgalmas, mint ahogy szánhatta az alkotó, a lovat játszó, népi ruhába öltöztetett nagylány... A Tóth Józsefné vezetésével dolgozó karácsondiak másik játéka is hullámszó volt, de az említettél kiérlelt: *A kiskondás* Fodor Mihály által feldolgozott változatát vették alapul. A darab eleje sok ötletet és szerepváltást hozott: ahogy haladtunk előre, egyre inkább kifogytak az ötletekből. Látszott, hogy meddig jutottak el, pontosabban meddig jutott rá elegendő idő. Folytathatják a munkát, és a regionális bemutatóra feltehetőleg teljesen beérhet a darab...

A zsűr után ismét a szervező szól: megkeressük az egri kulturális élet irányítóit. Jó lenne kideríteni, hogy miért nincsenek egriek a megyei bemutaton. Ha nincs a városban gyermekszínház, akkor ajánljuk a segítségünket.

Csongrád megye

Két napra elnyújtott program egy szervezői csapda miatt. Az előző években meglehetősen sok csoport vett részt a Csongrád megyei bemutaton. A szervezők most is felkínálták a színházi csoportoknak, hogy válasszanak a két nap közül. Amikor a „mégsem jövünk” társulatokkal megfogyatkozott a résztvevők száma, majd annyira lement, hogy akár egy zsúfolt nap alatt is lebonyolíthaták volna a rendezvényt, akkor már nem akartak visszakozni, ugyanis a résztvevők közül többen már nem tudták volna átszervezni a másik napra a programjukat, az utazást, a szállítást, a csoportkísérőket. Így jól tagolt, kényelmes, ember-séges tempójú program lebonyolítására adódott lehetőség: az első napon két előadásblokk, a második csak egy, és minden blokkot követően külön-külön szakmai beszélgetés. A zsűri sem a hajsolt vadak életét élte, jutott idő például a hivatalos és a magánbeszélgetésre is. És ez jó volt.

Ára is volt a szervezés eme rendjének: nem volt fesztivál, annak még nyomelemei sem jelentek meg. Az egyes előadásblokkokat csak azok nézték meg, akik éppen szerepeltek azokban. Még az eredmények kihirdetése, ami másutt nagy népünnepély, gyerekbuli, az is nagyon prózaira sikeredett. Nem is lehetett a közönség előtt megdicsérni az egyes csoportokat, mert vagy egyszerűen el sem jöttek, vagy ha ott voltak, akkor sem biztos, hogy látták a másik blokkban szereplők játékát. A felnőttek átvették az emléklapokat, a minősítő okleveleket, tették ezt persze a maguk visszafogott módján... És ez így talán nem jó... Otthon, a csoport magányában, és nem egy fesztivál közönségének részeként, nem felfokozott várakozással, hanem a hétköznapi rutinjától tompítva még az elért eredménynek sem lehet annyira örülni. A szükséges levezetés/lecsengetés része is lehet az eredményhirdetés, és főként akkor, ha van hozzá egy kis buli. Vagy nagy buli. Míg a felnőttek „szakmaiznak”, addig működhetnek a szelepek, kiengedhetik a „fáradt gőzt”, levezethetik a feszültséget (szerencsére több helyütt így történt ez). És a felnőttek sem árt pár pillanatra kilépni a taposómalomból: nekik a fesztivál is munka, a csoportvezetés feladata nem ér véget akkor, amikor a gyerekek lejönnek a színpadról. Jól jöhet, ha megtapsolják az embert, ha kap egy kis elismerést, legalább itt, a hasonló érdeklődésűek közegében, a színháziak között, a megyei bemutaton, mert otthon egyáltalán nem biztos, hogy ezt megkapja majd. Vagyis otthon nem lehet átadni az ezüst minősítést. Az aranyat talán igen, mert annak kapcsán rögtön ott a tervezés, beindul a szervezés, hiszen megyénk a regionálisra...

A zsűri nem spórolt a minősítési fokozatokkal. Egy csoport esetében még annak is adott, aki nem kérte (kishitű volt a rendező: azt hitte, hogy nem minősülne a produkció). És lett végül a bronzok mellett hat ezüstminősítés és három arany is...

¹⁰ Sajnos az országos gálaműsoron nem volt minden rendben: sokunk várakozása ellenére gyenge napot fogtak ki a megyei bemutaton magával ragadó módon játszó sirokiak. (K. L.)

Tizenhat előadást láthattunk a híres-neves bagi gyermekszínházi csoport, a Fapihe vezetőjével, Fodor Mihály kollégámmal a Százszorszép Gyermekház kis-nagytermében (itt a legnagyobb, másutt pedig ez lenne a kamaraterem). Családias körülmények: előlről, a nézők felől mennek fel a csoportok, a technikai lehetőségek minimális színpadi igényeket képesek csak kiszolgálni. A méretekkel is gond van: ha olyan teret igényelne akár melyik csoport, amiben az előadás egyik pontján mondjuk 15-20 gyerek körbeáll, akkor azt a színpadon már nem lehetne megtartani, legfeljebb a nézőtér lebontásával.

A szervező, Hegedűs Jenő afféle mindeneként dolgozik: fogadja, segíti a csoportokat, konferál, foglalkozik a zsűrivel, nézi az előadásokat, belül a szakmai megbeszélésre, közben pedig – ki tudja, hogyan – még egyébirányú szervezői munkáit is intézi. Emberléptékű a ház, emberséges a szervezés – a fent részletezett, előre nem tudható állapotok miatti műhibával együtt.

Családias, kedélyes minden...

Az első erősebb előadásra majdnem egy napot kellett várunk. Ez a produkció egy kezdő, éppen hogy csak a vizsgán túl lévő kollégánál vezetésével jött létre. A gyerekek szóltak, hogy a tavalyi rendezői vizsgamunkát nem folytatná-e az egyébként gyermekét váró tanárnő (rendező: Polyákné Márta Krisztina). Folytatta. Sőt, azóta már másik darabon is dolgoznak. A minden szempontból kezdőnek számító csoport munkájában rendkívül érdekes volt, hogy elsőpró játékvágyuk és lendületük azért nem zárta ki azt, hogy a darabban saját problémáikra is reflektáljanak: azt, ami a civil létükben gond volt számukra, játékká tudták fogalmazni és oldani. A Fergeteges Hangulatfestők *A hetvenkedő süni* című előadását egyébként háromszor láttam: a regionális bemutatón és a debreceni gálaműsorban is. Egyre rosszabb formában került színre: és senki nem tett semmi rosszat, csak talán egy kicsit túlzigulták a gyerekek a dolgot, csak éppen egy picit siettek, és a tempójában különben is a befogadás határán mozgó előadást ez élvezhetetlenné és egyes részeiben talán befogadhatatlanná tette: az, ami a szegedi bemutatón még megtörtént, az Debrecenben már csak lejelzett akcióvá vált. Kár érte. Talán itt jelentkezett a csoportvezetői rutin hiánya: az is fontos, hogy miként tudom a játszókat valamelyest függetleníteni a körülményektől, hogyan tudom elérni, hogy a legjobb formájukat fussák, hogy ők maguk is tudatában legyenek a tempó és a ritmus színpadi fontosságának. De ezt nem lehet (pontosabbak vagyunk, ha azt mondjuk: ezt sem lehet) tanfolyamon megtanulni.

Rögtön a Kormos István verses mese után újabb költemény feldolgozását láthattuk: *Az ének a kőszívű királyról* című produkció, amely Pilinszky János művére épült (Grimaszok, Szeged, rendező: Kulik Szilvia) sok értéket hozott, és sok megoldatlan problémát is. Élő zenére dolgozott a házigazdák rokonszenves vegyes életkorú csoportja. Ez általában jó, de most úgy tűnt, hogy nem volt szerencsés megoldás: a hallott gitárjáték sajnos nem segített a csoportnak az énekek kezdésekor. Az előadás egészére jellemző volt a kiszámítottság, de ez nem mindig jelentett pontosságot is. Feszesség helyett eleinte görcsös volt a produkció. Később kilazultak a szereplők: ez jót tett, emelte a játék színvonalát. A kőszívű király figurája és a szerepre kijelölt fiú között szakadék volt, és ez végig ott is maradt. Amennyiben a király szerepe nem osztható ki jól, akkor nem kell ezt a művet választani. A megyei bemutatón egyértelműen védhető volt a rendezői tévedés azzal, hogy lázas betegen játszott a főszereplő, de a regionális bemutatón, Kecskeméten egészségesen sem lett jobb... Nem az övé volt a szerep, amivel persze próbált becsülettel megküzdeni... És szép képek, jelentéssel bíró mozgások voltak a produkcióban. Érdekes volt, hogy az összes együttes mozgást, képváltást a csoport legkisebb termetű tagja indította: elképesztő pontossággal dolgozott ez a kislány. Ha a mozgások precíz és minőségi kivitelezését akartuk látni, akkor – egy idő után ez egyértelművé vált – őt kellett nézni.

A makói kisiskolások, a Vadócok *Kalandozások* című játéka nem volt elképesztően újszerű. De minden elemében működött! Egyfajta klasszikus értékrendet tükrözött: fontos az, hogy a gyerekek közönség előtt, magukat felvállalva megszólaljanak, s ha már ezt teszik, akkor jó szövegeket is mondjanak. Például jó gyerekverseket. Mivel színpadon vagyunk, nem elég, ha megszólalnak, ezért mozduljanak is meg, váltsanak képeket, s ha lehet, akkor a képek és a mozgások is legyenek érdekesek. Azok lettek (rendező: Dr. Tamásné R. Nagy Klára – Kónyáné Miklós Erzsébet).

Vas megye

Hetet ígértek, hat lett belőle.

Bajó Éva gondos szervező. A megyei bemutatón most is minden és mindenki a helyén volt – könnyű neki, mondhatná az, akinek 25-30 csoportot kell fogadnia. Mondhatná, de nem lenne igaza: Szombathely jó gazdája a nyugat-magyarországi regionális bemutatónak is, ahol pedig sok csoport van. Szóval nem rajta múlik, hogy a megyeinek ennyire kevés a csoport. (Tavaly még kevesebb volt.) És köztük egyetlen szombathelyi sincs. Eger után most egy másik nagy(obb) városunk, egy megyeszékhely kapcsán láthatom azt, hogy bár ott kerül megrendezésre a találkozó, egyetlen helyi csoport sem vesz részt azon. És azonosság: ebben a városban is van pedagógusképzés, nevezetesen tanárképzés. És van jól működő bábszínháza,

újabb színháza is... Valóban ennyire nincsenek gyermekszínházi csoportok egy több szempontból is egészséges kultúrájának tűnő városban, vagy csak az országos találkozó nem érdekli, nem vonzza őket? (Őket: mindazokat, akik helyben egyidejűleg foglalkoznak gyerekekkel és színházzal-színházzal.) Esetleg valami szembenállás, aminek okát nem tudjuk, nem is sejtjük? Vagy valami másféle helyi hatásra kellene gondolnunk? A drámapedagógiának sajátos, helyi megközelítése a városban akár névhez is köthető... Valószínűleg köze van ennek a közömbösségnek ahhoz, hogy Vas megyei egyesületi tagjaink száma meglehetősen kevés... Jó, ne beszéljünk mellé: alig-alig akad tagunk ebből a megyéből, a Magyar Drámapedagógiai Társaság számára Vas megye fehér folt. Érdekes módon hasonló tapasztalatunk van az ország más területein is: azokban a megyékben, ahol kevés egyesületi tagunk van, ott kevés csoport vesz részt az országos gyermekszínházi találkozón. Érdekes, mert amúgy *drámapedagógiai* társaságként ez a két adat nem kellene, hogy feltétlenül szoros összefüggést mutasson: hiszen bőségesen lehetnek/vannak közöttünk olyanok, akik a dramatikus módszereket nem a színházzal kapcsolatban alkalmazzák. Az természetesen hihetetlen – ha így lenne, akkor sürgősen tenni kellene ellene! –, hogy egyetlen csoport sem foglalkozik gyermekszínházzal egy megyeszékhely általános iskoláiban...

Akik a csoportjukkal eljöttek ezen a napon, azoknak a pedagógusoknak szervezniük kellett, időt, energiát, pénzt kellett ráfordítaniuk: tették, mert fontos volt számukra. Egyetlen esetben sem éreztem azt, hogy a csoportvezetőknek saját maguk miatt lett volna fontos a találkozó: sokkal inkább a szolgálatról szólt ez a napjuk, a gyerekcsoportjuk szolgálatáról: ők fognak fejlődni azzal, ha kipróbálhatják magukat nagyszínpadon, ha látnak másokat játszani...

Az ország legjobb műsorközlője ezen a napon Szombathelyen dolgozott. Novák Edina profi kommunikációs szakember, aki alázattal szolgálta a rendezvényt: nem esett nehezére egészében látni azt, aminek ő maga csak egy része lett volna eredetileg, nem csak odáig terjedt a tevékenysége, hogy beszélt a csoportok képviselőivel, hogy információkat szerzett tőlük, majd közvetítette azokat számunkra, hanem foglalkozott azzal is, hogy hol és merre van a következő csoport: afféle színpadmester, összekötő, ügyelői szerepben is dolgozott. Nem maradt elegáns idegen – pedig tehette volna.

A zsűriben többségben a hölgyek: Szücsné Pintér Rozália és Kapornaki Rita. Velük egy évvel ezelőtt jó hangulatban dolgoztunk együtt az akkori Veszprém megyei bemutaton – örültem az ismételt találkozásnak. Ha már emlegettem a Heves megyei bemutatót: ott is hasonló volt az arány a hölgyek javára... Egyébként a másik három megyei bemutaton, amin részt vehettem, urak zsűriztek – kizárólagosan. Pedig hát alkotóként, csoportvezetőként sokkal több hölggyel találkozhatunk, a bírálók, véleményezők, tanácsadók oldalán mégis kevesebb. És így volt/van ez az országos találkozó előzsűrijében 4:1 arányban, és az országos gálaműsor meghívott szakmai vendégei között is: 3:1 arányban.

Köszöntőt a megyei önkormányzati hivatal illetékes titkárságának vezetője mond – rövid és hangulatos volt, és kell is ez a protokolláris elem a dolgok jelentősége miatt (ilyenkor néha még arra is van esély, hogy a „megnyitó-emberek” látnak egy-két előadást – és látják, hogy milyen jó, amit csinálunk; bár többnyire gyorsan továbbállnak).

A szelesteiek *A szegény ember szerencséje* című előadásukhoz (rendező: Mihály Péterné) egy kissé poros darabot találtak, ami *A makacs székely menyecske* című mesére épül. A férjet játszó fiú viszi az előadást (a többiek mennek-mendegélnek vele); egészen jól játszik, remekül beszél. Kár, hogy a jelmez és a világítás együttműködésével semmit nem lehet látni az arcából: a kalapja árnyéka végig takarja. Erre sem lehet gondolni otthon, amikor osztályteremben, a megszokott teremfényben próbál az ember, honnan is lehetne tudni, hogy milyen szögben és hol lesz majd a reflektor a nem igazán ismert színházteremben.

A csepregiek a *Szurkos kezű királyfiak* című előadást hozták (rendező: Németh Andrea). „Tévésített” keretbe helyezett történetet kaptunk. A produkció merev beállításokra épül, játék-játékosság nagyon kevés van benne, fegyelemből, igyekezetből viszont jóval több.

A bükiek a meszelést játszották a Tom Sawyerből. Maga a történet kiváló játéklehetőség. Az előadás a legtöbb elemében a lehetőségek alatt maradt: miközben feldúsult olyan elemekkel, amelyek nem kellenének bele, diszkótánc, és egy nehezen felelhető dalolás a végén. A történet korunk darabja is lehetne: hogyan jött létre Tom nagyvállalkozása, miként tanulta meg Tom az üzlet alapjait. És hogyan küzdött meg a bigottan üzletellenes Polly néniével. Voltak szép pillanatok is: sikeresen megoldott jelenet lett az első fiú átveréséből.

Ezen a napon, jelentem, nem úsztuk meg a *Dömdödömöt*. (Csendesen megjegyzem: ebben az évben az ország friss termésének negyedét biztosan láttam, de lehet, hogy többet is. Tavaly hasonlóképpen. Jelenem, nem kaptam Lázár-mérgezést. Pár évvel ezelőtt még váltották egymást a színpadon a Lázár Ervin-mesét játszó csoportok, újabban szerencsére kissé kevesebbet kapunk a sztenderdekből.) A rumi csoport előadásában (rendező: Bozi Jánosné) minden készen van, csak tálniuk kell. Egyetlen olyan helyzet

sincs, amiben ott, előttünk történne meg valami, csak felidézük a próbán tanultakat, a résztvevők éppen ezért helyenként kórusban mondanak olyan szövegeket, amiket kórusban vagy többen a dolgok, vagyis a szituációk értelméből fakadóan nem lehetne. Azt, hogy miért fogadják el az egymással acsarkodók hirtelen a Dömdödöm-féle halandzsát, azt most sem láttuk, csak hallottuk. Merthogy szokás szerint elmondták a megfejtést.

Fontos „diplomáciai” egyeztetés folyt a szünetekben. Ennek eredményeként a szombathelyi megyei művelődési központ megrendezi a regionális bemutatót. Gondot az jelentett, hogy nem kaptak hozzá pályázati pénzt, de a Magyar Drámapedagógiai Társaság „bevállalta” (saját költségvetéséből) a rendezvény anyagi támogatását, a fogadó intézmény pedig adja hozzá az infrastruktúrát és a személyi feltételeket. Halvány reményt jelent ez a döntés annak kapcsán is, hogy előbb-utóbb helyi hatása is lesz annak, hogy a megyeszékhelyen megnézhető egy sor kiváló gyermekszínjátszó előadás... És akkor lehet, hogy több csoport lesz a vasi találkozón. És lesz majd köztük szombathelyi is.

Most nem volt, mint ahogy arany minősítésű csoport sem akadt Vasban.

A XVIII. Weöres Sándor Országos Gyermekszínjátszó Találkozó debreceni gálaműsorának résztvevői

BolyaiSokk

Bolyai János Általános Iskola, Óvoda és AMI, Debrecen
Utazás a szempillám mögött
Csoportvezető-rendező: Deczki Klára

Teátrum-Kassai I.

Teátrum Alapfokú Művészetoktatási Intézmény, Szolnok
Gyere velem a vásárba (népi dalos együttjátás)
Csoportvezető-rendező: Szilágyi Etelka

Picit nem Art

Weöres Sándor Általános Iskola, Pápa
Tükröm, tükröm
Csoportvezető-rendező: Horváthné Árvai Mária

Nem Art Színjátszó Csoport

Weöres Sándor Általános Iskola, Pápa
Szívnapló
Csoportvezető-rendező: Tegyi Tibor

Abakusz Gyermekszínjátszó Kör

Béres András Művészeti Iskola, Debrecen-Mikepércs
Tavaszt hozó tüzet viszek
Csoportvezető-rendező: Nánási Sándor

Fintorgók

Fényi István Általános Iskola, Kaplony (Románia)
Felnőttél, vagy ott van mélyen a szívedben
Csoportvezető-rendező: Lászlóffy Csaba

„Andi Színjátszósai”

Rózsavölgyi Márk AMI Szécsényi Tagintézménye
Etűdök
Csoportvezető-rendező: Garamvölgyi Andrea

Teátrum-Kassai III.

Teátrum Alapfokú Művészetoktatási Intézmény, Szolnok
4:2 a félidőben
Csoportvezető: Váradi Éva
Az előadás rendezője: Váradi Éva - Szurdok Lili

KIMI-VMG 8/a.

Keleti István Művészeti Iskola, Budapest
Szeretek zsongani...
Csoportvezető-rendező: Mészáros Zsolt

Carpe Diem

Lendvai I. számú Kétnyelvű Általános Iskola - Szlovénia
Carpe Diem
Csoportvezető-rendező: Mess Attila

Nánai Apróságok

Várdomb-Alsónána Óvoda és Általános Iskola
A mi mesénk
Csoportvezető-rendező: Árváné Rácz Mária és Simonné Balogh Borbála

Fóti Kisfiókák

Németh Kálmán Általános Iskola és AMI, Fót
Mi történt Rátóton?
Csoportvezető-rendező: Kovács Éva

Buzaszemek Színjátszók

Kondor Béla Művelődési Ház, Budapest
Trápti, avagy nem az a csoda, ha megszólal a csirkecomb!
Csoportvezető-rendező: Buza Tímea

Vadócok

Makói Általános Iskola és AMI
Kalandozások
Csoportvezető-rendező: Dr. Tamásné R. Nagy Klára, Kónyáné Miklós Erzsébet

Csipet-csapat

a Nagybecskereki Oktatási Központ anyanyelvápolói
Vajdasági Magyar Pedagógusok Egyesülete (Szerbia)
Katinka és Julinka
Csoportvezető-rendező: Lukács Gabriella

Tekergők

Magyar Tannyelvű Alapiskola, Nyárasd (Szlovákia)
Ludas Matyi - „libaperspektíva”
Csoportvezető-rendező: Nagy Irén, Magyar Gaál Livia

Dömdödöm Színjátszó Csoport

Dr. Török Béla Óvoda, Általános Iskola, Budapest
Kő, papír, olló, avagy szabadulás a Hókirálynő fogságából
Csoportvezető-rendező: Szabó Csilla, Némethné Szele Krisztina

Apródok Gyermekszínpad

Diósgyőri Ady Endre Kulturális és Szabadidő Központ
Elvált szülők klubja
Csoportvezető-rendező: Szeszák Szilvia

Zsiványvár

Cilinder Alapfokú Művészeti Iskola
Kövek
Csoportvezető-rendező: Almássy Bettina

Turbó Csiga

SIOK - Beszédes József Általános Iskola, Siófok
A bűvös tükör, avagy Tilli Puffstadtban
Csoportvezető-rendező: Takács Tünde

Tűzmadarak

Fabriczius József Általános Iskola, Veresegyház
Kamaszságok
Csoportvezető: Ácsné Csáki Ildikó
Rendező: Ácsné Csáki Ildikó, Pozsonyi Fanni, Rácz Zsófia

Tavirózsa Színjátszó Csoport

Fekete Lajos Általános Iskola, Tardos
Órarend, avagy nem értünk rá tanulni, mert folyton tanítottak
Csoportvezető-rendező: Nagy Gábor

Mákvirágok

Zichy Jenő Általános Iskola, Sárszentmihály
Az égig érő fa
Csoportvezető-rendező: Bozai Éva

Fóti Figurások

Németh Kálmán Általános Iskola és AMI
Váratlan macskának váratlan a szőre
Csoportvezető-rendező: Kis Tibor

Mímelők

Talentum Szakközépiskola és AMI, Murakeresztúr/Marcali
Képben kép
Csoportvezető-rendező: Horváthné Zubor Andrea

színÁsz

Grácia Művészeti Intézet, Győr
„Szomjuzom, Mánittam, Szökömmeg”
Csoportvezető-rendező: Verebélyi Veronika

Galagonya Színjátszó Csoport

Magyarpolányi Művészeti Alapiskola
A Föld köldöke
Csoportvezető-rendező: Molnár Anikó

Fergeteges Hangulatfestők

Karolina Általános Iskola és AMI, Szeged
A hetvenkedő süni
Csoportvezető-rendező: Polyákné Márta Krisztina

Paff Színpad

Ország Kristóf Általános Iskola, Sirok
Mondjad hát: széna!
Csoportvezető-rendező: Rajnavölgyi Vilmos

Záróbeszéd

Csikos Sándor

Kedves Kollegák, Tanárnők, Tanár urak!¹¹

Kedves Gyerekek!

Itt a Csokonai Színház színpadán állva hadd idézzek fel néhány momentumot a debreceni színjátszás történetéből. A Batthyány és Szent Anna sarkon állt az a színház, amelyben Petőfit lelkesen ünnepelték, amikor megjelent a nézőtérre és a színpadon álló Prielle Kornélia énekelni kezdte megzenésített versét: „A virágnak megtiltani nem lehet”. Ebben a színházban állott színésznek Arany János, aki a debreceni Kollégiumból, a magyar kultúra fellegrájából professzorai legnagyobb megrökönyödésére a színi pályát választotta...

Ezen a színpadon a magyar színészet olyan nagyjai játszottak, mint Soós Imre, Ludas Matyi felejthetetlen alakítója vagy Latinovics Zoltán és Mensáros László. És most jó volt látni, hogy csillogó szemű gyerekek birtokba veszik a színpadot, jó volt hallani azt a semmi máshoz nem hasonlítható nézőtéri zsongást, ami betöltötte a színházat. Sok zsűrizésen vettem már részt, de fesztivált most volt alkalmam először végignézni. A zsűri tagjaival egyetértésben kijelenthetem, hogy ez a XVIII. országos fesztivál nagyon színes, sokféle műfajt felvonultató, értékes és színvonalas volt. Hallottunk alsó osztályosok, apróságok, fiókák által énekelt-játszott gyönyörű magyar népdalokat, népi játékokat. Igazán szívmelengető volt látni a szépen megvarrott ruhácskákat, jelmezeket. Láthattunk mesedramatizálásokat. Különösen tetszettek nekem azok az előadások, amelyek történetet játszanak el, ugyanis a játészó és a néző is a történeten keresztül viszonyul a darabhoz. Néhol szükséges lett volna következetesebb, szigorúbb dramaturgiai munka. Egy jól szerkesztett, feszes előadás mindig sikeresebb, mint amikor szívjóságból, a gyerekek miatt benne hagyunk jeleneteket. Azt a tanulságot szűrhetjük le, hogy csak nemes irodalmi anyaggal érdemes dolgozni.

¹¹ A szerző Jászai- és Kazinczy-díjas színművész, a Csokonai Színház tagja. A beszéd 2009. június 7-én hangzott el Debrecenben, a Csokonai Színházban, a XVIII. Weöres Sándor Országos Gyermekszínjátszó Találkozó gálaműsorának záró rendezvényén. (A szerk.)

A szerkesztett, több felől összeállított előadások akkor voltak a legjobbak, amikor nemes, irodalmi anyag megvalósításához érkeztek.

Öröndetes volt látni sok előadásban a díszletek, kellékek, jelmezek ötletes, szellemes használatát. Láthatóan segítették a gyerekeket színpadi munkájukban. Sok kreatív megoldást láttunk: mi mindent ki lehet fejezni egy kék szalaggal, lehet derékon dísz, lehet fejkendő, tánchoz szalag, patakot jelző víz. A pedagógusok láthatóan sokat dolgoztak a kifejező színpadi mozgással, térszervezéssel, koreográfiával. Kifejezőek voltak, nem üresjáratok, „a cselekvényt illesztették a szóhoz”.

Kedves Barátaim!

Kazinczy-év van, kétszázötven éve született nyelvünk megújítója. Ezt írja egyik epigrammájában:

Szólj, s ki vagy, elmondom. – Ne tovább! ismerlek egészen.

Nékem üres fecsegőt fest az üres fecsegés.

Íz, szín, tűz nagyon a borban, ha hegyaljai termés:

Íz, csín, tűz nagyon a versben, ha mesteri mív.

(Kazinczy Ferenc: Írói érdem)

Lépünk vissza a színház világába! Egy előadás akkor jó, akkor sikeres, élvezetes játszónak és közönségnek egyaránt, sajátos íze akkor van, ha különféle karakterek egyénien, tűzzel, azaz átéléssel vesznek részt a játékban. Nekem tetszettek azok az előadások, amelyekben a felsőbb osztályosok, kamaszok, saját problémáikat vitték színre. Ezek az előadások értékes pedagógiai munkát feltételeznek, hiszen a próbák során beszélgetésekből, a pedagógus és a gyerekek bizalmas, őszinte kapcsolatából áll össze az előadás.

Az értékelők nevében elmondhatom, köszönjük, hogy meghallgattak bennünket, sok jó szándékú vélemény és termékeny vita hangzott el. Azt hiszem, nem kell mondanom, milyen nagy a felelősségünk: milyen ifjúságot, milyen jövő nemzedéket, nemzetet nevelünk. Hiszem, hogy a kultúra mostani mélyrepülése után el kell következnie annak a korszaknak, amely megfelelően értékeli a humán műveltséget, és azok, akik ezt tudni fogják, nagy értéket képviselnek majd. Meggyőződésem, nem az a Magyarország van, amely a médiákban megjelenik, nem tragédiákkal, balesetekkel, botrányokkal teli, hanem van egy Magyarország, amelyben a nehézségek ellenére mindenki teszi a dolgát: az orvos gyógyít, a kertész fát ültet és a pedagógus tanít.

Nekem foglalkozásomnál és hivatásomnál fogva feladatom a szép magyar beszéd művelése. Mindenhol ömlik ránk a magyartalan, rossz hangsúlyozású beszéd. Hadd hívjam fel a pedagógusok figyelmét arra, amit Montágh Imre tanár úr mondott: „Beszédünk pallérozásán nem munkálkodhatunk eleget.”

Végezetül: öröndetes az a tény, hogy a szülők milyen áldozatot vállalnak azért, hogy gyermekeik itt megjelenhetnek. Sok esetben vállalták az oktatás, a ruhák, a kellékek költségeit. Ha hazamentek, köszönjétek meg szüleiteknek! És most tapsoljuk meg a szülőket! Tapsoljuk meg a tanárainkat is, köszönjük meg a drámapedagógusok áldozatos és eredményes munkáját! És köszönjük a Drámapedagógiai Társaság szervező munkáját is.

„Nemcsak feladat, hivatás is!”

Szörványszínjátszó jubileum Nagyenyeden, 2009. május 8-10.

Bakó Botond¹²

A „játék... királyi út nemcsak a fejlődés megismerésében, hanem a fejlesztés megszépítésében is.”
Huizinga, 1944

Dr. Demény Piroska egyik nagyszerű, a [nagyenyedi] Kollégium falain messze túlmutató kezdeményezése, hogy tíz éve kitalálta és elindította a szörványszínjátszást. Nem csoda, hogy ötlete termékeny talajra talált. „Nyelvében él a nemzet”, és Széchenyi időtálló gondolatához hozzátartozik, hogy a nemzet szörvány része idegen nyelvek szorításában is megpróbál úgy élni, hogy ragaszkodik ősi nyelvéhez. A kitartó főszervező, aki a nehéz pillanatokban is megőrizte mosolyát, Ratkó József szavaival toborozta évente az érdeklődőket: „Mindenhez van jogom, / hát játszom. / Fönről gyerekeknek, lentről / embernek látszom.” Az üzenet célba talált és mind többen jöttek az ősi iskolába „játszani”.

¹² Bakó Botond írása megjelent a kolozsvári *Szabadság* c. lap 2009. május 13-i számában, illetve a Diaszpóra Alapítvány weboldalán is (www.diaszporaalapitvany.ro).

Egy évtized története: Vita Zsigmond enyedi író szerint már 1676-ban (Apafi fejedelem korában) színi előadást tartottak a Kollégiumban. 1999-ben, főleg Fehér megyéből, kis létszámú csapatok, játszó kedvű tanulókkal felújították az ősi hagyományt. Ők voltak az első fecskék. 2004-ben két igen lelkes és hozzáértő anyaországi drámapedagógus személyében Kovács Éva és Kis Tibor Fótról, komoly szakmai támogatókra talált az enyedi diákszínjátszás. 2005-ben már tizenegy részvevő csapat mutatkozott be. 2006-ban, megjelent egy másik kedves támogató, Szabó Anikó, régizene-szakértő Kolozsvárról. Ekkor tizenegy iskola, tizenhat csoportja lépett fel a kollégiumi színpadra, köztük először a kiemelkedő testvériskolai kapcsolat képviselői, Soltvadkertről. Ugyanebben az évben Kötő József, enyedi vendiák, akkori államtitkár, az erdélyi színjátszás kiemelkedő tudója, ezekkel a szavakkal lépett be az ünnepélyes megnyitóra: „a magyar színjátszás otthonába jöttem”. 2008-tól az enyedi szórványszínjátszást a Tanügyminisztérium hivatalosan is elismert rendezvényei sorába emelte.

A jubileum éve (2009): Tíz éve együtt éljük át a gyermeki játszókedv és anyanyelvünk varázslatos pillanatait. Egy évtized alatt több mint 2000 gyermek (65 település diákjai) látogatta meg iskolánkat – mondja Demény Piroska bevezetőjében –, és kóstoltak bele e nagy múltú intézmény életébe, ismerkedtek meg Bethlen Gábor fejedelmünk szellemi hagyatékával.

A 16 jelentkezőből idén 15 csapat jött el, kb. 300 „játszó emberkével”, pl. Fótról is, akik két vezetőjükkel a szakmai fejlődés lehetőségeit, mintáit mutatták be.

A statisztika önmagáért beszél, de van itt valami, amit nem lehet számokkal kifejezni. A törekvések! Főleg a felkészítő tanárok következetes munkája révén az utóbbi időben sokat fejlődött, tisztult a beszéd, alakult a játék, a stílus.

Valaki „egyszemélyes motornak” nevezte az enyedi diákszínjátszó mozgalom XXI. századi reneszánsza kapcsán, de Piroska ezt finoman elhárítja. Többszemélyes vállalkozás ez, amelyben nagyon sokan segítettek, támogattak, bíztattak a nehéz pillanatokban is, például Szöcs Ildikó igazgató, aki most nem lehetett jelen soltvadkeri kiszállása miatt, áldásos tevékenységnek nevezte a szórványszínjátszást.

Fájdalommal vesszük tudomást, hogy Piroska tanárként elhagy bennünket, de ezentúl is számítunk részvételére, akár aktív szervezőként is. A csapattársak, Kónya Mária, Turzai Melán igazgatók, Gáspár Katalin, Szabó Márta tanárnők, Sándor Előd, Krizbai Jenő történészek és sokan mások rendszeresen segítettek. Az ő feladatuk, hogy jövőre folytassák a már kitaposott úton a régi hagyományt, mert ezt, nagyon sokan elvárják.

Ma még azonban tart a jubileumi bemutatkozás, amelyen ott vannak a hűségesek, például a magyarlapádiak hagyományörző műsorukkal (felkészítő tanár: Szilágyi Erzsébet), a szebeniek *Kőműves Kelemenné*-balladájukkal (f. t.: Benedek Edit), az igazfalviak *Igaz Anna lakodalmával* (f. t.: Jantó Ibolya), a medgyesiek *Az önző óriással* (f. t.: Kórodi Ildikó, Iszlai László), de mellettük megjelentek az újabbak, a meszebebről jöttek, bihariak, beszerceiek, szászrégeniek. Velük jelentősen bővült a kör és színesedett a bemutató paletta. A szindarabok megválasztása is fokozott igényességet mutatott, Benedek Elek *A hétszép-ségű királykisasszonyától* egészen Oscar Wilde *Az önző óriás* című darabjáig volt itt minden, ami elgyönyörködtette a közönséget. A szombati késő esti elemzés is a fejlődést mutatta, a színvonal emelkedését, és azt a tapasztalatot, hogy a hibáinkból tanulunk a legtöbbet. A két kitűnő főtí szakember már nemcsak tanácsokat adott, hanem méltó erdélyi vitapartnerei is akadtak. Mindez azt jelzi, hogy a „termés” tíz év alatt beérett Nagyenyeden.¹³

Befejezés sok tapssal: A vasárnap reggeli záró találkozás méltó volt a jubileumhoz. Demény Piroska szerint a „játszó emberek országában” egyedüli fizetőeszköz a taps. A tiszta szívből jövő tapstól és nevetéstől zengett az Örhegy alja, és beleremegtek az „üveghegyek” is... a sok csoda a hitetleneket is meggyőzte és a bizakodóknak újabb erőt adott. Kell-e ennél több? A csapatok a kialakult hagyománynak megfelelően mind díjazottak lettek, oklevelet és szerény ajándékot kaptak. Éltek az alternatív lehetőségekkel, történelmi sétát tettek a városban (Kónya Mária vezetésével), megnézték a Természettudományi Múzeumot és ismerkedtek az iskolával. A kézműves foglalkozásokon és a személyiségfejlesztő játékokban a kolozsvári és a nagyenyedi tanítóképzős hallgatók, a nagyenyedi diákok is aktívan segítettek. A tornakertben a tábor-tűz mellett, hangulatos énekszó hangzott.

Nem feledkezhetünk meg a támogatókról sem, akik nélkül nem valósulhatott volna meg a jubileum. A Communitas Alapítvány, a Bethlen Gábor Alapítvány, a Magyar Drámapedagógiai Társaság és a Nemzeti Civil Alapprogram, a dévai Corvin nyomda, a torockószentgyörgyi (Szakács Márta és Nimród), a ma-

¹³ A romániai magyar színjátszókat a kaplonyi Fényi István Általános Iskola csoportja képviselte a XVIII. Weöres Sándor Országos Gyermekszínjátszó Találkozó gálaműsorán, Debrecenben a *Felnőttél, vagy ott van mélyen a szívedben* című előadásával. Csoportvezető-rendező: Lászlóffy Csaba

gyarlapádi (Sipos Ferenc) tejfeldolgozó üzemek értékes adományai, a nagyenyediek V-VIII. osztályos közössége. Ők is megérdemelték a tapsot.

Epilógus: A szórványszínjátszás szervezése az iskola életének egy kis szelete, de egy nagy kísérlet az összefogásra, a megmaradásra, amit sokan elkülönülésnek vélnek. De lehet-e ezt másképpen csinálni? A gyermekszínjátékosok nagy csapata csak egy töredéke a szórvány gyerekseregnek. Játékuk egy múltó pillanatra, de elszórja a közönség sorai között a „kincset,” amit megtermett. A főtí Kis Tibor és Kovács Éva biztató búcsúszavai szerint „nemcsak feladat, hivatás is” – valóban tovább kell csinálni, és nem szabad feladni.

Mesevilág Léván

Kaposi László

Gyermek báb- és színjátékos csoportok fesztiválja (Léva, Druzsba Művelődési Ház, 2009. május 7.)

A határon túli magyar gyermekszínjátszás minőségét visszajelezni szakmai vendégként, zsűritagként nem lehet másként, mint a magyarországi színvonalhoz való viszonyításban. Tudva, persze, hogy ez a „mérés” igazságtalan, de mégsem kerülhető meg. Akkor sem volt megkerülhető a viszonyítás, amikor bizonyos tekintetben éppen jobb volt a külhoni magyar színjátszás, mint a hazai. Volt ilyen helyzet is: akkor rendre meg kellett állapítani, hogy lám-lám, kisebb területről mennyi minőségi munka érkezett, mennyivel több, mint itthon bármelyik megyéből...

Most nem ezt a helyzetet éljük: a határon túli magyar területek színjátszása jelenleg nem éri el a hazai csúcspontokat. De az átlag (és ez a fontos!) ott van, ahol a hazai.

Vagyis az átlagra nem lehet panasz: nézhető, vállalható, nem gyerek- és nem művészetellenes munkák születnek –, kevés érdekességgel, kevés izgalommal. Nincsenek erős produkciók, kiemelendő, felmutatandó pozitív értékek, olyanok, amelyek viszonyítási és tájékozódási pontot jelentenének a következő évekre is – és ez nem jó. Szakmai vendégként a jól szervezett – láthatóan minden elemében bejáratott, és ez is fontos: emberszabású, gyerekhez méltó – program egyes előadásainak megtekintése során nem is jelentett gondot számomra más, mint az, hogy a Dunamenti Tavasz nevű, ismert, nagy hagyományokra visszatekintő gyermekművészeti szemlére is javasolni kellett egy előadást. És melyik legyen az? Nem volt kiemelkedő, amelyik ezt egyértelműen, magyarázat nélkül megérdemelte volna.

A rendezvény remek koncepciója együtt kezeli a megjelenítéses művészetek köréből a gyermekek színjátékát a bábjátékkal: és ez jó. Egyes előadások esetében amúgy is nehéz lenne megmondani, hogy a két terület közül melyikhez tartoznak inkább, de a lényeg nem itt, hanem az eszközkezelésben van. Arra hívják fel a figyelmet egy zömében színjátékos előadásokat felmutató programban a bábosok, hogy vannak a teatralitásnak olyan tartományai, amelyek nem lehetnek idegenek a színjátékos gyerekek és csoportvezetők számára.

A lévai rendezvénye a határon túli magyar gyermekkultúra egyik gyöngyszeme: a szervezés egyes elemei is jó lenne, ha meghonosodnának a hazai, többnyire felmenő rendszerű művészeti fesztiválokon. Példának okáért ilyen az, hogy név szerint köszöntik a rendezvény elején az egyes csoportokat, rögtön tapsot is kapnak, alanyi jogon, tenniük sem kell még érte, és így is válnak el tőlük. A szervezési munka orosz-lánrészét a helyi, Juhász Gyuláról elnevezett magyar tannyelvű általános iskola munkatársai vállalták magukra. (Fontosnak tartjuk a rendezvény későbbi hazai támogatását!)

A rendezvény megnyitóját a szervezői-házigazdai feladatokat ellátó – egyébként kiváló oktatási intézmény – vezetője mondja: a szép szó és a játék ünnepe kíván lenni a Mesevilág Fesztivál programja. Sok a szakmai vendég, országos és még annál is szélesebb a figyelem: az összes csoport mellett persze őket is bemutatják. Teli a színházterem(!), a résztvevők azt érezhetik, hogy sokan kíváncsiak rájuk – ez is jelentőséget ad a napnak.

A házigazdák Skacok nevű csoportjának előadását javasolta végül az erre hivatott alkalmi testület a továbbjutásra: kitűnő élő zenét és szép jelmezeket használó, előadását színes képekben fogalmazó kezdő csoport és rendezője, Lészko Katalin számára a legnagyobb próbátételt a meglehetősen színpadellenes epikus anyaggal való közdelem jelentette. Az értékelők döntésükkel további birkózásra ítélték a rokon-szenves társaságot: a dramatizálási küzdelmeiket folytathatják a szlovákiai magyar nyelvű gyermekszínjátékosok és bábosok hagyományos, dunaszerdahelyi fesztiváljáig.

Megteremtett lehetőségek

Gyombolai Gábor

Több felkínált és kihasznált, valamint néhány kihasználatlan lehetőségről kívánok írni az alábbiakban:

- Elsőként személyes lehetőségemről a zsűrizésre, a 2009. évi Országos Diákszínjátszó Találkozó előadásainak végignézésére.
- Pécs városának és a szervezőknek – Bagossy Lászlónak és Tóth Zoltánnak – a jóvoltából az ODE (Országos Diákszínjátszó Egyesület) és a színjátszók számára megteremtett lehetőségről egy izgalmas és színvonalas fesztivál lebonyolítására illetve megélésére.
- A konkrét helyszínek által kínált feltételekről, mint lehetőségekről – avagy az adaptálás művészetéről.
- A csoportvezetők, rendezők által játékra kínált darab, szüzsé, játékhelyzet (mikor melyik) lehetőségről, amelyet hol kihasználnak a játszó, hol nem. Hol jól és jót „kínál” a rendező-csoportvezető, hol pedig nem, vagy talán félig...

Bizonyos szempontból későn ért utol Hajós Zsuzsa főszervező felkérése: ugyan, írjam már le, hogy szerintem milyen is volt a 2009. évi Országos Diákszínjátszó Találkozó. „Nem szükséges elemzés, csak foglald össze!...” Kösz! A jegyzeteimet, amelyeket előadásról előadásra szorgalmasan készítettem, már rég elkevertem valahová, az emlékek, talán épp a sok előadás miatt, ilyen távolságban bizony kezdenek öszszemosódni. „Legalább az előadás címeit, leírásait küld át!” – próbáltam menteni a menthetőt. Átküldte. És akkor most jobb? Nem jobb, mondom –, már késő! Aztán... aztán lapozgatom a műsorfüzetet, bámulok magam elé, emlékezem. Jobb? Igen jobb! Sorra nyílnak ki a kapuk, újabb és újabb emlékek, előadások, hangulatok, mondatok, gesztusok jutnak eszembe, törnek felszínre.

ODT, Pécs, 2009: először van lehetőségem végignézni az „országos” összes előadását, merthogy zsűrizek, először itt az ODT-n, ifjú titánként. Kaptam egy lehetőséget... Valamikor 1989-ben voltam először országos találkozón, Gödöllőn, azóta majd minden évben tanúja voltam a fesztiválnak. Volt, hogy játszóként, aztán technikai közreműködőként, kísérőként, szervezőként, később csoportvezetőként voltam ott, egy időben még ODE-elnökként is, de zsűriként eddig csak területi válogatókon működtem közre. Boldogan, de nem kevés bizonytalansággal vállaltam a felkérést. Hiszen régi drámatanár társaim, általam becsült és sokra tartott kollégák munkájáról, az általuk koordinált csapat adott pillanatbeli állapotáról kell visszajeleznem, véleményt mondanom –, hiába, kicsiny társadalom a miénk. Tartottam tőle, de aztán az események elsodorták ezt a félelmet. Fogalmam sincs, mennyire tudtam élni a felkínált lehetőséggel, a kósza visszajelzésekéből mégis arra következtetek, hogy ha nem is mindig értettek egyet velem és velünk, tüske talán senkiben nem maradt...

Pécs az utóbbi időben egyik fellegrára lett a diákszínháznak. Mikor néhány évvel ezelőtt az egyre nehezebb körülmények, a szervezés nehézségei, a játékra kevésbé alkalmas terek okán a diákszínjátszó társadalom elbúcsúzott Csurgó városától, Hajós Zsuzsa által új helyszín került képbe: Dombóvár. Dombóvár jó fesztiválhelyszínnek bizonyult, már az első találkozó is nagyon jól sikerült 2004-ben, de természetesen a kisváros nem tudta vállalni, hogy évente vendégül látja a diákszínjátszók színe javát. Akkor azonban még Veszprém segített, a páratlan években otthon adott az ODT-nek. Mikor aztán az elapadó helyi szándékok és források miatt az addigi „váltó helyszín” – Veszprém – is „kidőlt”, szükség lett egy újabb helyre. Nos ez a hely lett az akkor (2007) már az Európa Kulturális Fővárosa (EKF) címre pillantó és nagy terveket szövögető Pécs. Egy sokat próbált és egy lendületes, ifjú szervező (mindketten aktív csoportvezető-rendezők) állt össze, hogy több regionális találkozó megszervezése után országos találkozót rendezzenek. Bagossy László és Tóth Zoltán jól tette a dolgát, háttérrel szerveztek a fesztiválnak, találtak két, nagyrészt alkalmas helyszínt (a Szivárvány Gyermekház és egy általános iskola¹⁴), jól lobbiztak a helyi önkormányzatnál és vállalkozóknál, és összehoztak egy kiválóan együtt dolgozó csapatot. A két évvel korábban nem voltam ott, így csak az idei fesztiválból indulhatok ki: ennek alapján azt kell mondanom, nagy odaadással és profi módon bonyolították a programot, igazi lehetőséget teremtve a játszóknak a jó

¹⁴ 2007-ben a Horvát Színház és a Bóbita Bábszínház adta termeit az Ifjúsági Ház mellett. (A szerk.)

előadásokhoz és a különböző – majdnem annyira fontos – bulikhoz, találkozásokhoz. Csak remélni lehet, hogy mind a források, mind az önkormányzati lelkesedés szempontjából nem változik a helyzet 2010, az EKF éve után sem. Ami biztos: a szervezőkön nem fog múlni...

Gondolom, sokan ismerik azt az érzést, amikor egy diákszínházi előadás „állva hal meg”. Amikor valamiért az, ami előtte, akár csak néhány nappal is még működött, az nem akar működni, amikor nem találják a játszók a ritmust, amikor az előzetesen lendületesnek tűnő előadás kínosan lassúnak, tempótlannak tűnik, mikor a játszóhely hirtelen túl kicsi lesz vagy épp ellenkezőleg, szinte lötyögnek benne a játszók, nem találják a másikat, nem érzik a teret...

Az ám, a tér! Meggyőződésem, hogy a tér, illetve a helyre és adott időre szabás, adaptálás döntő az előadás sikere szempontjából. Pécsen három helyszínen voltak előadások, a Gyermekházban egy nagyterem és egy kamaratér állt rendelkezésre, az Éltes Mátyás iskolában egy tornatermet alakítottak át színházi térre – a lehetőségekhez mérten jól – csak úgy, mint a kazincbarcikai felnőtt fesztiválokon. A gyermekházi nagyszínpad fura mód a terem egyik sarkára épült rá, ezt toldották meg a szervezők kifelé, táncszőnyegekkel. A tér így is legtöbbször szélesnek hatott és nem mindig volt meg a kellő mélysége. Volt olyan előadás (*Keresztutak* – Szeleburdiák színpad; *Pernelle család* – KörTeliKör), amely ezt a problémát áthidalta, mert a közönséget hozta közelebb, körbe illetve félkörbe ültetve a nézőket. Jól alkalmazkodtak a térhez, ilyen jellegű problémája nem volt az előadásuknak. Nyilván ehhez mindig fel kell mérni a lehetőségeket, kérni kell, ha pedig nem megy másként, ki kell kényszeríteni azokat a körülményeket, amelyeket az előadás létrehozói elgondoltak. Ehhez határozottság, elszántság, jó értelemben vett „vagányság” kell, de megéri. Ugyanez nem sikerült több előadásnak: vagy a szélességet nem sikerült csökkenteni, és az adott teret bejátszani, vagy a színpad mélységének hiánya miatt szinte vonalban játszottak a színjátsszók.

XLmese, Budapest, Édes Anna; Irsai Hortenzia felvétele

Előbbire talán a *Kőműves Kelemenné* című előadás (GJG Színpad), utóbbira a *Pillanatképek egy bolygóról* című előadás (C11) lehet a példa. Viszont profi módon tudta használni a nagyobb tér adta lehetőségeket Mezei Gábor előadása (*Alíz csodaországá* – VMG-KIMI 11 d.), horizontálisan és vertikálisan is tagolva a teret. Szintén belakták a teret a *S.O.R.* című előadás játszóit (VMG-KIMI 11.d.), e szempontból sikeres volt az adaptáció. Jól sikerült ugyanez egy másik helyen, az említett iskolai tornateremből alakított játszóhelyen a *Létezők* (Adyák-KIMI színpad 12, Debrecen) című előadás stábjának, az ő kiváló előadásuk más szempontból is sikeres formaidőzítésről vallott, mindenki nagy kedvvel és pontosan játszott az egyébként összetett előadásban. Ugyanakkor ebben a térben játszották – teremfényben – pátszínpad jel-

leggel a *Holtvoltage* (Balatonalmádi Kéttannyelvű Gimnázium) című játékot. Ebben az esetben azonban nem teremődött meg az a szakrális tér, ami ehhez az előadáshoz szükséges lett volna. Lehet, hogy a neonok vagy a pást színpad, avagy a parketta miatt, nem tudom, de valami megakadályozta a regionális válogatón – információim szerint – még jól működő előadást abban, hogy hasson.

Különben is, több olyan előadásról hallottam – korábban nem láttam egyiket sem –, amely a válogatókon más formáját mutatta, és itt csalódást okozott az előzetes várakozásokhoz képest. Valószínűleg ez az a diákszínházi előadásokba kódolt rizikófaktor, melyet ismerhetünk, „itt és most összeállt”, de ha nem sikerül a következő helyen a teret jól kialakítani, nem jól használjuk a világítást, ha nem sikerül a megfelelő ráhangolás az előadás előtt, akkor nem jön létre ugyanaz a színház, amely esetleg előtte már megszületett. A kamaratér volt még az, ahol leginkább meg lehetett teremteni a legtöbb diákszínházi előadáshoz szükséges intimitást, közvetlenséget, a legtöbb előadás e helyszínen „a helyén volt”.

Persze volt olyan előadás is, amely Pécsen futotta a csúcsformáját. Konkrétan ilyen az egyik „aranyos” előadás, a *Piroska és a farkas* (Gulf Színpad), amelyről sok elmarasztaló kritikát hallottunk előzőleg, pedig a társaságnak jóféle játéklehetőség kínáltott fel...

Apropó, mit is ajánlott játékokra a rendezők egy része? Nézzük meg néhány előadás kapcsán!

Az ismert mesét (*Piroska és a farkas*) a rendezőként megjelölt Debreczeni Márton jó érzékkel nagyrészt „rábízta” a játszókra, akik a maguk képére formálták azt. Jól tették. Az egyik leghumorosabb, igen jóféle ötletekkel teletűzdelt, a teatralitást jól használó előadást hoztak létre, amely azonnal elnyerte mindhárom zsűritag maximális szimpátiáját, pedig tényleg nem kellett hozzá sok, ott, akkor színház született, talán azért, mert látszott a hatalmas játékkedv és a kreativitás. A mese apropóvá vált, hogy általa a családról, a szerelmi viszonyokról, „videoklip” korunkról beszéljenek humorosan és hitelesen.

Mesés történetet tárt elénk a Dombóvári Galéria csoport is, *Cigánymózes* címmel. Egyszerre foglalkoztak magukkal – egy fiatal fejlődéstörténete, felnövése állt a középpontban – és egyszerre foglalkoztak velünk, a társadalom, a tágabb közeg egyik legégetőbb kérdésével, hogy tudniillik milyen is cigánynak lenni ezen a tájon. Nagyon jó útnak gondoltam mindig is, ahogyan a dombóváriak előadást hoztak létre. Maguk képére formálták, átírták, „összeimprovizálták”, sajátos, több szálon futó eleggyé tették az előadásaikat, amelyeken mindig érződött az, hogy sajátjuk az anyag. Igaz ez még akkor is, ha idejükk előadásuk nem volt átütő, valami hiányzott belőle – legalábbis Pécsen, április harmadik hétvégéjén.

Egészen más a helyzet egy másik közösséggel, a budapesti Vörösmarty Gimnázium 11. d osztályával. Nos ebben az egy osztályban négy olyan előadás készült el, mely eljutott a pécsi országos fórumra (*Alíz csodaországába* – rendező: Mezei Gábor; *Don Juan Divatház* – rendező: Golden Dániel; *S.O.R.* – rendező: Papp Dániel; *214-es kórterem* – rendező: Pap Gábor). A VMG-ben megvan a lehetőség a sokoldalú képzésre, beszédtechnikát, színpadi éneket-zenét, mozgást is tanulhatnak a diákok. Mindezek mellett természetesen „próza” tanulmányokat is folytatnak.

Pap Gábor a kreatív zenei gyakorlatok tanára, rendező, évek óta különleges hangulatú előadásokat hoz létre. Hol jobban, hol kevésbé jól sülnek el ezek az előadások. Mindenesetre a benne résztvevők magas színvonalú zeneiséggel, sajátos és összetett líraisággal találkozhatnak a közös munka során. A tér egyedi és kreatív használata is jellemző ezekre az előadásokra. Akkor jók igazán ezek az események (a rendező egyik régi és közeli ismerősenek megfogalmazása szerint: „Papesz-féle örökök”), ha a résztvevők és a felkínált lírai alapanyag találkozása adekvát, és teljes mértékben a játszókról tud szólni a létrejövő előadás.

A szintén az osztályban tanító kolléga, Papp Dániel színháza szinte már önálló alternatív színházi stílusjegyekkel bír. Ő összetett színházi, belemenős munkát kínál a játszóinak, legalábbis a végeredmény felől nézve gondolom így. Golden Dániel az osztályban tanító következő drámatanár-rendező a Don Juan-történetet „hozta”, és azt szikráztatták össze egy mai, improvizációkból született történettel (csakúgy, miként a pápai Szeleburdiák színpad egy kortárs történetet Villon szövegekkel tett izgalmassá). Mezei Gábor előadására már a térhasználat kapcsán utaltam, itt annyit róla, hogy kivételes módon tud képeket teremteni, játszóinak lehetőségük van mozgásban beszélni el egy történetet, igen magas hőfokon. Négy ember, négy érdekes lehetőség a játszó számára. Csak remélem, hogy azok, akik ebből az osztályból színház közelében maradnak, megőrzik azt a merészséget, amit ezek a különböző műfajú előadások nyújtottak.

Egy újabb – sajnos kevésbé jól sikerült – kínálat: *Kövek a zsebben* – Fülke társulat. Ők egy írországi történetet hoztak, amely eredetileg sokszereplős. Ezt a játszó kétten oldották meg, nem kevés ambícióval. Lehetne itt a cél színházi gyakorlat, különböző figurák bőrébe való belebújás, de sajnos ehhez sem a történet, sem a tér, sem a hosszúság, és a játszó sem igazán alkalmasak. Erős aránytévesztéssel volt ez esetben dolgunk, nagy kár, hogy az alkotókkal a szakmai beszélgetésen sem találkozhattunk – elutaztak...

És a végére még egy előadás, még egy megteremtett lehetőség: Art Commandó Interaktív Színpad – *Me-se*. A miskolci csapat, kicsit már kifelé kacsintva a diákszínjátszó korból, egyik este (inkább éjszaka) utolsó előadásként örvendeztetett meg bennünket egy olyan produkcióval, amely bármelyik nyíltszíni, utcai fesztiválon, sokadalmon is megállná a helyét. Meséket meséltek, jól, ízlésesen, és bennünket, nézőket is bevonva, és nem berángatva! Belementünk, mert kedvesek voltak, mert hitelesen voltak jelen, szelíden, de kellő erőszakkal szervezték a közös játékot. Még meg is táncoltattak minket, és közben – nem mellékesen – elmesélték a meséket! Bérczes László, a zsűri legtapasztaltabb tagja a következő napi beszélgetésen külön hangsúlyozta, hogy nem hitte volna, miszerint éjszaka fél egykor, az általa néhány napja még nem ismert Hargitai Iván zsűri társunk kezét fogva, moldvai zenére, jókedvűen táncolni fog...

Megtörtént.

Sok, nagyon sok minden másról is lehetne még szólnom e találkozó kapcsán. A 26 előadás végignézésének sajátosságairól, a kísérő programokról, részletesebben az előadások esztétikai színvonaláról. Arról, hogy nem volt ott előadással idén Perényi Balázs, Vidovszky György, Lukács László sem, mintha kis generációváltás is lenne, a tanítványok tanítványai kezdenek mocorogni. Arról, hogy volt e különbség, úgy igazán, művészeti és nem művészeti kategória között, meg oly sok minden másról, de hát ez csak egy összefoglaló.

Remélem, hogy még sokszor, sokaknak adódnak jó lehetőségei a játékra, találkozásokra, igazi diákszínházi élményekre. Nekem idén megadatott.

Szeretetteljes szigorúsággal

beszélgetés Bérczes Lászlóval a XX. Országos Diákszínjátszó Találkozóról

Hodászi Ádám

Pár napja felkerült az internetre az Ördögkatlan Fesztivál programja. Van egy időpont, amihez az van odairva, hogy ODE...

Az a *Piroska*¹⁵ lesz, meg a *Völgyhíd*.¹⁶ Most indult a honlap, és nem volt még energiánk, hogy beírjuk.

Ezt a két előadást te választottad, gondolom, közel állnak hozzád.

Számomra hozzájuk kötődik a két legszebb, „legszínházibb” pillanat a fesztiválról. Az egyik a *Piroskában*, amikor a paraván fölött játszódik egy jelenet bábokkal, majd váltás, a paraván alulról félméternyit fölgöngyölödik, térdtől lefelé látunk valakit, akiről kiderül, hogy ő a nagymama, akit meglátogat Piroska. A nagymama túsarkú cipőben toporog, megáll, egyik lábával köröz, és finoman, elegánsan megkérdezi: „Arról van szó?” – minden tökéletesen pontos és frenetikus: az imént láttuk Piroska mamáját hetegni a szeretőjével, és most egy túsarkú cipő és egy női hang erre szolidan rákérdez. Ezután a narrátor közli, hogy világvárosban vagyunk, a róka és a farkas piros kabrióval száguldozik – és a semmiből pazar jelenet születik: megint egy láb térdtől lefelé, arra rárajzolva pár vonallal három-négy lakótelepi épület, körötte az iménti piros cipő „száguldoz”, benne ül két kicsi állatbábu...

A másik a *Völgyhídban*: Kispál-koncerten „vagyunk”, bömből a zene, a játszó az orrunk előtt csápolnak a mobiltelefonok fényével romantikázva, ez készíti elő azt a pillanatot, amikor a történet végén két mobiltelefon két főhőssé, szerelmespárrá alakul. Semmi mást nem látunk, csak a mobiltelefonok fényét, ezek zuhannak a völgyhídról a szakadékba. Ez vicces, és közben ártatlanságával, naivitásával akár könnyeket kicsaló jelenet.

Tudtam volna még választani az Ördögkatlanhoz, mert volt sok jó előadás a pécsi fesztiválon, de olyasmit akartam, ami számomra a diákszínjátszásnak igazi, jó példája. Az ember zsűritagként ezerféle dologra kell, hogy figyeljen, az előadás minőségére is, de arra is például, hogy mi az, amit pártolando útnak gondolok. Mármint a magam esze, ízlése szerint. Attól persze óvakodnék, hogy úgynevezett „megmondó ember” legyek, és szerencsére zsűritársaim is kerülték a kategorikus ítéleteket. Régen inkább jellemző volt ez: na, vajon mit mond a zsűri, hogyan „kell”, mi az egyetlen elfogadott trend... Én a saját személyiséget tudom csak adni, és tőlem idegen a „megmondás”. Egyébként is hiába mondd meg, hogyan kell szerinted, az a másik ember úgyis a maga személyisége szerint fog cselekedni. A diktatórikus

¹⁵ Gilf Kör: Piroska és a farkas, rendező: Debreczeni Márton

¹⁶ PISZT Janus Társulat: Völgyhíd, rendező: Tóth Zoltán

rendező-tanároknál hiába utalok arra, hogy jó lenne a diákok véleményét, kreativitását stb. figyelembe venni, őket mindez nem befolyásolja. Nem véletlen, hogy a szakmai beszélgetésekre éppen ezek a tanárok nem szoktak eljönni. Ez a legkínosabb és legnehezebb helyzet zsűritagként: ott ül néhány megszeppent alkotó, a diákok – és nincs jelen a rendező-tanár. Szeretnénk szeretetteljes szigorúsággal beszélni egy-egy előadásról, mégis az az érzésünk, hogyha mi most pontosan megfogalmazzuk, amit gondolunk, akkor igazságtalanul azokat sújtjuk, akik ott ártatlanul megjelentek, és akik az önmegvalósító tanár végrehajtó bábjai.

Mennyire egyezett a véleményed a zsűri másik két tagjával, Gyombolai Gáboréval és Hargitai Ivánéval? Mennyire hangoltátok ezt össze a szakmai megbeszélés előtt?

Igazán nagy véleménykülönbség nem volt köztünk de a megbeszélések előtt nem egyeztetettünk semmit. En ezt nem bántam, mert így legalább nem kozmetikáztuk a véleményünket a diákok előtt. Ugyanazzal a kíváncsisággal fordultunk egymás felé, mint a hallgatóság felénk. De egy dolgot hozzáteszek, tudva persze, hogy mindig hasonló a helyzet: nekünk, zsűritagoknak nincs ilyenkor egy lélegzetvételnyi időnk sem, rohanunk egyik előadásról a másikra. Ez nem panasz, a zsűritag a pénzéért dolgozzon meg, de ilyen töménységen talán még sose kaptuk az „élményt”. Idézőjelbe teszem, mert így legfőbb élménnyé maga a rohanás válik. Igyekeztünk úgy beülni az aznapi utolsó előadásra is, mint az elsőre vagy a harmadikra, ugyanazzal a nyitottsággal, kíváncsisággal és frissességgel. De hiába határozod ezt el, nem tudod megtenni. Az utolsó este utolsó előadásánál¹⁷, utólag azt gyanítom, picit talán igazságtalanul szigorúak, de már élőholtak voltunk.

alávaló _színpad, Győr, Éntő Műtárs; Papp Gergely felvétele

Hogy volt ez régebben? Sokadik alkalommal voltál zsűritag a fesztiválon.

Legelőször valamikor 1980 körül kerültem az országos diákszínházi fesztiválra, akkor ártatlan, mit sem sejtő tanárként életem első „előadásával”, ami valójában egy besikerült ünnepi műsor volt. Ez Csurgón történt, az volt akkoriban hagyományosan a fesztivál színhelye. Utána is bekerültünk néhányszor a csapattal az országos döntőbe, vissza-visszajártam tehát. Van olyan élményem is, hogy a Film, Színház, Muzsika újságírójaként vettem részt, és van olyan, ebből van most már a legtöbb, hogy zsűritagként voltam jelen. Mindig ezt a fajta töménységet tapasztaltam, színház napi 24 órában. Ez jó. Itt most 26 előadást

¹⁷ Radnóti: Makacs, rendező: Bethlenfalvy Ádám

láthattunk, persze csak a zsűri három tagja. A művészeti és nem művészeti iskolák produkciói együtt „versenyeztek”. Három nap alatt mindezt kíváncsian végignézni, majd többórás koncentrált megbeszéléseket tartani – ez lehetetlen. Ha csak ennyi idő van, azaz ennyi pénz van a fesztiválra, akkor az előválogatóknak szigorúbbnak kell lenniük. Húsz előadás esetén arra is lett volna lehetőség, hogy a diákokkal, rendezőtanárokkal ne csak hivatalos megbeszéléseken találkozassunk.

Mondtad, hogy tudtál volna még jó előadást választani az Ördögkatlanba. Mely előadások tetszettek még?

Mindenek előtt azok, amelyek a debreceni Ady Gimnáziumból és a budapesti Vörösmartyból érkeztek. Azt gondolom, ez a két legerősebb műhely. Itt nem jellemző az, hogy önmegvalósító drámatanárok a diákokat belekényszerítik saját, korábban meg nem valósult nagy „művészetükbe”. Ez úgy igaz, hogy közben akár Mészáros Tibi Debrecenből, akár Mercs János, akik még tapasztalatlanok ebből a szempontból, akár a Vörösmarty Gimnázium már tapasztalt tanárai, Golden Danitól Mezei Gáborig, igazából mégis csak meghatározzák a csapatot. Felismerhetők az előadásaik: tudni lehet, hogy például az a fajta színház, amiben az élőzenének, a ritmusnak, a verseknek, a töredékekből összerakott, mozaikszerű szerkezetnek hangsúlyja van, valószínűleg Papp Gáborhoz kötődik.¹⁸ Felismerjük a tanár keze munkáját, miközben a diákok kreativitása uralja az előadásokat. Ezzel szembeállítva megemlítem például a Balatonalmádiból érkezett csapatot,¹⁹ akik nagy hittel és odaadással csinálták a dolgukat, de olyan érzésem volt, hogy csak végrehajtói egy tanári akaratnak. Ilyen színház is van, úgynevezett rendezői színház, ahol egy karizmatikus rendező meghatároz szinte mindent. De ahhoz karizmatikus rendező is kell. Ha a közepes szintet el nem érő szöveg és rendezés uralja a terepet, akkor az a gyanúm, hogy ott a diákok nem nagyon lettek megkérdézve. Illetve nem is megkérdézni kell őket, hanem olyan helyzeteket teremteni, gondolom én, amelyekben az elemi kreativitás, ami azért minden tizenévest, de legalábbis többségüket jellemzi, utat kap. A műhelyekről beszélve meg kell említeni még a Hetényi Gimnáziumot, úgy tapasztalom, hogy ott is komoly, elmélyült munka folyik. Ennek lenyomata volt Pécs Zuti Krisztián előadása.²⁰ Ugyanakkor olyan valahai műhely, mint a szentesi, én legalábbis úgy tapasztalom, megszűnni látszik. Most egy összedobált etűdsorral szerepeltek. Nem az a baj, hogy nem volt jó az előadás, hanem hogy egyértelműen látszott, nagyon kevés munka van mögötte.²¹ Régebben onnan két-három-négy előadás érkezett, egyik jobb, másik kevésbé jó, de érződött, hogy komoly műhelymunka folyik a Horváth Mihály Gimnáziumban.

Mi jellemzi a jófajta műhelymunkát, és ebből következően a jófajta diákszínjátszást?

Eszembe jut a Vörösmartysok *Don Juan* előadása,²² ahol a játszó elsősorú törekvése az volt, hogy tizenéves pimaszsággal, a felnőttek komolykodását kinevető szemtelenséggel és humorral, még hozzá pofátlan humorral, idézőjelbe tegyenek dolgokat, amiket mi, úgynevezett komoly felnőttek nem mernénk megtenni, és amikre nem mernénk rákérdezni. Ez a bátorság persze nem csak a Don Juanra jellemző, ezt általában is a diákszínjátszás elemi mozgatójának tartom. Nem arról beszélek, hogy bármit is komolytalanul kellene csinálni, de ha hiányzik annak a 15-16 éves embernek a világlátása, ami mégis csak más, mint a 40-50 éves felnőtté, akkor valami lényeges vesz el. De miközben hangsúlyozom ezt a pofátlan, szemtelen szellemességet, kifigurázást, akár a pátoszt nevetségessé tevő egészséges tinédzser szemléletet, azt is hangsúlyozom, hogy ebből nem következhet trehánytság, „ahogy esik, úgy puffan”-szemlélet. És bizony találkoztam ilyenekkel is. De inkább pozitív példát mondok: az Adyáknak volt az *Elöttem az élet* című regényre épülő előadása²³ és abban egy epizód, egy jelenet a Három nővérből. Elképesztő pontosságra volt szükség, csak ez tudta a jelenet frenetikus humorát megteremteni. A játszó hihetetlenül koncentráltak, miközben jól pofán csapták a rosszul értelmezett csehovi pátoszt – és közben fetrengett mindenki a röhögéstől. Az nem igazán áll hozzám közel, de mégis elfogadom, és tulajdonképpen értékelem, amikor megfelelő színvonalon hagyományos színházcsinálás történik a diákszínházban. Amikor például színpadra írt műveket, közsínházakat imitáló módon megvalósítanak. Erre példa a *Pillanatképek egy bolygóról*²⁴: minőségi munka, amiben egy tekintélyes múlttal rendelkező, nagy tudású színházi rendező megvalósította saját elképzelését, de nekem az az érzésem, hogy sem a játszókat, sem a nézőket nem szólította meg, a jelen idő kiszivattyúzódott valahogy, és színházat láttunk a hetvenes évekből.

¹⁸ 214-es csoport: 214-es kórterem, rendező: Papp Gábor

¹⁹ Balatonalmádi Gimnázium: Holvotomiglan, rendező: Kovács Gáborján

²⁰ XLMese: Édes Anna, rendező: Zuti Krisztián

²¹ HMG tizenegyedé: Da!, rendező: az osztály

²² VMG 11/d: Don Juan Divatház, rendező: Golden Dániel

²³ Adyák-Kimi Színpad 12: Elöttem az élet, rendező: Mészáros Tibor

²⁴ Pécsi Művészeti Gimnázium: Pillanatképek egy bolygóról, rendező: id. Bagossy László

Mindenképpen közel áll hozzám a konkrét társadalmi problémák személyes megszólaltatása, ami vagy olyan műveket szülhet, amiket a csapatok maguk írnak a próbákon, vagy olyan, jó értelemben kifacsart szövegek jönnek létre, amikben apropónak használják föl szerzőket, és így vagy úgy, de saját életük, életünk fájó konkrétumait hozzák elő. Ilyen volt például a pápaiak előadása,²⁵ amibe egy fiatal pápai költőnek és Villonnak a szövegeit keverték, és így mutatták fel egy mai tizenéves kálváriáját, egy elesett, margóra került fiú sorsát. Vagy ott volt a *Cigánymózes*,²⁶ ami a kirekesztettséget állította középpontba. Mindkét esetben szerettem a problémafelvetést, igaz, kicsit idegenkedtem a didaxistól. Az mindenképpen közelebb áll hozzám, amikor akár sután, dadogva, de saját eszközeiket keresik, és nem azt próbálják ellesni, hogy csinálják a „nagyok a nagyszínházban”. Ez utóbbira példa két tehetséges srác előadása: *Kövek a zsebben*.²⁷ A két „színész” azt próbálta utánozni, amit a tévében, moziban látunk, és amit profi módon abszolválnak az amerikai filmek. De hát ennek mi köze a diákszínházhoz?!

Art Commandó Interaktív Színpad, Miskolc, Mese; Szabó Mátyás felvétele

Van, hogy a díszlettel, a jelmezzel is hasonlítani akar egy előadás arra, amit a tévében, a színházban látnak.

Amikor a kétségbeesés akár egy osztályt, egy csapatot, egy társulatot a tanárral együtt az első pillanatban elkap, hogy hogyan építsük föl a völgyhidat vagy egy világvárost – akkor sok minden eldőlt. Az jó, ha az első kétségbeesés után vállat vonnak, és azt mondják: na, akkor nézzük meg, mi van körülöttünk, mi van például ebben az osztályteremben. Hogyha ezt a helyzetet nem akadálnak tekintik, hanem a fantázia terepének, akkor szédületes dolgok születhetnek. A debrecenieknek volt egy sokféle etűdből összerakott, ingatag színvonalú, de remek jeleneteket fölmutató előadása,²⁸ amiben a szereplők egy-egy ócska, kidobott billentyűzetet raktak maguk elé és egy ritmusjáték született meg, ahogy a billentyűket ütögették.

²⁵ Szeleburdiák Színpad: Keresztutak, rendező: Németh Ervin

²⁶ Galéria csoport: Cigánymózes, rendező: Hajós Zsuzsa

²⁷ Fülke Társulat (Márton Kristóf, Benkő Bence): Kövek a zsebben

²⁸ Adyák-Kimi Színpad 12: Létezők, rendező: Mercs János

Nincs olyan fiatal, aki, mindegy milyen okokból: hogy háborúsdit játsszon a képernyőn, hogy e-mailt küldjön, dolgozatot írjon vagy chaten szerelmet valljon, szóval nincs olyan, aki ne ülne naponta a billentyűzethez. És most ott van előttünk az, ami egyszerre személyes és egyszerre a legeslegszemélytelenebb dolog – már nem csak ritmusjátékot látunk, hanem vallomást arról a világról, amiben élünk. Kellett hozzá tíz kidobott billentyűzet a szemétből.

A semmiből színházat csinálni, talán ez volt a legerősebb élményem. Ez volt az, amit én, úgynevezett profi, leginkább irigyeltem a fiataloktól. Színházban dolgozom, tapasztalatból tudom, néha heteket agyal az ember, és nem jut célba, aztán egyszer csak itt van az orrom előtt egy pofonegyszerű dolog, legfeljebb „ellopni” tudnám...

Van még olyan az elmesélteken kívül, amit még „ellopnál”?

„Lopni” szabad egyfelől, másfelől meg nem lehet. Azért mondom, hogy szabad, meg nem lehet, mert a megoldást elszedhetem, és az nem bűn, de azt az utat, ami a megoldáshoz vezetett, nem tudhatom bejárni. Volt a Mese című egyszerűcske előadás (Art Commandó Interaktív Színpad: Mese, rendező: Szeszák Szilvia), a közönséggel játékos kapcsolatot teremtve meséltek el egy szimpla történetet az ördögről, ami attól fénylett föl, hogy valóban tudtak játszani velünk. Ilyet láttunk már, persze. De az a legfőbb kérdés, hogy meg tudod-e jól szólítani a nézőt. Merthogy a nézők 90 százaléka, közülük tartozom én is, irtózik attól, hogy őt bármire késztetik, bármit akarnak tőle. Izgul, hogy ne ő legyen a kiszemelt. De ha azzal az emberséggel, természetességgel és esetlenséggel közelednek hozzá, ahogy ez a csapat csinálta, még az is megtörténhet, hogy én, aki a legutolsó vagyok, aki erre vágyok, már szinte azon izguljak, hogy engem is valahogy bevonjanak a játékba. Ezt a közvetlenséget és természetességet például nagyon szívesen ellopnam, de hogyan? Ők nyilván olyasfajta csapat, olyasfajta együttléteik vannak, amiben ez a létezés magától értetődő.

Látványlag nem szakmai kérdéssről beszélek: emberség, közvetlenség, a másik szeretetteljes megszólítása... De ezek számomra a színházhoz és persze az élethez tartozó fontos kiindulópontok. Azt remélem, zsűritagként is ezeket tudtam a magam módján érvényesíteni.

(Hajónapló Műhely 7.)

Azonnali visszacsatolás

– válogatás a fesztiválon készült rövid kritikai írásokból –

Galéria Csoport: Cigánymózes

A *Cigánymózes* című előadás a lázas keresés színháza, az önmagát és világát megkérdőjelező ember kiáltása. Ránk zúdítják azt a kérdésáradatot, amely felgyülemlett bennük, de a fő kérdés, amely alakítja a történetet, az identitás mibenléte. A legfőbb probléma: megválaszolni, hogy ki vagyok én. Pusztán a koordináta-rendszer egy pontja vagy individuum? Mitől lesz az, aki vagyok? A fogantatás pillanatában már minden eldőlt volna? Vagy olyanná alakítom önmagam, hogy a tükörben látott képemmel maximálisan elégedett lehessenek? A feszült csendben a színpadról tanácstalan arcok merednek a nézőkre, akik ugyanekkora kétellyel tekintenek vissza.

A történet főhőse Mózes, egy cigány származású egyetemista fiú, aki halála előtt végiggondolja, hogy ki is ő valójában. A vég előtt gondolatban visszatér a kezdethez, a faluba, ahonnan elindult. A kúthoz, amely egyszerre a születésnek és a halál-nak is szimbóluma. Felidézi gyerekkori emlékeit, szerelmeit, a helyet, amelyet egy csapásra maga mögött hagyott. Anyja mindent megtett, hogy fiának jobb életet biztosítson, és hogy semmilyen szálon se kötődjön a közeghez, amelyből származik. Megrendítő az anyát alakító lány monológja, amelyben arról beszél, hogy mennyire reménykedett abban, hogy fia elfelejti őt is. A cigányság ebben az előadásban nem etnikai kérdéseket vet fel. A cigány szót ki lehetne cserélni négerre, zsidóra, magyarra, kék szeműre, vörös hajúra, heteroszexuálisra, homoszexuálisra, gazdagra, szegényre stb. Mindezek meghatározzák származásunkat vagy a természettől kapott identitásunkat, és egyben le is határoznak minket.

A szereplők koncentrált játékkal végig hitelesek, az olykori szövegtevékenységek ellenére is. Az első perctől beszippantanak a világukba, és magukkal ragadnak. Mózes alakja kiemelt figura, a többiek pedig olykor különálló szerepet játszanak, olykor egységbe olvadva kórusként vitáznak Mózesrel. Összességében lényegtelen egyéni teljesítményeket értékelni: a csapat egyben alkot egy egészet. Mintha egyszerre lélegeznének, együtt léteznek, szimbiózisban. Ezt csak olykor törik meg apró momentumok, ilyen például az előadás elején lévő éneklés, amely bár nagyon szép, nem tud a jelenet szerves részévé válni. (...)

Mózes szeretné elhinni, hogy ő a bibliai Mózes, aki kettéválasztotta a tengert, és kivezette népét a rabságból, de a többiek közlik vele, hogy ő csak Cigánymózes. Az önmagáról alkotott idea szertefoszlik, s az egyénisége ismét megkérdőjeleződik. Ezzel a momentummal felvetődik a legkínzóbb kérdés: fontos vagyok-e egyáltalán? Ki mondja meg? Isten? Hiszen végül úgymint mindenki meglátja a sarokban a halált.

Kelemen Kristóf

(...) Mózes sorsában benne van népének felemelkedési lehetősége, de halálával mindez meghiúsul. Mózes története leképezi a cigányság problémáját: a beilleszkedésnek vagy az identitás megőrzésének kérdését. Az élet elindulása, a születés, az utca elején elhelyezkedő kút, és a halál ugyanaz a kút, az újrakezés, a tiszta lappal indulás motívuma. Hajós Zsuzsa rendező ezt a sokrétűséget dolgozza össze egyetlen előadássá, amelynek világában biztonságosan mozognak az előadó diákok. (...)

A nyitóképben különböző magasságú székek, kik az élet magaslatain, kik a völgyekben: a díszlet egyszerű és szimbolikus. A diákok magabiztosan használják, és jól illeszkedik a statikus, beállított jelenetek formavilágához. Erőteljes képek, mély mondanivalóval megtöltött jelenetek követik egymást, az egész előadáson látszik, hogy a diákok saját gondolataikat viszik színre, átérezve a probléma fontosságát. Hosszú, elmélyült próbafolyamat eredménye a darab, összeszokott, együtt dolgozni tudó társaságot látunk.

A jelenetek általában vagy a jelenben érnek véget, vagy utalnak a jelenlegi helyzetre. A váltásokat zenei betétekkel vezetik át – az énekes lánynak nagyon jó hangja van. A rapjelenet viszont nem az előadás legerőteljesebb pillanata. Az általában jellemző feszült koncentráció veszít erejéből, néhányan kiesnek a szerepükből és „civilben”, ijedt szemekkel néznek a közönségre. Nem tudnak azonosulni a laza rapper típusával, feszültek maradnak. Az előadás szereplői nagy intenzitással dolgoznak, függetlenül attól, mekkora szerepük van a játékban. A kamaszok identitáskeresését tematizáló jelenetek, az első szerelmet, a családban elfoglalt helyet megjelenítő részek személyesebbek, érezhetően közelebb állnak a szereplőkhöz. Talán éppen ez az oka, hogy a gyermekének jót akaró, de csemetéjét közegéből kiszakító anya monológja nem elég hiteles (...)

Totobé Anita

Art Commandó Interaktív Színpad: Mese

„Elmélyült a figyelem? Akkor kezdem.”

A „Kajánkodjunk együtt!” mottóval lehetne fémjelezni az előadást, mely a vásári komédiázás szintjén avat be Pesta bácsi, avagy az eladott lelki, pástorsipkás Johnny Bravo életének kulisszáiba. Az ördög mindig lesben, egy-két kéjenc vicc örökké a tarsolyban, sőt, még az arany is diadalmaskodik, besöpri az erkölcsi győzelmet a történet végére.

A recept a régi: zsémbes, rikácsoló vénasszony, annak világ-szép leánykája, ténsasszony a bővérű fajtából, egy férfikedvtől duzzadó pokolfajzat és szintén kiéhezett ördögné, egy hetyke juhászbojtár és a varázsanalfabéta moderátora mindennek. Megcsalom, megkettýintem, lefizetem, leütöm – lényeg a minden udvariasságot mellőző ormótlanság. A rendező, Szeszák Szilvia darabválasztása tapsot érdemel, lévén a kortárs problémákat még csak felszíni szinten sem kapargató előadás vérfrissítés a fesztivál műsorában. A székkörből, habár a Bécsy Tamás Teremben inkább bokszing az alakzat, nem számol vészkijáráttal – itt ma mindenki részese lesz a mókának – és egyáltalán nem pejoratívan szólva: nem többnek.

A szereplők, habár remek „improvizatóri vénával” büszkélkedhetnek, érdekes módon az előre le(sorozat)gyártott poénokra görcsölnek rá – melyek például írásom első és utolsó mondatát is képezik. A nyitás banális ujj-oda-vissza játéka nagyon magas labda volt, de éppen a játszóknak csapták le azzal, hogy hét kilométeresre nyújtották. Ebből a kezdeti, gyorsan elalaposodó, félálmos szórakozásból a kendős nyanyát alakító lánynak kellett elektrosokkolnia a nézőket, ami – háromszoros hurrá neki – remekül sikerült.

Általánosságban elmondható, hogy közönségugrasztó mozgulásaik nem intellektusra, hanem instans fizikai kontakt-ra építettek – egy pillanat alatt a képedbe lihegték: sértegetés, lábszorongatás, ölebe kapás, „pucold ki a patám, kedveském!” utasítás. Legéppisztolyozták (csak a kommandó miatt a szóvicc) lányos zavarunkat, belecimpaszkodtak a nézők azon szorongásába, hogy „jaj, csak sorra ne kerüljek, menj innen”, de a rövid pórázon tartás csak hullámozóan valósult meg. Volt egy-két szó, amibe beletört a nyelv, egy-két helyzet, amibe a bicska: Pesta nem tudott mit kezdeni egy szélen ülő „szőke herceg” ajánlatával, miszerint a paphoz kellene futnia. Itt, és nem csak itt, befuccsolt a rögtönzési kvalitás. Tudom, háromnegyed tizenegy felé jártunk, de engem ez nem hat meg.

„Játszó a téren, játszik egy térben, játékkal játszik és a játék is játszik.” – olvasható a műsorfüzetben. Na, azért nem kell túlmisztifikálni ezt a produkciót (és végképp nem kell meséket megjelölni). A történet szüzséje nem egy nagy lelemény, és ők se éltek korszakalkotó megoldásokkal, inkább stílus- és formagyakorlatként fordultak a nimfomán, tahó-paraszt mítosz-körhöz. Mindenre szívesen tudtam és akartam figyelni, kivétel a cselekmény, szóval a cím erősen átgondolandó.

A végső, mindenkit talpra ugrasztó balra-balra-balra-dobbant-dobbant tánc esti tornának kitűnő volt, de elég könnyen járható útnak tartom, nem nagy truváj, és nem biztos, hogy a publikum nem azért oldódott fel a bonyolult koreográfia elsajátításakor, mert alapvetően is napestig színházzal foglalkozó, a reflektorfényt nem túlságosan rosszul tűrő emberekkel volt tele.

„Tetszik? Jaj, nem kell annyira tapsolni, még elbízom magam!”

Szemessy Kinga

Már a színpad és a nézőtér kör alakú elrendezése is arra enged következtetni, hogy itt és most, ahogy azt a társulat neve is ígéri, tényleg valami interaktív következik, s valóban, hamarosan azon kapjuk magunkat, hogy – akarjuk vagy sem – bevon-tak minket a játékba: kit szóra bírnak, kivel csizmát pucoltatnak, van, aki egy rövid időre répává, búzává, fává avanszál, és van, akit egy zsák aranyként kapnak fel és cipelnek körbe a színpadon. A publikum félősebbje lapít is rendesen, mihelyt a pásztázó tekintetek a játékba vonás veszélyével fenyegetnek. A többség azonban engedelmesen, sőt örömmel hagyja magát a játék részesévé tenni. Ami azt illeti, némelyik alkalmi szereplőtársnak nem is marad sok választása – mert a tétlen bá-mészzkodáshoz edződött nézősereg a szempárok keresztútjébe kerülésnél csak egyvalamitől tart jobban: attól, hogy az ellenkezés által nevetségessé válik.

A társulatnak nem minden esetben sikerült a maximumot kihoznia a nézők válaszai által feldobott labdákból, némelyik improvizációs lehetőséget talán valamelyest jobban is ki lehetett volna használni. Összességében véve azonban néző is, játszó is veszi a lapot; az előadás végén pedig igencsak kellemes meglepetés, és kiemelendő teljesítmény, hogy egytől egyig sikerül a székből való feltápáskodásra, sőt mi több, táncra és csujjogatasra késztetni a karikás szemű, ülő- és állóképességének egyaránt végső határait feszegető nagyérdeműt.

A *Mese* egyébként valóban mese – az ördög-öregasszony-ténsasszony-kondáslegény négyyszögben bonyolódó népi, vásári történet. Nem is akar több lenni annál, ez az egyik legfőbb erénye. Nincsenek lila ködök, se világmegváltás, de ez korántsem baj; hiszen a tizen- (huszon-, harminc-, akárhány) évesnek olykor-olykor szüksége van nevet(tet)ésre is, hogy pótlódjon a vilájobbító gondolatok kiötlése közben kiapadni hajlamos endorfin.

A kikiáltó-mesélő-vásári komédiás Valkó Bence hatásos, ám-bár poénok tekintetében végül kissé ellaposodó felütést ad a varázslatos módon elvesző majd megkerülő kézujjak bűvészműtatványával. Ezután a kis bemelegítés-ráhangolódás után következik a címbe ígért mese, s a narrátor egymás után színre hívja a társaság többi tagját egy-egy megkülönböztető jellel – ördögszarvval, kendővel. Habár nagyon cselesen járnak el, mert, az interaktivitást fokozandó, mindegyik beépített ember úgy tesz, mintha egészen véletlenül esett volna rá a választás.

A vásári komédiára emlékeztető rögtönzéses játék formai lehetőségeit többnyire kihasználják: egy-egy kellő mértékben el-túlzott jellegzetességgel, tipikus vonással lehelnek életet a történet szereplőibe, s természetesen nem marad el a kihagyhatatlan, örök poénforrás sem: a pajzán humorú célozgatások. Eme játéktípus választása mindenképpen szerencsés, mert rengeteg lehetőséget rejt magában. És persze nehézséget is. Összeszokott társaságról tanúskodó biztonsággal, jó arányérzékkel, de még további finomítgatásra szoruló módon vették a nagy kihívást jelentő akadályokat, mint a nézőkkel való kapcsolattartást vagy a rögtönzést; valamint még bátrabban lehetne az impro-

vizációkra hagyatkozni – a társaságban, úgy tűnik, vannak még felhasználatlan energiataralékok.

Somlyai Fanni

Adyák-KIMI Színpad 12.: Előttem az élet

Az a fiú, aki épp Momot játssza, feltesz egy sárga nyakkendőt, a lány pedig, aki a Momoba szerelmes figurát jeleníti meg, egy fehér baseball sapkát. A fiú neve nem hangzik el, ám Émile Ajar *Előttem az élet* című regényében így hívják a főszereplőt, a csapat azt a szöveget kiegészítve készítette el az előadás szövegét. Ez főként két hosszú monológ, egy sárga és egy fehér szál, amit körbeszó az előadás rengeteg feketével, itt-ott pirossal, kézzel, mozgásszínházi elemekkel, esernyőkkel.

A két szál jobb- és baloldaltól indul, egy-egy bárszékről. A bal a fiú helye, a jobb a lányé. Köztük hatalmas a távolság, nagy fekete tér. Itt a 18 fős csapat többi tagja, talán azért, mert Momo legjobb barátja egy Arthur nevű esernyő volt, fekete esernyőkkel végez különböző mozdulatokat, melyek illusztrálják, kiegészítik a cselekményt. A játszó elájulnak, felállnak, ütik egymást és magukat. Általában egyszerre. Mozdáldal, amit egy mozgáskórus ad elő. Nehéz megállapítani, hogy amikor nem egyszerre történnek a cselekvések, akkor az tudatos avagy nem eléggé pontos végrehajtása a koreográfiának. Főleg az esernyők nyitása-zárása ilyen, aminek hangja is van. (...)

A két szereplő nem ül végig a tér két oldalán, időnként találkoznak középen, ezekről a találkozásokról szól a játék. Hogy mit kezd egymással egy magányos, az emberekkel nehezen boldoguló lány és egy árva fiú, aki szinte állatias ösztönnel ragaszkodik nevelőjéhez, Rosa mamához, a kiöregedett zsidó prostituálthoz. A szövegek néhol reflektálnak is a találkozásokra, ilyenkor Szilvási Lajos *Egymás szemében* című műve juthat eszünkbe. Kettejük találkozását szintén leköveti a kórus. A lány majdnem megcsókolja Momot, akit azonban szorít valami belülről; hátulról szorítja az egyik társa, azt egy másik, akit szintén szorít egy hosszú fiú-sor egészen a színpad hátsó feléig, a tudat mélybe vesző részeibe. Aztán hátulról elindul egy rántás, adják előre: a fiúból kibukik egy vállomás Rosa mama haldoklásáról, s ezzel visszakerül magányába, a színpad szélére.

Az előadás legszínesebb része a Moszfilm logót idéző szobor után egy Három nővér jelenet. A média álomvilágának megidézéséhez itt színeket hív segítségül a rendező, Mészáros Tibor. Megtöri a teret, a balra távozó szereplő jobbról érkezik be újra a térbe. A balra kilocsantott víz jobbról találja el az ott álló testvért. A jelenet pontos, a közönség harsányan nevet. Amúgy is sokat nevetünk az előadáson, talán el is feledkezünk néhány dologról. Vajon hangsúlyos-e a zsidó származás, ha már az elején megemlítődik Hitler? A sárga *megjelölés* így messzebbre mutat. Látjuk-e, hogy mennyire? Látjuk-e a sok fekete esernyő között a fényt a játszó szemében? Vagy túl sok a fekete szál, amiből az előadás szövődik?

Az előadás színesen zárul, fagyikelyhek díszítésére használt színes papíresernyők kerülnek a játszó hajába, s egy Suhanos nevű rapper dalának átköltése is megszólal. Egy rap kórus. Senki nem rappel úgy, ahogy mondjuk Eminem, vagy 50 cent, esetleg a Bëlga „három hülyéje”, de a zenei alap szépen szól, s mindenki érzi ezt a stílust. Így a játszó különböző személyisége hirtelen nyíltan és minden póz nélkül kerül elének, pontosan azért, mert a póz, amit felvesznek, a rapper póza, különválik tőlük és az egyéniségük annak fölébe kerekedik. Jobb ez, mint a mozgáskórus?

Hodászi Ádám

Gilf Kör: Piroška és a farkas

A legismertebb gyerekmeze. Piroškát elküldi az anyukája a nagymamához. Útközben összetalálkozik a farkassal, aki, miután kiderítette, mire készül szegény, ártatlan kislány, egy ra-

vasz trükkkel kijátssza a lányt, megeszi a nagymamát, majd Piroškát is, amikor a vadász közelébe... Nos, a farkas ebben a verzióban is becserkész Piroškát...

Piroška a gépe előtt MSN-ezik, és éppen fixálja az ottalvós bujját Farkassal, aki az iskolatársa. Az édesanya figurája kikapós menyecskévé alakul, a szomszéd Béla bácsi vagy akárki más is jó, csak ne legyen egyedül. Nem csoda, hogy miután Piroška rajtakapja őket, lázadásképpen elmegy Farkassal „kirándulni”. De előbb beugrik a nagymamához, aki a családi vérvonalnak megfelelően nem veti meg a férfiak társaságát, és röviden a fogamzásgátlás történetével szórakoztatja unokáját. Azután megtörténik, aminek meg kell történni, és következik a megbánás vagy happy end, de ezt már a néző képzelőerejére bízzák. Mindezt sok humorral és kedves őszinteséggel ábrázolva, hiszen az előadókhoz közel álló témáról van szó.

Debreczeni Márton ezt az aktualizált történetet hét különböző színházi formanyelv alkalmazásával jeleníti meg. A díszlet egy elmés építmény, két létrára komponált bábszínház, dupla hátsó fallal. Az első MSN-ezős jelenet élő szereplőkkel, a létrák előtt játszódik. Majd egy videóbejátszás egy hormontúltengéses farkasról, aki piros ruhás lányokra bukik, sok játékkal és komikummal. Piroška, az anyja és szeretői jelenetet bábszínházi eszközökkel viszik színre, és némi abszurdal fűszerezik. Az anyának idegességében felemelkedő parókája, az eredeti méretű használati tárgyak, a telefon, a bicikliküllő mind a humor forrásai. A következő jelenetben monológyszerűen, sötétben, öngyújtófénynél vallanak arról, hogy mi a problémájuk egymással. De báboznak marionettekkel, a fogamzásgátlás történetének illusztrálására és a lábukkal is, így jelzik a nagymama házában történeteket. A végén pedig a sátor ponyvája, akár árnyjáték vásznaként is értelmezhető.

Az előadás egyik gyenge pillanata az anya és Piroška vallomása a sötétben, öngyújtófénynél: az előadás egészéhez képest aránytalanul hosszú és még akkor is folytatták, amikor már tartalmilag nem indokolt. Az anyát játszó karakter nem jelenik meg, csak a szöveg szintjén. Az előadás egyik legkiemelkedőbb jelenete lehetett volna a lábfejekkel játszott rész, láthatóak voltak jól eltalált, karakteres mozdulatok, de jórészt szétmozogtak. A marionettbábus részről nem eldönthető, hogy a szereplők improvizálnak vagy gyenge a szöveg tudásuk. Az előadás alapötlete nagyon jó, az eszközhasználat rendben volt, de néhol hiányoltam a tudatos színpadi jelenlétet és a fokozott koncentrációt.

Az előadás legnagyobb ötlete a sokféle kifejezőmód kombinálása. Mindegyik jelenetben van kiemelkedő pillanat, ilyen a piros magas sarkú mint Ferrari-imitáció, a fogamzásgátló mellékhatás-dal, a lábszárból kialakított tízezeres panelház. A darab legszebb jelenete a szexuális aktus ábrázolása árnyjátékkal. A Gilf Kör *Piroška és a farkas* produkciója ötletgazdag, jó humorral és izgalmas képekkel megrendezett és eljátszott előadás, hibái ellenére is szórakoztató és gondolatébresztő produkció.

Totobé Anita

Az angolban a szexuális ragadozót „predator”-nak hívják, az esetek többségében áldozataikat a világhálón szedik. A mi vadászunk nem filmhős, csupán mesei gyökerekkel rendelkezik, de vérbeli ragadozó: Farkas. Mint amerikai barátja, ő is az MSN-en cserkészi be áldozatát. A szituációt talán nem is kell kommentálni, tipikus, teljesen hétköznapi valóságos esemény, olyannyira, hogy lassan nincs olyan diákszínjátszó előadás, amiben ne lenne benne. Az átküldött videó nagyon aranyos, humoros, üdítő, csak semmi szükség nincs rá. De ugye fenn van a youtube-on?

Számomra nem remélt meglepetés a bábjáték. Rádadásul teljesen váratlanul jött, azt hittem, hogy csak árnyjáték lesz, mivel ritkán látni diákszínjátszón bábozást. Nem érzem magam avatottnak a műfajhoz, pedig az előadás nagy része ebből áll. Többször szeretném látni a játszókat, azt, hogy a kreativitásukkal mit csinálnak magukból, magukkal, mert az egyéb já-

tékok legtöbbször nem pontosak. Borzasztóan zavaró a gyenge szövegutadás, nagyban csökkenti az előadás élvezeti értékét. Sokszor nem várják ki a nevetés lecsengését, ami pedig frusztrálja a nézőt, aki egy idő után nem fog nevetni, mert fél hogy lemarad valami fontosról. Az anya-lány párhuzamos monológ pedig hiteltelen, mert éppen rosszkor látom a szereplőket, ha a bábuk mondanak vagy a bábuval a kezükben, az kellőképpen eltávolítaná tőlük a szöveget. Nem hiszem, hogy a „testtelen” játékokat kéne megrövidíteni – mert kiváló forma az adott jelenetek közlésére –, pont fordítva, a testükkel való játékokból kellene még, több. Tetszik a bábok anyagának, megjelenésének különbözősége. Alufólia vs. kendő/szalag, a nagy műanyag kocsis és a papírgomba. Látszik a saját készítés, az ötletesség. A *Piroska és a farkas*, az előadás, ki kell mondjuk, a szexről szól. A posztindzser kor lábtörőjén. Nincs olyan mondat, ami ne a végcél elérése, az aktus miatt hangozna el. A coitus ráér, az nem cél, az egy távoli foka a létrának. De a bujkáló obszcenitást elnyomja az aranyosan humoros – olykor olcsó poént is használó – közeg. A nézők teljesen értik, hogy miről szól az előadás, de a taps utáni konklúziójuk nem a „hát dugtak” lesz.

Az árny-szexnél ismét csak valami újat látni. A statikus és a mozgó disszonanciája iszonyatosan erős, a lámpa és az árnyék mozog, a szereplők nem. Kiváló! A vádlipanelről pedig a Pestüesti című előadás jut eszembe. Ez jó. Sőt, már az is egy zseniális – bár nem nézőbarát – ötlet, hogy a csajok beszélgetésekor csak térdtől lefelé láthatók. Pedagógiaiailag is hasznos, hiszen a test teljes használatára nevel. És jól csinálják, leköti, nem válik unalmassá, mondhatni él a lábuk. Az előadás vége elképesztően meglepő és ezért jó. Nem számítunk a lányok reagálására, kérdéseire, megszorul a torkunk. De az utolsó kivülről szóló mondat felold.

Engem nagyon meglepett a szerepek leduplázása: egy árva gyertya fényében van egy fiú, meg egy lány, de ha jól látni, akkor nem azok, akik eddig voltak. Ha az árnyjáték oltárán áldozzák föl a folytonosságot, akkor felesleges, meg lehet nélküle csinálni. Ha a pedagógia miatt, hogy jusson mindenkinek elég játéklehetőség, akkor nagyon béna.

Debreczeni Márton rendezőnek kicsit biztosabb, keményebb kézzel és egy jó nagy metszőollóval kellene angolkertet váraszolni Csipkepiroska várából. De 100-as csiszolópapírral is jót tenne a műnek. Sajnos ismét egy előadás, amit araszok választanak el a remektől. Játékos, témája teljesen a játékosok sajátja, és ami nagyon fontos, VALÓS. Ha az összes diákszínjátszós előadás – ami humoros akar lenni – ilyen lenne, akkor a világ majdnem tökéletes lenne. Meg unalmas.

Endrődi-Mike Attila

PISZT Janus Társulat: Völgyhíd

Az előadás végtelenül egyszerű. Egyszerű, nemcsak azért, mert Háy főhősei általában tisztán látják a világot, józan paraszti ésszel gondolkodnak a szerelemről, a lányokról, a fiúkról és az életről. Ez a naiv gondolkodás kíséri végig az egész darabot. Van két jó barát, akik csajozni akarnak. Az egyik zongorával, mert romantikus (de kevésbé praktikus), a másik pedig gitárral, mert az az igazi „rokkendroll”. Aztán az egyiknek sikerül szerelembe esnie a legjobb barátja húgával. Eddig semmi meglepő, semmi váratlan nem történik a színpadon. Leszámítva azt, hogy a színészek – természetesen „háy-is” bájjal – erős jelenléttel dolgoznak. Játékok koncentrált, összehangban vannak önmagukkal és egymással. Ezáltal sikerül azt az öniróniával és mégis keserűséggel átitatott levegőt megteremtíteniük, amit egy Háy szövegéből készült előadástól elvár az ember. A közönségnek pedig tetszik ez a humor, hiszen mindenki magára ismerhet benne egy kicsit. Még akkor is, ha már elmúlt tizenhét éves. Hiszen mindenki emlékszik az első csók ízére, az első érintésre és a lopva töltött együttlétekre. Vagy éppen a kollégiumban eltöltött éveire, a bulikra és csíny-

tevésekre. Ez köti össze a színpadon zajló eseményeket a nézők szívével. A reflexiók.

A történet reflektál mind a színpad, mind az élet valóságaira, alátámasztva a mindvégig hiteles, erős színészi jelenléttel. Játékok mindenféle modorosságtól mentes. Pukler Péter és Csizmadia Márton kiemelkedő: hitelesen képesek eljátszani a szerelmes fiút és a féltékeny testvért. A fájdalom, a siker, a szeretet és a gyűlölet kiül az arcukra, gesztusaik hitelesek. Felkészültségük és fegyelmük – amit képesek megtartani az előadás végéig – meggyőző. Mégis hiányzik belőle valami.

A darab játékos, mégsem túljátszott. Ezért képesek inkább üdén, mintsem zavaróan hatni az esetenként fellépő beszédhibák vagy a bizonytalan intonáció. Fentebb már említettem, hogy könnyedén élnek az élménysémákkal, és a zenei elemekkel is, melyek döntő mértékben képesek kifejezni egy kamasz gondolat- és érzésvilágát. A zene már a kezdetektől szerves részét képezi a történetnek. Jó látni, ahogyan a *Kispál és a borz* és *Bélga* dalok fájdalma és társadalomkritikája megtestesül, láthatóvá válik a színpadon. Ám hiába a pontos rendezés, még mindig hiányzik valami az előadásból. Valami erő, ami összetartja ezt a fajta színészi játékot.

Az egyik pillanatban felcsillanhat a megoldás: a mobiltelefon. Ötletes, hiszen egyszerű. Bevilágítja a teret, lehet belőle szívecsét, embert, szmájlit formálni. Jó időben, jó helyeken használják az elektronikus ketyerét, amivel arcukat is megvilágítják. Ám nagyjából ez az egyetlen, ami egyszerű és egyben zseniális is az előadásban.

Nem értem, hogy Méryei Ilona tánca hogyan illik bele az általuk felépített dramaturgiába. Mert azon túl, hogy pontos, jól koreografált mozgássorok kísérik, előkészítve a tragédiát, ami a fiatalok halálát okozza, nem tartozik bele abba a „könnyed” keserű-édes előadásba, amit addig felépítettek. Ám ha elfogadom azt a rendezői koncepciót, hogy ez a tánc hatással van az elkövetkezendő eseményekre, akkor nagyon sajnálom, hogy egy ilyen erős jelenet után megszólal a Tankcsapda *Egyszerű dala*, mert teljesen kioltja az előtte eltáncolt élet tragikumát.

Az előadás pozitívumai ellenére végig hiányoltam a plusz ötletet; hogy ne legyen végtelenül egyszerű, kiszámítható, várható fordulatokkal teli előadás. A hiányérzet mellett az előadás ugyanakkor magával ragadó, mert az emlékezés hatásos, kollektív és örökérvényű motívumával operál. Képesek vagyunk a színészekkel együtt emlékezni az elfelejtett szerelemre, barátokra és osztálytársakra. Emiatt lesz komoly és nem komolykodó a *Völgyhíd*, mert olyan témát feszeget, ami nemcsak őket, hanem a közönséget is foglalkoztatja. Hiszen önmagunkból hozzátelhetünk élményeket, csalódásokat, vágyakat és álmokat.

Tóth Viktória

Miről tudnak hitelesen beszélni a diákok? Mindenről? Semmiről? Bár úgy gondolom, nem szabad lebecsülni a gimnazisták empátiáját és a világról alkotott gondolataikat, bizonyos momentumoknál néha azt érzem egy diákelőadás közben, hogy „ez azért nem kellett volna”. Meddig vagyunk hitelesek és mikortól nem? Hiszen a halált is úgy játssza el egy színész, hogy előtte nem élte meg az elhalálozás élményét, s mégis hiteles tud lenni. Tehát ennek értelmében egy megcsalt, összetört anyát is el tudna játszani egy gimnazista lány? A színészi kondíciójának kéne felróni, hogy a színész nem válik eggyé a szereppel, vagy a rendezői koncepció rovására kell írni? A *Völgyhíd* című előadás legfőképp ezeket a problémákat veti fel.

Balatoni nyár, naptej szagú levegő, napszemüveg a fejeken és vízbiciklizés a strandon. Mi más is történhet az emberrel egy ilyen helyen, mint hogy végzetes szerelembe esik? Ez az alapszituáció, amit humoros ötletekkel és szerethető figurákkal elkezd kibontani az előadás. A főszereplő Péter beleszeret barátja húgába, Zsófiába, aki bizonytalanul ugyan, de viszonzozza a fiú érzéseit. Kezdek elandalogni a könnyed hangvéttől, s gyönyörködve nézem a világító mobilok táncát, amelyek vé-

gúl csillagos éggé formálódnak a szerelmespár fölött. Majd ez a kamaszos romantika egyszer csak átcsap családi drámába, amikor a főszereplő fiú hazaérve az anyját egyedül találja otthon. Az apa a szeretőjénél van, felesége megrögzötten ül a széttört családi idill darabjai felett. Majd a *Requiem egy álomért* című film zenéjére táncolni kezd szép technikával, kevés hitelességgel. Az előadás e pontján érzem először azt, hogy az alkotók valami nagyobbakat akartak fogni, mint amit elbírtak. Majd minden átmenet nélkül ismét visszatérünk a játékos strand világába, ahol Kispál koncert készülődik, s a rajongók már szerdán tülekednek a csütörtöki koncert helyszínén. Újabb mesés mobiltáncos kápráztatnak el a színészek, miközben az egyik pillanatban hányó, a másik pillanatban csókolózó lányt is megvilágítják időről-időre. Majd mikor ismét elfeledkezem magamról, újabb átmenet nélküli váltás következik: az előadás zárójelenete, amelyben Péter és Zsófi levetik magukat a völgyhídról, hogy örökre megőrizték tiszta, gyermeki szerelmük ideáját, amit még nem mocskolt be az idő – mint ahogy az Péter szülei esetében megtörtént. Bár a mobilokkal megjelenített zuhanás kevésbé sikerült, a lefektetett telefonok lassan kialakuló fénye nagyon megható.

Deda (Péter barátja) csajoszos szövege a „Quo Vadis”, azaz „Hová mész” az egész előadáson átívelő szövegmotívum. A

keresztény kultúrkörből származó idézet a szereplőket (legfőképp Pétert) megszólító kérdés lesz: Hová mész? Mit akarsz még? Eljutsz egyáltalán valahova? Hát nincs meg mindened mellette? Miért félsz a szerelemtől? Péter végül inkább a völgyhidat választja, mint hogy tovább menjen.

Az előadásban hirtelen váltásai, a néhol kibontatlan lélektani motivációk arra engednek következtetni, hogy a színészek nehezen bírtak a történet borús oldalával. A befejezés lóg a levegőben, mivel nem volt eléggé előkészítve ahhoz, hogy hiteles tudjon válni. Sokkal jobban sikerültek a komikus jelenetek, ezekben lubickolnak a szereplők. De mindenképp kiemelendő a remek csapatmunka – amely a koncentrált, pontos játéknak is köszönhető, még akkor is, ha az éneklés nem volt mindig tiszta. A *Völgyhíd* összességben felemásan sikerült előadás: az egyik pillanatban még odavagyok mindenért, majd a következőben zavarba jövök a nagy letargiától. De lényegében valami ilyesmi érzés a szerelem is...

Kelemen Kristóf

Szerzők: Endrődi-Mike Attila, Hodászi Ádám, Kelemen Kristóf, Somlyai Fanni, Szemessy Kinga, Tóth Viktória, Totobé Anita

Az országos döntőbe jutott társulatok minősítései, csoportos- és egyéni díjazottak

MINŐSÍTÉSEK

nem művészeti iskolák kategóriája

arany minősítés

népmesék alapján – MESE (Art Commandó Interaktív Színpad, Miskolc, Szeszák Szilvia)

Háy nyomán – Völgyhíd (Janus PISZT, Pécs, Tóth Zoltán)

ezüst minősítés

Németh Ervin: Keresztutak - Armand és Francois (Szeleburdiák Színpad, Pápa, Németh Ervin)

Tasnádi nyomán – Éntő Mitiók (alávaló _színek_, Győr, Csütörtöki Tamás)

Molière és Parti Nagy nyomán – Pernelle-család (KörTeliKör, Győr, Varju Nándor)

bronz minősítés

Holdosi József nyomán – Cigánymózes (Galéria Csoport, Dombóvár, Hajós Zsuzsa)

Kőműves Kelemenné (GJG Színpad, Szekszárd, Báló Marianna)

Csehov írásaiból – Szása (Madách Gimnázium, Budapest, Karsai Veronika)

emléklap

Három király-fiúk, Közgáz Diákszínpad, Cegléd, Pocsulvalszki Aliz

Ilián Andor: Holtvotomiglan, Kéttannyelvű Gimnázium, Balatonalmádi, Kovács Gáborján

Marie Jones: Kövek a zsebben, Fülke Társulat, Budapest, Benkó Bence és Márton Kristóf

Életszínpad, KISZ Társulat PISZT, Pécs, Tölgyfa Gergely és Putzer Ákos

Grimm nyomán – Makacs, Radnóti, Budapest, Bethlenfalvy Ádám

MINŐSÍTÉSEK

művészeti iskolák kategóriája

arany minősítés

Emile Ajar nyomán – Előttem az élet (Adyák KIMI Színpad 12, Debrecen, Mészáros Tibor)

Piroska és a farkas, (Gilf Kör Budakeszi, Debreczeni Márton)

ezüst minősítés

Kosztolányi Dezső: Édes Anna (XLmese, Budapest, Zuti Krisztián)

Caroll történetéből – Alíz csodaország (VMG / KIMI 11.d, Budapest, Mezey Gábor)

Molière nyomán – Don Juan Divatház (VMG / KIMI 11.d, Budapest, Golden Dániel)

bronz minősítés

Molière és Puskin felhasználásával – Létezők (Adyák KIMI Színpad 12, Debrecen, Merics János)

Pogány Gábor – Olasz Renátó: Alter(Ego) (Adyák KIMI Színpad 10, Debrecen, Olasz Renátó)

Dürrenmatt: Pillanatképek egy bolygóról (C11, Pécs, Bagossy László)

Abel Björkson: S.O.R. (VMG / KIMI 11.d, Budapest, Papp Dániel)

214-es csoport: 214-es kórterem (214-es csoport /VMG / KIMI 11.d/, Budapest, Pap Gábor)

emléklap

Capek: A végzetes szerelem játéka, Zrínyi Gimnázium KIMI, Miskolc, Varga Gábor
DA!, HMG tizenegyedé, Szentes, az osztály

KÜLÖNDÍJAK**egyéni különdíjak színészi munkáért**

Horkay Barnabás (Előttem az élet és Alter(Ego))
Fábián Péter (Kőműves Kelemenné)
Bokor Felícia (Alíz csodaországa)
Varga Lili (Alíz csodaországa és S.O.R.)
Varga Bence (Don Juan Divatház)
Simon Dávid (S.O.R. és 214-es kórterem)
Kis Veronika (214-es kórterem)
Benkó Bence (Kövek a zsebben)
Márton Kristóf (Kövek a zsebben)
Csütörtöki Ádám (Énteő Mitiők)
Kiss Sándor (Makacs)

Legjobb mellékszereplő -

Bezzegh Bettina (Alter(Ego))
Bimbó Benjámin és Bimbó Rómeó (Három királyfiúk)
Farkas Júlia (Pernelle-család)

Színpadi zenész -

Velti Máté (Keresztutak)
Zenekar (Énteő Mitiők)

Pedagógiai munkáért:

Hajós Zsuzsa

Látvány és jelmez:

Mezey Gábor

CSOPORTOS KÜLÖNDÍJAK**Mozgásért:**

a Madách Gimnázium társulata

Geg-díj:

a HMG tizenegyedé társulata

Képi világért:

Gilf Kör

KörTeliKör, Győr, Pernelle-család; Szabó Mátyás felvétele